

Møteinnkalling
Formannskapet

Møtested: Rådhuset, møterom Formannskapssalen

Tidspunkt: 19.06.2025 kl. 09:00

Eventuelle forfall meldes til formannskapssekretær Martine Bjar Manskow på mobil 41476026 eller e-post marman@fredrikstad.kommune.no.

Varamedlemmer møter etter nærmere avtale.

Dersom du ønsker å få vurdert din habilitet, send nødvendig informasjon til ordfører Arne Sekkelsten arnsek@fredrikstad.kommune.no, med kopi til formannskapssekretær Martine Bjar Manskow marman@fredrikstad.kommune.no.

Fredrikstad, 12.06.2025

A handwritten signature in blue ink, reading "Arne Sekkelsten".

Arne Sekkelsten
ordfører

Saksliste

Saksnr.	Innhold	Hjemmel u.off.
RS 15/25	Bevillingsdokument alminnelig skjenkebevilling - Flora Restaurant	
RS 16/25	Bevillingsdokument alminnelig skjenkebevilling - St. Raw	
OS 16/25	Aktuelle saker fra ordfører og kommunedirektør	
OS 17/25	Oppfølging av utvalg for arbeidsgiveroppfølging av kommunedirektøren - orientering ved kommunedirektør Inger Hegna	
PS 115/25	Høring av forslag om endringer i strålevernloven	
PS 116/25	Temaplan energi - forslag til høring	
PS 117/25	Møteplan 2026 for bystyret, formannskapet, utvalg og råd	
PS 118/25	Søknad om endring i forskrift om Gamlebyen m.m. som typisk turiststed	
PS 119/25	Månedsrappport for Fredrikstad kommune per mai 2025	
PS 120/25	Søknad fra Mama Cicignon om støtte til forprosjekt om utvikling av B-blokka til fremtidsrettede boformer - formannskapets disposisjonskonto	
OS 18/25	Planprogram for kommuneplanens samfunnsdel - arbeidsverksted	
OS 19/25	Økonomiseminar: oppstart av arbeid med budsjett 2026 og økonomiplan 2026-2029	
PS 121/25	Søknad fra Plus-skolen om tilskudd i forbindelse med opprettelse av urmakerlinje på VG2- og VG3-nivå - formannskapets disposisjonskonto	

Flora Restaurant As
Nygaardsgata 4
1606 Fredrikstad

Deres referanse
IGUXUV

Vår referanse
2015/7039-97-160410/2025-HANGUL

Klassering
U63

Dato
06.06.2025

Bevillingsdokument alminnelig skjenkebevilling - Flora Restaurant

Delegert vedtak

Behandlet av
Formannskapet - delegerte

Utvalgssaksnr.
136/25

Viser til søknad om alminnelig skjenkebevilling for Flora Restaurant. Fredrikstad kommune har fattet følgende vedtak:

Vedtak:

1. Flora Restaurant AS, org.nr. 914 600 243, innvilges alminnelig skjenkebevilling for alkoholgruppe 1-2 ved Flora Restaurant, Nygaardsgata 4, 1606 Fredrikstad. Skjenkestedet er en restaurant med enkel matservering. Bevillingen gjelder frem til 06.06.27. Godkjent skjenkeareal innendørs er på 25 m² med 22 gjesteplasser. Godkjent skjenkeareal utendørs er på 200 m² med 120 gjesteplasser. Godkjent styrer er Zafar Raja f.12.02.63, og godkjent stedfortreder er Danial Raja f.30.04.92
2. Vilkår til bevillingen:
  - Styrer og stedfortreder skal ha deltatt på "stedlig" ansvarlig vertskapskurs i løpet av ett år etter at bevilling er gitt.
  - Alle som jobber med skjenking skal ha gjennomført og bestått e-læringskurset i ansvarlig vertskap.
  - Virksomhetene plikter å delta på dialogmøter som kommunen innkaller til.
  - Aldersgrense settes til minimum 18 år etter kl.24.00. Det gjøres unntak for aldersgrense når mindreårige er gjester sammen med foresatte.

Viktig informasjon:

- Det skal til enhver tid være synlig hvem som har ansvar når styrer/stedfortreder ikke er tilstede. Du kan søke om flere stedfortredere.
- Det forutsettes at andre offentlige godkjenninger ved virksomheten er i orden.
- Det forutsettes at skjenking av alkoholholdig drikk til enhver tid innretter seg etter de regler som følger av alkoholloven, forskrifter og retningslinjer vedtatt av Fredrikstad kommune.
- Vi gjør oppmerksom på at hvis du endrer driftskonseptet, eller utvider skjenkearealet, må du søke om ny bevilling.
- Skifte av styrer eller stedfortreder må meldes umiddelbart til bevillingsmyndigheten for godkjenning.

Kommunesekretariatet

Besøksadresse: Nygaardsgt. 16, 1606 Fredrikstad
E-postadresse: postmottak@fredrikstad.kommune.no
Telefon: 69 30 60 00 Org.nr: 940039541

Postadresse: Postboks 1405, 1602 FREDRIKSTAD
Webadresse: www.fredrikstad.kommune.no
Tlf. saksbeh.: 69 30 62 93 Bankkonto: 5122 05 77000

- Det er krav om at lover og bestemmelser om økonomi, minstelønnsordningen og arbeidslivet generelt blir fulgt.
- Meld fra til politiet om du skal avholde arrangementer utover vanlig drift og hvor det forventes mange mennesker. I slike situasjoner må du også ha godkjente vakter.

Uteservering:

Uteservering **kan ikke** tas i bruk før det er inngått leieavtale med grunneier. Retningslinjer for bruk av gågateområdet og for uteserveringer i Fredrikstad kommune skal følges.

Konstruksjoner og faste innretninger er søknadspliktige etter plan- og bygningsloven, og tillatelse må foreligge før slike tas i bruk. Du kan miste retten til uteservering ved brudd på reglene.

Åpningstiden for uteserveringen følger åpningstidene for skjenkestedene. Uteserveringen må være klart avgrenset/inngjerdet og ikke til hinder for alminnelig ferdsel. Det er ikke tillatt med musikk etter kl. 23.00, og det generelle støynivået skal være dempet etter dette klokkeslett.

MAKS uteliv:

MAKS er et samarbeidsforum mellom myndigheter og utelivsbransjen i Nedre Glomma regionen. Målsettingen er å hindre overskjenking og skjenking til mindreårige samt gi gode rammevilkår for utelivsnæringen. Det forventes en positiv og konstruktiv deltakelse fra bevilingshaver.

Internkontroll:

Du må ha rutiner for internkontroll i henhold til alkohollovens forskrifter. Kommunen vil kontrollere om du ivaretar ditt ansvar for internkontroll.

Personallister:

Det er krav om føring av personallister for serveringssteder.

Tobakk:

Hvis dere skal selge tobakk må virksomheten registreres i tobakkssalgsregisteret jfr. tobakkssalgsregisterforskriften. Alle inngangspartier skal merkes tydelig med røyking forbudt, jfr. tobakksskadeloven §25.

Nyttige lenker:

- [Alkoholpolitisk handlingsplan 2024-2028](#)
- [Forskrift om skjenke-, åpnings- og lukningstider for serveringssteder, Fredrikstad kommune, Østfold](#)
- [Tobakkssalgsregisteret](#)
- [Guide til god internkontroll etter alkoholloven](#)
- [MAKS Uteliv nedre Glomma](#)
- [Ansvarlig vertskap e-læring](#)

Klage:

Dere har rett til å klage innen tre uker fra brevet er mottatt. I klagen må dere fortelle:

- hva dere er uenige i
- hvorfor dere er uenige
- hvilke endringer dere ønsker

Klageretten er omtalt i forvaltningsloven § 28. Trenger du hjelp til å klage kan du kontakte saksbehandler. Send klagen på elektronisk skjema ved å logge deg inn på skjemaet «*Klage på enkeltvedtak*» fra denne adressen: <https://www.fredrikstad.kommune.no/skjemaoversikt/>

Hvis kommunen ikke endrer vedtaket etter å ha behandlet klagen, sender kommunen saken til Statsforvalteren for endelig avgjørelse.

Med hilsen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Martine Bjar Manskow

Virksomhetsleder

Hanne Solberg Gullichsen

rådgiver

Kopi til eksterne mottakere:

ØST POLITIDISTRIKT
SECURITAS AS

Postboks 3390
Postboks 100 Alnabru

1402 SKI
0614 OSLO

Foodart As
Lahellemoveien 2
1604 Fredrikstad

Deres referanse
OUFKDY

Vår referanse
2025/12289-10-152147/2025-HANGUL

Klassering
U63

Dato
02.06.2025

Bevillingsdokument alminnelig skjenkebevilling - St. Raw

Delegert vedtak

Behandlet av
Formannskapet - delegerte

Utvalgssaksnr.
132/25

Viser til søknad om alminnelig skjenkebevilling for St. Raw. Fredrikstad kommunen har fattet følgende vedtak:

Vedtak:

- Foodart AS, org.nr. 995 641 054, innvilges alminnelig skjenkebevilling for alkoholgruppe 1-3 ved St. Raw, Storgata 11, 1607 Fredrikstad. Skjenkestedet er en restaurant. Bevillingen gjelder frem til 30.09.2028. Godkjent skjenkeareal innendørs er på 174 m² med 85 gjesteplasser. Godkjent skjenkeareal utendørs er på 131m² (område 1 og 2) med 100 gjesteplasser. Godkjent styrer er Olivier Hautois f.26.12.84, og godkjent stedfortreder er Christian Jørstad f.18.09.98.
- Vilkår til bevillingen:
  - Styrer og stedfortreder skal ha deltatt på "stedlig" ansvarlig vertskapskurs i løpet av ett år etter at bevilling er gitt.
  - Alle som jobber med skjenking skal ha gjennomført og bestått e-læringskurset i ansvarlig vertskap.
  - Virksomhetene plikter å delta på dialogmøter som kommunen innkaller til.
  - Aldersgrense settes til minimum 20 år etter kl.24.00. Det gjøres unntak for aldersgrense når mindreårige er gjester sammen med foresatte.

Viktig informasjon:

- Det skal til enhver tid være synlig hvem som har ansvar når styrer/stedfortreder ikke er tilstede. Du kan søke om flere stedfortredere.
- Det forutsettes at andre offentlige godkjenninger ved virksomheten er i orden.
- Det forutsettes at skjenking av alkoholholdig drikk til enhver tid innretter seg etter de regler som følger av alkoholloven, forskrifter og retningslinjer vedtatt av Fredrikstad kommune.
- Vi gjør oppmerksom på at hvis du endrer driftskonseptet, eller utvider skjenkearealet, må du søke om ny bevilling.
- Skifte av styrer eller stedfortreder må meldes umiddelbart til bevillingsmyndigheten for godkjenning.

Kommunesekretariatet

Besøksadresse: Nygaardsgt. 16, 1606 Fredrikstad
E-postadresse: postmottak@fredrikstad.kommune.no
Telefon: 69 30 60 00 Org.nr: 940039541

Postadresse: Postboks 1405, 1602 FREDRIKSTAD
Webadresse: www.fredrikstad.kommune.no
Tlf. saksbeh.: 69 30 62 93 Bankkonto: 5122 05 77000

- Det er krav om at lover og bestemmelser om økonomi, minstelønnsordningen og arbeidslivet generelt blir fulgt.
- Meld fra til politiet om du skal avholde arrangementer utover vanlig drift og hvor det forventes mange mennesker. I slike situasjoner må du også ha godkjente vakter.

Uteservering:

Uteservering **kan ikke** tas i bruk før det er inngått leieavtale med grunneier. Retningslinjer for bruk av gågateområdet og for uteserveringer i Fredrikstad kommune skal følges.

Konstruksjoner og faste innretninger er søknadspliktige etter plan- og bygningsloven, og tillatelse må foreligge før slike tas i bruk. Du kan miste retten til uteservering ved brudd på reglene.

Åpningstiden for uteserveringen følger åpningstidene for skjenkestedene. Uteserveringen må være klart avgrenset/inngjerdet og ikke til hinder for alminnelig ferdsel. Det er ikke tillatt med musikk etter kl. 23.00, og det generelle støynivået skal være dempet etter dette klokkeslett.

MAKS uteliv:

MAKS er et samarbeidsforum mellom myndigheter og utelivsbransjen i Nedre Glomma regionen. Målsettingen er å hindre overskjenking og skjenking til mindreårige samt gi gode rammevilkår for utelivsnæringen. Det forventes en positiv og konstruktiv deltakelse fra bevillingshaver.

Internkontroll:

Du må ha rutiner for internkontroll i henhold til alkohollovens forskrifter. Kommunen vil kontrollere om du ivaretar ditt ansvar for internkontroll.

Personallister:

Det er krav om føring av personallister for serveringssteder.

Tobakk:

Hvis dere skal selge tobakk må virksomheten registreres i tobakkssalgsregisteret jfr. tobakkssalgsregisterforskriften. Alle inngangspartier skal merkes tydelig med røyking forbudt, jfr. tobakksskadeloven §25.

Nyttige lenker:

- [Alkoholpolitisk handlingsplan 2024-2028](#)
- [Forskrift om skjenke-, åpnings- og lukningstider for serveringssteder, Fredrikstad kommune, Østfold](#)
- [Tobakkssalgsregisteret](#)
- [Guide til god internkontroll etter alkoholloven](#)
- [MAKS Uteliv nedre Glomma](#)
- [Ansvarlig vertskap e-læring](#)

Klage:

Dere har rett til å klage innen tre uker fra brevet er mottatt. I klagen må dere fortelle:

- hva dere er uenige i
- hvorfor dere er uenige
- hvilke endringer dere ønsker

Klageretten er omtalt i forvaltningsloven § 28. Trenger du hjelp til å klage kan du kontakte saksbehandler. Send klagen på elektronisk skjema ved å logge deg inn på skjemaet «*Klage på enkeltvedtak*» fra denne adressen: <https://www.fredrikstad.kommune.no/skjemaoversikt/>

Hvis kommunen ikke endrer vedtaket etter å ha behandlet klagen, sender kommunen saken til Statsforvalteren for endelig avgjørelse.

Med hilsen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Martine Bjar Manskow

Virksomhetsleder

Hanne Solberg Gullichsen

rådgiver

Kopi til eksterne mottakere:

ØST POLITIDISTRIKT
SECURITAS AS

Postboks 3390
Postboks 100 Alnabru

1402 SKI
0614 OSLO

Kopi til interne mottakere:

Lars Øyvind Nilsen

Vei og trafikk

OS 16/25 Aktuelle saker fra ordfører og kommunedirektør
OS 17/25 Oppfølging av utvalg for arbeidsgiveroppfølging av kommunedirektøren -
orientering ved kommunedirektør Inger Hegna

Saksnr.: 2011/2205
Dokumentnr.: 158
Løpenr.: 147341/2025
Klassering: J47

Møtebok

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Formannskapet	19.06.2025	115/25

Høring av forslag om endringer i strålevernloven

Kommunedirektørens innstilling

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å fatte følgende vedtak:

1. Forslag til høringsuttalelse fra Fredrikstad kommune vedtas, og oversendes Direktoratet for strålevern og atomberedskap.

Sammendrag

Direktoratet for strålevern og atomberedskap (DSA) har sendt på høring forslag til nye bestemmelser i strålevernloven og strålevernforskriften. I høringsutkastet er det forslag om å forby reklame for solarium, innføring av overtredelsesgebyr, og at tilsynsmyndigheten skal kunne stenge solarier som ikke overholder kravet om alderskontroll av sine kunder. Forslaget inneholder også en endring av strålevernforskriften som gir tilsynsmyndigheten mulighet til å ilegge tilsynsavgift.

Kommunen er tilsynsmyndighet for solarier, og gjennomfører allerede tilsyn med denne type virksomheter regelmessig. Vedlagte forslag til høringsuttalelse støtter endringene i lov og forskrift, da de bygger opp under strålevernlovens formål om å forebygge skadelige virkninger av stråling på menneskers helse.

Vedlegg

1. Høringsbrev - Strengere regulering av solarier.pdf
2. Høringsnotat.pdf
3. Forslag til høringsuttalelse fra Fredrikstad kommune

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

Ingen.

Saksopplysninger

Kommunen er i dag delegert myndighet fra DSA til å føre tilsyn med solarievirksomheter. I Fredrikstad kommune har vi i dag fem virksomheter som tilbyr solarium. Kommunen fører regelmessig tilsyn med at virksomhetene overholder kravene i strålevernloven og strålevernforskriften.

Helse- og omsorgsdepartementet har gitt DSA i oppdrag å gjennomføre høring av forslag om strengere regulering av solarier for å redusere forekomsten av hudkreft. I høringen foreslår de at det i strålevernloven blir innført et forbud mot reklame for solarium, overtredelse av forbudet skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Videre foreslås det at brudd på krav om alderskontroll skal kunne medføre stans av virksomhet.

I strålevernforskriften foreslår DSA å innføre en fast tilsynsavgift for solarievirksomheter. Kommunen har i dag ikke anledning til å ilegge solarievirksomheter tilsynsgebyr, men vi fører

regelmessig tilsyn med denne type virksomheter. Det foreslås en nasjonal sats for tilsynsgebyr som justeres i tråd med grunnbeløpet i folketrygden (G).

Det foreslås også to mindre endringer i strålevernforskriften, som går på utforming av krav. Det er allerede krav til alderskontroll og informasjon om risikofaktorer ved solariebruk, endringen som er foreslått går kun på utformingen av disse kravene.

Relevante bestemmelser

Ikke aktuelt.

Konsekvenser for sosial bærekraft

En strengere regulering av solarier vil kunne være positivt for folkehelsen, og gjøre det vanskeligere for barn under 18 år å bruke solarier.

Konsekvenser for økonomisk bærekraft

Forslaget om tilsynsavgift for tilsyn med solarier er positivt, da dette er et tilsyn kommunen ikke har anledning til å ta gebyr for i dag. Avgiften er foreslått regulert nasjonalt, og bundet opp mot grunnbeløpet i folketrygden. Dette vil gi en årlig indeksering av avgiften. Det er foreslått at tilsynsavgiftene kreves inn av kommunen som er delegert tilsynsmyndighet for solarier.

Tilsynsavgift er en avgift som tilsynsobjektet betaler til tilsynsmyndigheten for å dekke utgiftene som tilsynsmyndigheten har ved å foreta tilsyn. Det vanligste er at tilsynsavgiften settes som en årlig avgift. Formålet med en tilsynsavgift er først og fremst å sikre finansiering av tilsyn. DSA skriver i sin vurdering at et planlagt tilsyn tar fire arbeidsdager, inkludert forarbeid, selve tilsynet og etterarbeid, samt at det må påregnes noe uplanlagt tilsynsaktivitet. Med planlagte tilsyn hvert 3. år foreslår DSA i høringsutkastet en årlig avgift på 3 846 kroner. Med fem solarievirksomheter i Fredrikstad vil dette bli en begrenset inntekt for kommunen.

Konsekvenser for miljømessig bærekraft

Ingen konsekvenser for miljømessig bærekraft.

Ansattes medbestemmelse

Ingen konsekvenser for ansattes medbestemmelse.

Vurdering

De foreslåtte endringene i strålevernloven og -forskriften vil bidra til en strengere regulering av solarier, og vil kunne bidra til å redusere eksponering for stråling i befolkningen og dermed forebygge hudkreft. Dette er positivt for folkehelsen.

Kommunen blir ikke tillagt nye oppgaver som følge av de foreslåtte endringene, men vil få anledning til å ilegge tilsynsavgift for jobben som allerede gjøres i dag. Kommunen som tilsynsmyndighet vil få sterkere virkemidler å sanksjonere med ved brudd på lov og forskrift enn i dag. Samlet vurderes de foreslåtte endringene å være positive.

Alternative løsninger

Ikke vurdert.

Konklusjon

Kommunens høringsuttalelse er positiv til de foreslåtte endringene i lov og forskrift.

Etter liste

Ref.:
25/01486-1 / 2.3.1

Dato:
30.04.2025

Saksbehandler:
Marie Louise Elger Wiik

Høringsbrev - Strengere regulering av solarier

Helse- og omsorgsdepartementet har gitt Direktoratet for strålevern og atomikkerhet (DSA) i oppdrag å gjennomføre høring av forslag om strengere regulering av solarier for å redusere forekomsten av hudkreft. DSA fremmer med dette høringsnotatet forslag til endringer i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven) og forskrift 16. desember 2016 nr. 1659 om strålevern og bruk av stråling (strålevernforskriften).

Følgende endringer foreslås i strålevernloven:

- Forbud mot reklame for solarium og at overtredelse skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr.
- Stansing av solarievirksomheter ved brudd på alderskontrollkravet.

Forslagene inneholder også følgende endringer i strålevernforskriften:

- Tilsynsavgift og plikt for kommuner til å føre tilsyn med solarievirksomheter
- To alternative løsninger for alderskontroll:
  - o Krav om alderskontroll gjennom elektronisk adgangskontroll ved bruk av selvdeklart eID for ubetjente steder eller heltidsbetjening.
  - o Som et alternativ til at ubetjente steder skal kunne oppfylle kravet om bruk av selvdeklarte eID som adgangskontroll, foreslås det å innføre et krav om at solarievirksomheter alltid må være betjente og gi veiledning til solariekunder.
- Krav om informasjon om risikofaktorer ved solariebruk før betaling skjer.

DSA ønsker innspill fra høringsinstansene på alle forslag i høringsnotatet. Alle kan avgi høringsuttalelse. Merk at høringsuttalelser er offentlige etter offentleglova og vil bli publisert.

Høringsinstansene bes vurdere om saken bør sendes til underliggende etater eller virksomheter, tilknyttede virksomheter, medlemmer e.l.

Høringsuttalelser bes sendt til dsa@dsa.no og merkes med referansenummer 25/01486 innen 6. august 2025.

Postadresse *Postal address:*
Postboks 329 Skøyen
NO-0213 Oslo, Norway

T +47 67 16 25 00
F +47 67 14 74 07

Besøksadresse *Office:*
Grini næringspark 13
1361 Østerås, Norway

dsa.no
dsa@dsa.no

Swift address: UNBANOKK
Bankkonto *Bank account:*
8276 01 00494

IBAN: NO76 8276 01 00494
Org.nr.: 867 668 292

Med hilsen

Victoria Marciuch Sevenoaks
juridisk direktør

Ingeborg Mork-Knutsen
avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Vedlegg:

Høringsnotat om solarier
Mottakere etter liste

Høringsnotat

30. april 2025

Endringer i strålevernloven og strålevernforskriften (strengere regulering av solarier)

Høringsfrist: 6. august 2025

Innhold

1	Innledning.....	4
1.1	Helserisiko ved bruk av solarium.....	4
1.2	Bruk av solarium	5
1.3	Gjeldende rett	6
2	Reklameforbud	7
2.1	Bakgrunn	7
2.2	Reguleringen i andre land	9
2.3	WHO's anbefalinger	9
2.4	Andre reklameforbud på folkehelseområdet.....	10
2.4.1	Reklameforbud for alkoholholdig drikk.....	10
2.4.2	Reklameforbud for tobakksvarer mv.....	10
2.4.3	Markedsføring av kosmetiske inngrep	11
2.5	DSAs vurderinger og forslag	11
2.5.1	Definisjoner og rekkevidde av forbudet.....	12
2.5.2	Unntak	14
2.6	Alternativer til reklameforbud	15
2.6.1	Forbud mot helsefremmende påstander i reklame	15
2.6.2	Krav om advarselsmerking	16
2.6.3	Kombinasjon av forbud mot helsefremmende påstander og krav om advarselsmerking 16	
2.7	Reaksjoner ved brudd på reklameforbudet	16
2.8	Overtredelsesgebyr	17
2.9	Klageinstans.....	18
2.10	Forholdet til ytringsfriheten	19
2.11	EØS-rettslig vurdering	20
2.12	WTO-rettslig vurdering.....	21
3	Tilsynsavgift	22
3.1	Bakgrunn	22
3.2	Reguleringen i andre land	23
3.3	Tilsynsavgift på andre folkehelseområder	23
3.4	DSAs vurderinger og forslag	24
4	Innstramming i reglene om alderskontrollsystem	25

4.1	Bakgrunn	25
4.2	Reguleringen i andre land	26
4.3	Stans av solarievirksomheter ved brudd på alderskontrollbestemmelsen	27
4.3.1	DSAs vurderinger og forslag	27
4.3.2	Omtale av stansing i praksis	28
4.4	Bruk av eID ved adgangskontroll	29
4.4.1	DSAs vurderinger og forslag	29
4.5	Betjeningskrav	30
4.5.1	Bakgrunn	30
4.5.2	Regulering i andre land	31
4.5.3	DSAs vurdering og forslag	32
5	Innstramminger i reglene om informasjon til kunde	33
5.1	Bakgrunn	33
5.2	Reguleringen i andre land	34
5.3	DSAs vurderinger og forslag	35
6	Økonomiske og administrative konsekvenser	36
7	Forslag til endringer i strålevernloven	39
8	Forslag til forskriftsendringer	40
8.1	Forslag til endringer i strålevernforskriften	40
8.2	Forslag til endringer i forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter strålevernloven og strålevernforskriften	41

1 Innledning

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) fremmer Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) med dette forslag til endringer i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven) og forskrift 16. desember 2016 nr. 1659 om strålevern og bruk av stråling (strålevernforskriften), som vil medføre en strengere regulering av solarium for å redusere forekomsten av hudkreft.

DSA foreslår i dette høringsnotatet følgende endringer i strålevernloven:

- Forbud mot reklame for solarium (se kapittel 2)
- Stansing av solarievirksomheter ved brudd på alderskontrollkravet (se kapittel 4.3)

DSA foreslår også følgende endringer i strålevernforskriften:

- Tilsynsavgift og plikt for kommunene til å føre tilsyn med solarievirksomheter (se kapittel 3)
- To alternative løsninger for alderskontroll:
  - o Krav om alderskontroll gjennom elektronisk adgangskontroll ved bruk av selvdeklart eID for ubetjente steder eller heltidsbetjening. Begge løsninger skal kunne oppfylle krav om tilfredsstillende alderskontroll (se kapittel 4.4)
  - o Som et alternativ til at ubetjente steder skal kunne oppfylle kravet om tilfredsstillende alderskontroll ved å bruke selvdeklart eID som adgangskontroll, foreslås det å innføre et krav om at solarievirksomheter alltid må være betjente og gi veiledning til solariekunder (se kapittel 4)
- Krav om informasjon om risikofaktorer ved solariebruk før betaling skjer (se kapittel 5)

Å redusere forekomst av hudkreft er fremsatt som mål i Nasjonal UV- og hudkreftstrategi, som er utarbeidet av en tverrsektoriell arbeidsgruppe ledet av DSA.¹ Strategien ble behandlet av regjeringen før den ble ferdigstilt. I siste folkehelsemelding, Meld. St. 15 (2022–2023), fremkommer at regjeringen vil «vurdere tiltak for å forebygge hudkreft ved bruk av solarium». Tilsvarende tiltak er formulert av EU-kommisjonen i «Europe's Beating Cancer Plan» fra 2021. Verdens helseorganisasjon (WHO) og andre FN-organer har nylig utgitt et kompendium der det er samlet veiledning om tilgjengelige effektive tiltak for å skape sunnere miljø og bedre helsen, rettet mot beslutningstakere på ulike nivå. Veiledningen støtter de strategiske målene til WHOs globale strategi innen helse, miljø og klima og er knyttet opp mot FNs bærekraftsmål om god helse og livskvalitet og målet om å redusere prematur dødelighet av ikke-smittsomme sykdommer som kreft (mål 3.4).² Kompendiet inneholder konkrete anbefalinger om streng regulering av solarier for å redusere stråleeksponeringen fra dem.

1.1 Helserisiko ved bruk av solarium

Hudkreft er en av de vanligste kreftformene i Norge, og er en av de kreftformene som øker mest. Årlig registrerer Kreftregisteret rundt 6000 nye tilfeller av hudkrefttypene melanom (føflekkreft) og plateepitelkreft, og ca. 350 personer dør årlig som følge av disse hudkreftformene. I tillegg anslår man over 20 000 nye tilfeller av basalcellekreft i hud årlig. Dette er ikke en dødelig kreftform, men den krever ofte omfattende og gjentakende behandling, særlig i ansiktet, og er til stor belastning for

---

¹ [Den nasjonale UV- og hudkreftstrategien, 2019](#)

² <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HEP-ECH-EHD-22.01>

pasienter og helsevesenet. Økningen i hudkreft har vært spesielt høy de siste årene, med en alarmerende økning på cirka 20 % i melanom fra 2021 til 2022.³

De årlige totale samfunnskostnadene knyttet til hudkreft ble i 2018 anslått til rundt 6,5 mrd. kroner, hvorav behandlingskostnadene alene utgjør rundt 450 mill. kroner. Med økende andel eldre vil antall hudkrefttilfeller øke, og tilgang til nye, livsforlengende behandlinger vil i tillegg bidra til at kostnadene knyttet til hudkreft forventes å øke i årene som kommer.⁴

Bruk av solarium er klassifisert som kreftfremkallende på lik linje med UV-stråling fra sol.⁵ Skade i huden skjer både umiddelbart og etter lengre tids eksponering. UV-eksponering utløser kreftutvikling i hud, og senere eksponering kan deretter fremme videre utvikling av hudkreft. Risikoen øker uansett alder, og er høyest når solariebruken starter i ung alder. Studier har vist at de som brukte solarium før 30-års alder er yngre når de diagnostiseres med melanom.⁶ En nylig publisert norsk studie viser også en klar sammenheng mellom plateepitelkreft og bruk av solarium, og konkluderer med at man vil forebygge både melanom og plateepitelkreft ved å unngå solarium. Det er sannsynlig at solariebruk også øker risikoen for basalcellekreft i hud. Det er ingen dokumentert helsegevinst av solariebruk og heller ingen nedre grense for når solarium kan anses å være trygt.⁷

Hudkreft kan forebygges gjennom tiltak for å redusere eksponeringen fra sol og solarier. Kreftregisteret har beregnet at mer enn 1000 tilfeller av melanom og plateepitelkreft kan forebygges årlig ved å unngå solarium.⁸ Det utgjør 8 % av totalt antall årlige krefttilfeller og en sjettedel av alle hudkrefttilfellene årlig. Med hensyn til basalcellekreft kjenner vi ikke til hvor mange tilfeller som kan forebygges ved å unngå solarium.

1.2 Bruk av solarium

Tilgjengeligheten av solarier i Norge er stor, og i DSA sitt elektroniske meldesystem for strålekilder er det registrert ca. 4000 solarier fordelt på i underkant av 900 virksomheter (per juni 2022).

Spørreundersøkelser blant befolkningen og blant ungdom i Norge viser at solarium fortsatt brukes, og aller mest av unge mennesker: 20–30 % av ungdommen i alderen 16–24 år og 4–15 % for

---

³ Kreftregisteret: [Melanom i hud \(kreftregisteret.no\)](https://kreftregisteret.no) og [Cancer in Norway 2021](https://cancerregisteret.no); Publikasjon fra Sverige om basalcellekreft: [Kappelin et al. Br J Dermatol 2022; 186,963-9.](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/3589639/)

⁴ [Den nasjonale UV- og hudkreftstrategien, 2019](https://www.helse.no/tema/uv-straling-og-hudkreft) og [Oslo Economics, 2019. Samfunnskostnader ved behandling.](https://www.oslo.economics.no/)

⁵ IARC Working Group on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans. [Radiation. IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans](https://monographs.iarc.fr/), No. 100D. Lyon (FR). International Agency for Research on Cancer; 2012 (03.11.2022).

⁶ Publikasjon om solarier og risiko for hudkreft: An, S., et al. (2021). *Cancers (Basel)* **13**(23).

⁷ Standpunktdokument [solarier og vitamin D](#) fra en samlet gruppe av helsemyndigheter og norske fagmiljøer; Publikasjoner om solariebruk og risiko for hudkreft: [Lergemuller et al. JAMA Dermatol 2019;155\(12\),1350-57](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/3589639/) og [An et al. Cancers 2021;13,5940](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/3589639/); Nordisk strålevernmyndigheters [standpunktdokument om solarier](#); Scientific Committee on Health Environmental and Emerging Risks. [Opinion on biological effects of ultraviolet radiation relevant to health with particular reference to sunbeds for cosmetic purposes](#). Luxembourg; European Commission; 2016.

⁸ [Kreftregisteret. Kreft i Norge – hvor mange tilfeller kan forebygges? 2023.](https://kreftregisteret.no/)

befolkningen generelt, de siste årene.⁹ På tross av 18-års aldersgrense for bruk av solarium i Norge, viser undersøkelsene også at de under 18 år får tilgang til å ta solarium.

Erfaringer fra tilsyn viser at solariebransjen i begrenset grad etterkommer kravene i strålevernforskriften. DSA gjennomførte i samarbeid med 200 kommuner en nasjonal tilsynskampanje med solarievirksomheter i 2017 og en oppfølgende kampanje i samarbeid med 101 kommuner i 2022. Fokus var på regelverksendringer innført de siste årene, slik som system for alderskontroll, kompetanse i solariebransjen og informasjon til kunde.¹⁰ Så mye som halvparten av virksomhetene, ved begge kampanjene, tilfredsstilte ikke kravene til en obligatorisk kompetansetest (Solarieprøven) og omtrent sju av ti hadde avvik fra minst ett krav.

Selv med de siste årenes innføring av spesifikke krav til solarievirksomheter for å redusere UV-eksponeringen til befolkningen, blir solarier fortsatt brukt, og Norge er blant de fem landene i verden som har høyst forekomst av hudkreft. Vi er også landet med nest høyest dødelighet av hudkreft. Det er satt som mål i den nasjonale UV- og hudkreftstrategien å redusere veksten i forekomst av hudkreft med 25 % innen 2040. Dersom det ikke lykkes, er det anslått at samfunnskostnadene for hudkreft i 2040 vil bli 11,5 mrd. kroner årlig i stedet for 8,7 mrd. årlig. Solarieeksponering anslås å utgjøre en sjettedel av hudkrefttilfellene og dermed også tilsvarende andel kostnader. På denne bakgrunn er det viktig at regelverket oppdateres og at det settes inn nye og bedre tiltak som effektivt begrenser bruken av solarium og dermed reduserer forekomst av hudkreft i Norge.

1.3 Gjeldende rett

Bruken av solarier har vært regulert av forskrifter siden 1983. I 2012 ble det innført 18-års grense for å få tilgang til solarium, og i 2017 ble det i strålevernforskriften § 37 innført krav om tilfredsstillende system for alderskontroll for å sikre at personer under 18 år ikke får tilgang til solarium. I dagens regelverk anses følgende løsninger som tilfredsstillende:

- a) Heltidsbetjening eller delvis betjening kombinert med etterfølgende elektronisk adgangskontroll
- b) Videoautomat med dokumentleser tilknyttet kundesenter
- c) Annen type forhåndskontroll og registrering kombinert med etterfølgende elektronisk adgangskontroll

Det er opp til hver enkelt virksomhet å velge den løsningen og det systemet for alderskontroll som passer virksomheten, så fremt systemet i tilstrekkelig grad kontrollerer og sikrer at personer under 18 år ikke får tilgang til solarium.

I 2015 ble det innført en strengere plikt til å informere kundene om risiko ved solariebruk, og strålevernforskriften § 38 annet ledd sier at virksomhetene skal «informere den enkelte kunde om relevante risikofaktorer ved solariebruk», samt i tredje ledd bokstav b at virksomheten skal opplyse kunden om anbefalt doseringsplan.

I 2016 ble det innført et kompetansekrav til aktørene i solariebransjen, hvor ansvarlig for daglig drift og ansatte med kundekontakt må bestå en kunnskapstest (Solarieprøven), jf. strålevernforskriften § 38 første ledd. Dette ble begrunnet med at kundene må ha mulighet til å ta et informert valg om

---

⁹ Respons analyse på vegne av Kreftforeningen og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA): [Solvaneundersøkelse i den norske befolkningen 2022](#), og Respons analyse på vegne av Kreftforeningen: [Ungdomsundersøkelse. Sol og solarium 2022](#).

¹⁰ DSA-rapport 2019:05: [DSA-rapport 05-2019 Solarietilsynskampanjen.pdf](#) og DSA-rapport 2023-02: [Nasjonal tilsynskampanje med solarievirksomheter i 2022](#).

solarium og at det da må være personell med kunnskap om risikofaktorene som kan informere og svare på spørsmål. Solarieprøven administreres av Norsk Test, og bestått prøve har en gyldighet på fem år.

Kompetansekravet i strålevernforskriften er innført fordi solariebruk gir økt risiko for hudkreft, særlig når bruken starter i ung alder. Et høyt kunnskapsnivå blant aktørene i solariebransjen er således viktig, for å kunne gi kundene bedre informasjon om helserisikoen ved solariumssoling og bidra til mindre overdreven soling og redusert risiko for skader. Et høyere kunnskapsnivå kan også bidra til økt forståelse for at det er viktig å følge regelverket.

Videre stiller forskriftens § 38 tredje ledd bokstav d krav om at virksomheten skal ha en advarselsplakat som er utarbeidet av DSA lett synlig i lokalet.

I strålevernforskriften § 36 stilles det også en del tekniske krav til solariene. Det er bl.a. krav til at solariene skal være produsert og merket i henhold til den europeiske solariestandarden, og kun solarier klassifisert som UV-type 3 er tillatt i Norge.

DSA kan i henhold til strålevernloven § 19 første ledd kreve at virksomhetene retter forholdene dersom det foreligger brudd på bestemmelsene i loven eller forskriften.

Strålevernloven § 19 annet ledd gir DSA hjemmel for å stanse virksomheten dersom det foreligger «vesentlig helsefare». Det følger av forarbeidene at hjemmelen for stansing er ment å kun anvendes når det foreligger en overhengende fare ved fortsatt virksomhet, og det må være betydelig og akutt skadepotensiale. Ved svært høy stråling fra solarium som gir fare for forbrenningsskader anses vilkårene for stansing oppfylt og solariet kan stenges inntil forholdet er utbedret. Brudd på alderskontrollbestemmelsen anses som et alvorlig lovbrudd. Risiko for å utvikle hudkreft er størst når solariebruken starter i ung alder. Konsekvensene av solariebruk, dvs. utvikling av hudkreft, skjer imidlertid over tid, og når det oppdages er det for sent å forhindre skaden. Selv om det å ta solarium må anses å ha «betydelig skadepotensiale», vil det ikke ansees som å ha «akutt skadepotensiale». Strålevernloven § 19 annet ledd gir derfor per i dag ikke grunnlag for å stanse virksomheter ved brudd på bestemmelsen om alderskontroll i strålevernforskriften.

Strålevernloven § 21 gir hjemmel til å ilegge tvangsmulkt dersom virksomheten oversitter en frist for å etterkomme et pålegg. Tvangsmulkten kan gis som en engangsmulkt eller løpende dagsmulkt. Hensikten med tvangsmulkten er å gi virksomhetene økonomisk motivasjon til å etterleve kravene.

I 2018 fikk strålevernloven hjemmel i § 23 a for å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på §§ 5, 6, 7 til 9, 12 til 15, og 18 til 20, samt brudd på vilkår fastsatt i vedtak gitt med hjemmel i §§ 6 og 18 til 20. I henhold til bestemmelsen, kan også brudd på forskrifter gitt med hjemmel i strålevernloven sanksjoneres med overtredelsesgebyr, dersom det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon. Strålevernloven § 23 a har ennå ikke trådt i kraft, da ikrafttredelse avhenger av forskriftsbestemmelser om utmåling av gebyret.

2 Reklameforbud

DSA fremmer i dette kapittel forslag til innføring av forbud mot reklame for solarium i en ny bestemmelse i strålevernloven § 8 a, samt utfyllende bestemmelser i strålevernforskriften nye §§ 38 a og 38 b.

2.1 Bakgrunn

Reklame for solarium skjer i mange kanaler, både i selve lokalene, på virksomhetenes nettsider, i radio, tv og aviser, via SMS og ikke minst i ulike sosiale medier. DSA mener at det er flere ulike problemer knyttet til reklame for solarium. For det første fremsettes det i en del tilfeller i reklamen,

påstander om at solarium er helsefremmende, bl.a. at det er bra å ta solarium for å tilføre kroppen vitamin D. Norske helsemyndigheter og nasjonale og internasjonale fagmiljøer er klare på at solarium er uegnet som kilde til D-vitamin og at den økte hudkreft risikoen er langt større og bedre dokumentert enn helsegevinster av økt D-vitaminnivå.¹¹ De som har et lavt vitamin D-nivå, kan oppnå tilstrekkelig nivå gjennom kosten og kosttilskudd. Reklame for solarier bidrar dermed til en uheldig krysskommunikasjon overfor forbrukere.

En stor del av reklamen for solarier foregår i sosiale medier og ved bruk av såkalte influensere/påvirkere. Mange av disse følges også av mindreårige. Eksempelvis har flere deltakere fra reality-programmer som er av størst interesse for unge, reklamert for solarier. Sosiale medier er i tillegg et sted hvor mindreårige ferdes alene, og derfor er ekstra sårbare for påvirkning. I Medietilsynets rapport fra 2020 *Barn og medier, Reklame i sosiale medier*, rapporterer 33 % av 13–18 åringene at de har fått reklame på nett for solarier og 6 % hadde brukt penger på solarier det siste året. Andelen som hadde fått reklame for solarier økte med alderen, men også den yngste aldersgruppen hadde fått slik reklame. Blant 13–14 åringene hadde 26 % fått reklame for solarium, og for 17–18 åringene var andelen 40 %. Dette viser at reklame for solarier når mindreårige, selv om det er forbudt å tilby solarium til personer under 18 år. Reklame for solarier når også ut til mindreårige gjennom andre kanaler. Ett eksempel er leverandører av russeutstyr som flere ganger har reklamert for solarier. Denne reklamen når ikke bare de som er russ, men også yngre elever.

Reklamen fremstår ofte som kroppsfiksert, og kan i tillegg bidra til å skape kroppspress. Reklamen viser ofte lettkledde, slanke og veltrente personer og fremmer et ensidig kroppsideal. Da forskrift om merking av retusjert reklame ble sendt på høring i 2022, la Barne- og familiedepartementet til grunn at «det er et relativt stort omfang av reklame for produkter og tjenester som gir en solbrun hudfarge, som betakaroten og lignende kosttilskudd, selvbruningsprodukter og solarium. Dette antas å bidra til et visst press om å være solbrun hele året».¹² Forbruksforskningsinstituttet SIFO har også gjennom flere rapporter pekt på sammenhengen mellom reklame og kroppspress. I rapporten *Retusjert reklame og kroppspress* fra 2014 oppga elever i videregående skole at reklame var den faktoren som betydde mest i forhold til det opplevde kroppspresset. I rapporten *Markedsføring og personvern i sosiale medier – en flermetodisk undersøkelse med barn som medforskere* fra 2018 ble det vist til at mye av kropps- og skjønnhetspresset blant mindreårige stammer fra kommersielt innhold på sosiale medier, og spesielt unge jenter utsettes for kroppspress i sosiale medier.

Reklame for solarier i sosiale medier benytter seg ofte av kjendisponsing og rabattkoder. Dette er reklame som ofte er integrert med annet innhold, og derfor vanskelig å forstå som reklame. SIFOs nevnte rapport fra 2018 viser at mindreårige er lite kritiske til denne type reklame, da de opplevde den som mer personlig og som private anbefalinger.

Reklame for solarier omfattes av de generelle reglene i markedsføringsloven. Markedsføringsloven har forbud mot urimelig handelspraksis og villedende reklame, jf. lovens §§ 6 til 8. Etter § 7 er reklame villedende dersom den inneholder uriktige opplysninger eller på annen måte er egnet til å villedle forbrukerne, bl.a. med hensyn til ytelsens hovedegenskaper, herunder fordeler eller risiko, jf.

---

¹¹ Standpunktdokument [solarier og vitamin D](#) fra en samlet gruppe av helsemyndigheter og norske fagmiljøer. Laughter, M. R., et al. (2021). "Indoor tanning: Evidence surrounding advertised health claims." *Clin Dermatol* 39(5): 865-872

¹² [horingsnotat-forskrift-om-merking-av-retusjert-reklame-1039952-11044240-11044504-11045669.pdf \(regjeringen.no\)](#)

første ledd bokstav b. Dette innebærer at reklame for solarier kan være i strid med bestemmelsen dersom fordelene med å ta solarium fremheves, mens risikoen underkommuniseres.

Markedsføringsloven har også egne regler om markedsføring rettet mot mindreårige. Særlig relevant er § 21 bokstav b som sier at når man skal vurdere om markedsføring overfor barn er i strid med god markedsføringsskikk, skal det legges vekt på om markedsføringen bidrar til kroppspress.

Forbrukertilsynet har påpekt at markedsføringen av solarier fremstår som ubalansert, da det alltid kun er fordelene med å ta solarium som kommer frem. Forbrukertilsynet uttalte da at på generelt grunnlag vil opplysning om kreftisiko kunne anses som en vesentlig opplysning ved reklame for solarium, slik at det vil være villedende å ikke opplyse om dette i markedsføringen. De hadde imidlertid ikke vurdert dette i noen konkrete saker. Det ble også vist til at reglene om urimelig handelspraksis og villedende markedsføring er gitt for å ivareta økonomiske hensyn, og ikke helsemessige hensyn.

2.2 Reguleringen i andre land

Ifølge en oversikt fra WHO over regulering av solarier (sist oppdatert i 2017), er det noen land som har innført reklameforbud, mens flere land har innført regler om at solarievirksomheter ikke har lov til å fremsette påstander om positive helseeffekter knyttet til solariebruk ovenfor kundene, alternativt ubegrunnede eller usanne påstander om helseeffekter.¹³ Det siste gjelder bl.a. Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Tyskland, Canada og USA. Sverige hadde et slikt krav på høring i 2022.¹⁴

Av land som har innført reklameforbud, har Polen innført fullstendig reklameforbud, mens andre land har innført forbud enten ovenfor spesielle målgrupper eller med hensyn til innhold eller type reklame. Dette gjelder flere stater i USA og Canada og noen land i Europa. Irland innførte reklameforbud i 2014, utdypet i egen forskrift av 2015.¹⁵ Det er forbud mot å tilby solarium gratis og forbud mot å markedsføre gratis solarier eller til reduserte priser (eksempelvis Happy Hour). Irland har også innført forbud mot å fremme påstander om positive helseeffekter eller andre fordeler som følge av bruk av solarier, både i solingslokalet, på nett og i sosiale medier. Sju kanadiske stater har også innført reklameforbud, men bare for reklame rettet mot ungdom.¹⁶

2.3 WHO's anbefalinger

WHO jobber for å bedre helsetilstanden til verdens befolkning, og er en ledende autoritet i det internasjonale helsearbeidet. WHO publiserer en rekke undersøkelser, statistikker, analyser og publikasjoner. Organisasjonen gir råd og anbefalinger på en rekke områder, herunder solarier. I 2009 klassifiserte WHO's fagorgan for kreftforskning, International Agency for Research on Cancer (IARC), solarier som kreftfremkallende. Senere studier har bekreftet IARCs konklusjoner. WHO og andre FN-organer har utgitt et kompendium med tilgjengelige og effektive tiltak for å redusere helseskader fra UV-stråling og flere alternativer for regulering er beskrevet. De anbefaler landene å innføre nasjonal lovregulering som forbyr bruken av solarier, reklame og promotering av solarium og forbyr utleie og salg av solarier. Dersom forbud ikke kan implementeres, anbefaler de lovregulering som legger

---

¹³ WHO's [rapport om tiltak for å regulere solarier](#) (2017) og database over solarielovgivning [GHO | By category | Legislation of artificial tanning sunbeds \(who.int\)](#)

¹⁴ Svensk høring om endring av forskrift for solarier: [Yttrande \(regelradet.se\)](#)

¹⁵ Irsk forskrift om solarier: [Public Health \(Sunbeds\) Act 2014 \(irishstatutebook.ie\)](#)

¹⁶ [Gosselin S and McWhirter JE. Health Promot Chronic Dis Prev Can. 2019 Feb;39\(2\):45-55.](#)

restriksjoner og dermed begrensning på solariebruken.¹⁷ Et reklameforbud for solarier i strålevernloven vil være i tråd med WHO's anbefalinger.

2.4 Andre reklameforbud på folkehelseområdet

Det er innført reklameforbud på enkelte deler av folkehelseområdet, som på tobakks- og alkoholfeltet. I forskrift om markedsføring av kosmetiske inngrep er det også gitt bestemmelser om markedsføring.

Ved behandling av folkehelsemeldingen i mai 2023, vedtok Stortinget et anmodningsvedtak hvor de ber regjeringen innføre forbud mot markedsføring av usunn mat og drikke overfor barn og unge under 18 år. Forskrift om dette er nå vedtatt og trådte i kraft 25. april 2025.

2.4.1 Reklameforbud for alkoholholdig drikk

Reklameforbudet for alkoholholdig drikk er hjemlet i alkoholloven § 9-2 første ledd og utdypet i forskrift 8. juni 2005 nr. 538 om omsetning av alkoholholdig drikk mv. kapittel 14. Det er forbudt å reklamere for alkoholholdig drikk og for varer med samme merke eller kjennetegn som alkoholholdig drikk. Slike varer kan heller ikke inngå i reklame for andre varer eller tjenester.

Begrepet «reklame» er definert i alkoholforskriften § 14-2 som «*enhver form for masse-kommunikasjon i markedsføringsøyemed*». I henhold til bestemmelsens annet ledd foreligger det markedsføringsøyemed «*dersom et siktemål med kommunikasjonen er å fremme salg*». Reklameforbudet er medienøytralt og gjelder i alle kanaler.

Dersom kommunikasjonen er å anse som reklame, må det vurderes om den faller inn under noen av de 20 unntakene i alkoholforskriften § 14-3. Unntakene er gitt for å ivareta ordinær næringsvirksomhet og imøtekomme forbrukernes behov og forventninger til faktabasert og nøktern informasjon om alkoholholdig drikk.

Det er godt dokumentert at alkoholreklameforbudet er et effektivt tiltak for å begrense forbruket av alkohol, særlig blant unge. Helsedirektoratet har uttalt at reklameforbudet fungerer godt i det offentlige rom, på TV, kino, aviser og lignende. Det er imidlertid noen utfordringer knyttet til tilsyn med forbudet, særlig på sosiale medier.

2.4.2 Reklameforbud for tobakksvarer mv.

Reklameforbudet for tobakksvarer mv. følger av tobakksskadeloven § 22 og forskrift 15. desember 1995 nr. 989 om forbud mot tobakksreklame mv. Reklameforbudet omfatter også tobakksutstyr, tobakksurrogater og tobakksimitasjoner.

Reklame er også her definert som «*massekommunikasjon i markedsføringsøyemed*», og omfatter kommunikasjon i alle typer medier. Forbudet omfatter også indirekte reklame, noe som betyr at tobakksvarer og tobakksbruk ikke kan inngå i reklame for andre varer eller tjenester.

Det finnes noen få unntak fra reklameforbudet i forskrift om forbud mot tobakksreklame § 8. Blant annet kan det gis ren produktinformasjon direkte til videreforhandlere.

Det er godt dokumentert at reklameforbudet er et effektivt tiltak for å begrense bruken av tobakksvarer, særlig blant unge. Erfaringene med tilsyn med reklameforbudet for tobakk er i stor grad tilsvarende som for alkoholregelverket.

---

¹⁷ [Compendium of WHO and other UN guidance on health and environment, 2022 Update.](#)

2.4.3 Markedsføring av kosmetiske inngrep

Forskrift 1. juli 2005 nr. 749 om markedsføring av kosmetiske inngrep har som formål å bidra til at markedsføring av slike inngrep skjer på en forsvarlig, nøktern og saklig måte, jf. forskriftens § 1.

I forskriftens § 4 fremkommer det at markedsføring av kosmetiske inngrep ikke skal utformes «på en måte som er egnet til å virke støtende eller krenkende eller som spiller på folks lyter eller fordommer mot normale kroppsvariasjoner». Det følger også av § 5 at markedsføringen ikke kan inneholde pre- eller postoperative bilder.

I mars 2023 trådte et nytt annet ledd i § 4 i kraft. Der presiseres det at «markedsføringen skal ikke utformes slik at den kan oppfattes av barn under 18 år å være rettet mot deres aldersgruppe. Markedsføringen skal heller ikke utformes på en måte som bidrar til kroppspress hos barn».

2.5 DSAs vurderinger og forslag

I utgangspunktet må det tungtveiende grunner til for å innføre et generelt reklameforbud for et produkt eller en tjeneste så lenge den eller det er lovlig. I dette tilfellet gjelder det imidlertid reklame for et produkt hvor det foreligger klar og utvetydig dokumentasjon på at produktet er kreftfremkallende.¹⁸ Ifølge beregninger fra Kreftregisteret kan mer enn 1000 tilfeller av melanom og plateepitelkreft forebygges årlig ved å unngå solarium.¹⁹ Det er således tungtveiende helsehensyn som begrunner innføring av et reklameforbud for solarier, på samme måte som for alkohol og tobakksvarer. Formålet med å innføre reklameforbud for solarier vil være å begrense etterspørsel og bruk av solarier, da bruken av solarier fører til økt risiko for hudkreft.

DSA kjenner ikke til studier eller undersøkelser som har sett på hvorvidt reklame for solarier fører til at de som eksponeres for reklamen tar (mer) solarium. Erfaringer fra andre folkehelseområder tilsier imidlertid at det er en slik sammenheng. Det er etablert kunnskap at reklame påvirker etterspørselen etter varer og tjenester, og at reklameforbud tilsvarende reduserer slik etterspørsel. DSA mener at denne forskningen har overføringsverdi, og at et reklameforbud for solarier vil være et godt tiltak for å begrense bruken av solarier, spesielt blant unge. Det er også denne gruppen som bruker solarier mest, jf. Kreftforeningens befolkningsundersøkelser om solvaner²⁰, og risikoen for hudkreft er også høyest for dem som starter solariebruken i ung alder.²¹ Ungdomsundersøkelsen viser også at halvparten av ungdommene mener det ikke bør være lovlig å reklamere for solarium, og like mange mener solarium bør forbys helt.

DSA foreslår på denne bakgrunn et reklameforbud mot solarier. Det bes imidlertid også om høringsinstansenes syn på om eksisterende regelverk kan oppnå tilstrekkelig beskyttelse av barn og unge mot slik reklame, ev. med mindre justeringer.

---

¹⁸ IARC Working Group on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans. [Radiation. IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans](#), No. 100D. Lyon (FR). International Agency for Research on Cancer; 2012 (03.11.2022).

¹⁹ [Kreftregisteret. Kreft i Norge – hvor mange tilfeller kan forebygges? 2023.](#)

²⁰ Respons analyse på vegne av Kreftforeningen og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA). [Solvaneundersøkelse i den norske befolkningen 2022](#) og Respons analyse på vegne av Kreftforeningen. [Ungdomsundersøkelse. Sol og solarium 2022.](#)

²¹ Scientific Committee on Health Environmental and Emerging Risks. [Opinion on biological effects of ultraviolet radiation relevant to health with particular reference to sunbeds for cosmetic purposes.](#) Luxembourg: European Commission; 2016.

DSA mener at det er mest hensiktsmessig at et reklameforbud mot solarier tas inn i strålevernloven siden det er denne loven som regulerer all bruk av stråling, inkludert solarier, og som gir myndighet til DSA på dette området. For å øke kapasiteten til å utøve tilsyn med solarier følger det nå av strålevernforskriften § 60 at DSAs «tilsynsmyndighet for solarier» er delegert til kommunene, jf. også strålevernloven § 18 annet ledd. DSA legger til grunn at denne ordlyden innebærer at kommunene også vil kunne føre tilsyn med et ev. reklameforbud, dersom forbudet hjemles i strålevernloven. DSA ser det som formålstjenlig at samme myndighet som fører tilsyn med øvrige krav til solariene også fører tilsyn med et reklameforbud når de er på tilsyn. Det vil imidlertid være ressurskrevende å følge opp reklame i sosiale medier og riksdekkende medier. DSA mener derfor at dette må være en nasjonal oppgave som bør ligge til DSA, mens kommunene fører tilsyn med reklame i forbindelse med lokale stedlige tilsyn. Det er også nærliggende å tenke seg at det kan være aktuelt med et samarbeid med Forbrukertilsynet, som ofte mottar tips om ulovlig reklame i sosiale medier. Dette vil også være noenlunde likt slik tilsynet med reklameforbudet for alkohol og tobakk utøves. I alkohollovgivningen ligger det nasjonale tilsynsansvaret til Helsedirektoratet, som også følger opp reklameforbudet i sosiale medier og riksdekkende medier, mens kommunene har et selvstendig ansvar for å føre kontroll med at innehavere av kommunale salgs- og skjenkebevillinger overholder reklameforbudet, jf. alkoholloven § 1-9.

Forbud mot reklame for solarier foreslås tatt inn i strålevernloven som ny § 8 a, jf. forslag til lovendringer i kap. 9 nedenfor.

2.5.1 Definisjoner og rekkevidde av forbudet

Med formuleringen «*[a]lle former for reklame*» vil reklameforbudet være medienøytralt og fremtidsrettet, jf. forslag til strålevernloven ny § 8 a første ledd. Det innebærer at hvilken kanal eller hvilket medium som brukes til å formidle informasjonen ikke er avgjørende for om det er reklame. Det vil si at også nye kanaler for reklame, som ikke er tatt i bruk i dag, vil bli omfattet av forbudet.

Reklameforbudet vil omfatte all reklame som fremstår som reklame for bruk av solarier. Reklamen trenger ikke å fremstå som direkte reklame for en bestemt solariumskjede eller -type, men kan også være mer generell. Dette innebærer blant annet at reklamen, for å rammes av forbudet, ikke trenger å inneholde navn eller bilde av et bestemt merke e.l., og heller ikke ordet solarium.

Begrepet «*reklame*» foreslås definert i strålevernforskriften ny § 38 a. DSA finner at det langt på vei er hensiktsmessig å benytte samme definisjon som brukes for reklame i tobakks- og alkohol-regelverket, da dette er en innarbeidet definisjon og lagt til grunn i rettspraksis. Det foreslås imidlertid noen justeringer for å sikre at definisjonen er dekkende nok.

I WHO's retningslinjer om markedsføring av usunn mat og drikke overfor barn bruker WHO følgende definisjon av reklame: «Any form of commercial communication, message or action that acts to advertise or otherwise promote a product or service, or its related brand, and is designed to increase, or has the effect of increasing, the recognition, appeal and/or consumption of products or services».

I motsetning til alkohol- og tobakksregelverket, foreslår DSA ikke at definisjonen av reklame skal avgrenses til «massekommunikasjon», da det ikke bør være et vilkår at det er mange eller ubestemte mottakere av et reklamebudskap.

I vilkåret om «*markedsføringsøyemed*» ligger at formålet med kommunikasjonen må være å fremme salg og bruk av solarier. I Rt. 2000 s. 46 (Draktreklamedommen) uttalte Høyesterett at selv om informasjonen også har andre formål enn å selge alkohol, utelukker ikke det at reklameforbudet kan være overtrådt. DSA mener at det samme må gjelde ved et reklameforbud for solarier. Det avgjørende må være om salg av solariebruk er ett av formålene. I vurderingen av om det foreligger

markedsføringsøyemed må det også bl.a. vurderes hvem som er avsenderen og hvordan informasjonen er presentert og formidlet.

Dersom avsender har økonomisk interesse i å informere om solarier tilsier det at kommunikasjonen har markedsføringsøyemed. Dette gjelder også dersom eier ikke selv formidler informasjonen, men har finansiert informasjonen ved å bruke bloggere, påvirkere og lignende.

Bruk av salgsfremmende ord og uttrykk og oppfordring til å bruke solarier kan også tilsi at det foreligger markedsføringsøyemed. Hvilken kanal som er brukt i kommunikasjonen kan også si noe om målgruppe og formålet bak kommunikasjonen.

Også *indirekte reklame* vil være omfattet av det foreslåtte reklameforbudet, slik det er for reklame for alkohol og tobakk. Dette følger av uttrykket «alle former for reklame» i forslag til strålevernloven ny § 8 a første ledd. I tillegg foreslås det i bestemmelsens annet ledd et tydelig forbud mot at solarier inngår i reklame for andre varer og tjenester, på samme måte som i alkohol- og tobakksskadeloven.

DSA vil understreke at også *sponsing og produktplassering* kan regnes som reklame, dersom siktemålet er å fremme omsetning overfor forbrukere, jf. beskrivelsen av hva som ligger i «markedsføringsøyemed». Sponsing kan f.eks. innebære offentlig eller privat bidrag til et arrangement, en virksomhet eller en person med den hensikt eller den direkte eller indirekte virkning å fremme omsetningen. Med produktplassering menes at en vare, tjeneste eller et varemerke inngår i, eller vises til i et program eller annonse mot betaling eller annet vederlag. Sponsingen eller produktplasseringen kan ha som siktemål å fremme sponsors navn, varemerke, omdømme, virksomhet, produkt eller tjeneste. I henhold til direktiv 2010/13/EU om audiovisuelle medietjenester omfatter audiovisuell kommersiell kommunikasjon ikke bare fjernsynsreklame, men også sponsing, produktplassering og telekjøp.

I tobakksskadeloven er det inntatt en egen bestemmelse om forbud mot sponsing i § 23. Bakgrunnen for denne reguleringen var dels gjennomføring av direktiv 2003/33/EF om tobakksreklame og sponsing, og dels at Helsedirektoratet hadde erfart at selv om tobakksreklameforbudet stort sett også dekket de fleste tilfeller av tobakkssponsing, kunne det tenkes tilfeller hvor et spesifikt sponsingsforbud ville gjøre vurderingen enklere.

Reklameforbudet omfatter også bruk av merkenavn, logo eller andre symboler som forbindes med solarier i sponsorsammenheng. Reklameforbudet og sponsingsforbudet vil således ha til dels overlappende virkeområder. Sponsingsforbudet vil imidlertid først og fremst rette seg mot de som gjennom økonomisk støtte eller andre former for sponsing, prøver å fremme solarier.

DSA understreker at det kun er bidrag som har til hensikt eller virkning å fremme solarier, som vil rammes av sponsingsforbudet. I dette ligger promotering av solariebruk, solarier eller virksomheter som driver med salg eller utleie av solarier. Dersom slike selskaper er involvert i veldedige prisutdelinger o.l. knyttet til andre produkter enn solarier, vil det bero på en konkret vurdering om tilfellet rammes av forbudet. DSA har tatt utgangspunkt i sponsingsdefinisjonen i tobakksregelverket, hvor det er hensikten og/eller virkningen som er avgjørende. Vilkåret må etter DSAs syn være at sponsors hensikt med bidraget eller virkningen av bidraget er å fremme sitt navn, varemerke, omdømme, virksomhet eller produkt, for derigjennom å fremme solarier. Sponsingsforbudet gjelder i så måte bidrag hvor formålet, effekten eller den sannsynlige effekten av bidraget er å promotere solarier eller solariebruk, enten direkte eller indirekte.

For å unngå tolkningstvil foreslås det på denne bakgrunn at det presiseres i forslag til strålevernloven ny § 8 a første ledd annen setning, et forbud mot sponsing. Nærmere definisjon av begrepet er foreslått inntatt i forslag til strålevernforskriften ny § 38 a annet ledd.

2.5.2 Unntak

Når det gjelder ev. unntak fra reklameforbudet, mener DSA at erfaringene fra reklameforbudene for alkohol og tobakk tilsier at unntak bør begrenses, da de ofte skaper gråsoner. DSA mener likevel at det i loven bør åpnes for å forskriftsfeste unntak fra reklameforbudet, samt bestemmelser om gjennomføring og utfylling av lovens bestemmelse, jf. forslag til strålevernloven ny § 8 a tredje ledd. Dette samsvarer også med reklameforbudet for alkohol og tobakk. At ev. unntak er fastsatt i forskrift medfører at unntakene enklere kan endres og justeres dersom det er behov for det. I strålevernlovens bestemmelser er det departementet som i hovedsak har myndighet til å fastsette forskrifter i medhold av loven. DSA finner det hensiktsmessig at hjemmelen for å fastsette forskrifter om reklameforbudet også ligger hos departementet.

DSA ser behov for en bestemmelse i strålevernforskriften om unntak fra reklameforbudet, hjemlet i den foreslåtte § 8 a i strålevernloven. Bestemmelsen om unntak foreslås inntatt i en ny § 38 b i strålevernforskriften.

DSA mener for det første at *kommunikasjon som er nødvendig i den ordinære omsetningsprosessen mellom produsent eller forhandler og kjøper/leietakere* bør unntas fra reklameforbudet, jf. forslag til ny § 38 b første ledd nr. 1. Slik kommunikasjonen må likevel være nøktern og informativ.

- At informasjonen skal være nøktern innebærer at den ikke kan inneholde salgsfremmende ord, uttrykk og bilder. Den kan heller ikke legge til rette for videreformidling av informasjonen i andre kanaler, og heller ikke på annen måte direkte eller indirekte oppfordre til bruk av solarier.
- Informasjonen må også være informativ. Det kan f.eks. gis informasjon om solsengens egenskaper, hvilke type lamper som skal brukes og lignende.

DSA mener videre at den nøkterne og informasjonen fra produsent eller forhandler bare skal kunne gis «som ledd i ordinær omsetning». For at informasjonen skal anses å være gitt som ledd i ordinær omsetning må den være rettet mot den som skal kjøpe, ev. leie, en solseng. Informasjonen kan ikke være utformet med tanke på å rette seg mot brukere av solarietjenester.

DSA ser også behov for at det gjøres et unntak fra reklameforbudet for *skilt i nøytral utforming* som kun har opplysningsfunksjon, jf. forslag til ny § 38 b første ledd nr. 2. At skiltet skal ha opplysningsfunksjon innebærer at det kan gis opplysninger om at det er en solarievirksomhet og hvilke åpningstider de har. Det er ikke behov for å gjøre unntak for virksomhetenes navneskilt, da dette uansett ikke vil være omfattet av reklameforbudet

Skiltet må plasseres i umiddelbar tilknytning til solarievirksomheten. Dette kravet vil f.eks. være oppfylt ved et skilt som plasseres på fortauet utenfor virksomheten. I tilfeller der solarievirksomheten er plassert inne på et kjøpesenter eller tilsvarende må skiltet være plassert ved selve solarievirksomheten og ikke ved inngangen til kjøpesenteret.

Skiltet må ha nøytral utforming. Det vil si at skiltet ikke kan inneholde bilder eller tekst som fremstiller solarier positivt. Kravet innebærer også at skiltets bakgrunn må ha nøytral utforming, som ensfarget bakgrunn. Det foreslås å eksplisitt fastsette at lysreklame og bevegelige skilt ikke omfattes av unntaket.

DSA mener videre at virksomhetene bør kunne gi *nøktern informasjon om virksomhetens adresse, åpningstider, pris og betalingsløsning* både på sine hjemmesider og i lokalet, jf. forslag til ny § 38 b første ledd nr. 3.

Begrepet «nøktern» innebærer at informasjonen ikke skal være salgsfremmende og ikke skal oppfordre til bruk av solarium. Informasjonen kan heller ikke gi en positiv fremstilling av solarier og bruk av solarier.

Det finnes flere ulike solariemodeller på markedet, og DSA mener at virksomheten også skal kunne opplyse om hvilke solariemodeller de har. Denne informasjonen må likevel være nøktern. Informasjonen kan inneholde bilder av modellene på nøytral bakgrunn, men bildene kan ikke være salgsfremmende og det kan ikke være andre motiver i bakgrunnen på bildet.

Denne informasjonen kan gis både på egne hjemmesider og i selve lokalet. Informasjonen kan ikke legges ut på andre hjemmesider enn de som tilhører virksomheten.

Solarievirksomhetene har ifølge strålevernforskriften § 38 plikt til å informere den enkelte kunde om relevante risikofaktorer ved bruk av solarium og anbefalt doseringsplan. DSA mener dette er informasjon som ikke er dekket av reklameforbudet, og at det derfor ikke er behov for å gjøre unntak for dette i forskriften.

2.6 Alternativer til reklameforbud

I tråd med utredningsinstruksen har DSA også utredet alternative tiltak til et totalt reklameforbud. Vi vurderer at det er to alternative tiltak som kan være aktuelle:

- Forbud mot at reklame for solarier kan inneholde helsefremmende påstander
- Advarselsmerking på reklame for solarier, hvor det fremkommer at solarier er kreftfremkallende

Disse alternativene kan også vurderes innført i kombinasjon.

2.6.1 Forbud mot helsefremmende påstander i reklame

Som nevnt ovenfor, inneholder en del av reklamen for solarier ulike påstander om at det å ta solarium er bra for helsen. Påstanden om at solarium er en god kilde til vitamin D er vanlig i reklame for solarium. Dette er imidlertid ikke det eneste eksempelet på at det benyttes helsefremmende påstander i reklame. Brun og Blid har eksempelvis slagordet «*sol deg sunn*» på sine nettsider.

DSA ser alvorlig på at det fremsettes helsefremmende påstander i reklame for solarier. For det første er disse påstandene i stor grad usanne og udokumenterte. Hovedproblemet er imidlertid at solarier er kreftfremkallende, og slike påstander gjør at det er vanskeligere for myndighetene å nå frem med det budskapet. Det fremstår som motstridende når det i reklamen sies at solarium er sunt, mens DSA advarer mot å ta solarium fordi det er kreftfremkallende.

Fordelen med et forbud mot helsefremmende påstander i reklame er åpenbart at forbrukerne ikke lenger blir utsatt for slik reklame. Det vil med all sannsynlighet heller ikke oppleves like inngripende for solariebransjen som et fullstendig reklameforbud.

DSA mener imidlertid at et forbud mot helsefremmende påstander i reklame ikke er egnet til å begrense bruk av solarier i like stor grad som et totalt reklameforbud. I en systematisk gjennomgang av vitenskapelige studier av solariereguleringer verden over, fant man lav grad av oppfyllelse av krav om ikke å fremsette positive helsepåstander.²² På bakgrunn av dette er det grunn til å tro at etterlevelsen også i Norge ville være varierende. Videre vil det fortsatt være tillatt med reklame, herunder utdeling av gratis soltimer o.l. Reklame for solarier vil kunne skje i samme omfang som i

---

²² [Reimann et al BMC Public Health 2018: 18:1096](#).

dag, men da uten helsefremmende påstander. Et slikt forbud vil heller ikke fjerne utfordringen med kroppspress relatert til reklame for solarier.

Et forbud mot helsefremmende påstander i reklame vil også, etter DSAs syn, være vanskeligere å følge opp for tilsynsmyndighetene enn et totalt reklameforbud. Det kan oppstå gråsonetilfeller når det gjelder hva som anses som helsefremmende påstander, og det er også en risiko for at dette kan bli vurdert ulikt i ulike kommuner. DSA finner derfor at et forbud mot helsefremmende påstander i reklame ikke er et tilstrekkelig tiltak for å begrense bruk av solarier.

2.6.2 Krav om advarselsmerking

Krav om advarselsmerking er et annet alternativ. Krav om advarselsmerking er nylig trådt i kraft for retusjert reklame gjennom forskrift om merking av retusjert reklame av 17. juni 2022 nr. 1114.

Forskriftens § 1 lyder: «*Reklamebilder og reklamefilmer der en kropps fasong, størrelse eller hud er endret ved retusjering eller annen manipulering, skal merkes ved bruk av et offentlig, standardisert merke...*». Merket er et vedlegg til forskriften, og forskriften har også regler om hvor stort merket skal være og at det må utgjøre en kontrast til bakgrunnen.

Forskriften er gitt med hjemmel i markedsføringsloven, og det er Forbrukertilsynet som fører tilsyn med forskriften. I møte med Forbrukertilsynet uttalte de at det er for tidlig å kunne se en tydelig effekt av forskriften. De har imidlertid sett at det er utfordringer med å få de som markedsfører til å bruke merkingen riktig.

En obligatorisk advarselsmerking i all reklame vil sørge for en mer balansert markedsføring. Det er også mulig at færre ønsker å reklamere for solarier dersom de må ha en advarselsmerking på reklamen. Både fordi det kan være mindre attraktivt å reklamere for noe som må merkes med kreftfare, og fordi den som reklamerer må forholde seg til regelverket rundt dette, noe som kan medføre merarbeid.

En advarselsmerking kan imidlertid ha god effekt i starten, men tape effekt ettersom forbrukerne blir vant til merkingen.

DSA mener at advarselsmerking vil være mer krevende for tilsynsmyndigheten å følge opp i forhold til et reklameforbud, da hver enkelt reklame må gjennomgås for å se om den er merket på korrekt måte. Problemet med krysskommunikasjon for forbruker, som omtalt ovenfor, vil også bestå ved en slik løsning. Etter dette finner DSA at advarselsmerking på reklame ikke er et tilstrekkelig alternativ for å redusere bruken av solarier.

2.6.3 Kombinasjon av forbud mot helsefremmende påstander og krav om advarselsmerking

DSA har også vurdert om de to alternativene bør innføres i kombinasjon, men har kommet til at heller ikke det vil være tilstrekkelig for å redusere bruken av solarium, samt at det vil være krevende å følge opp for tilsynsmyndigheten.

2.7 Reaksjoner ved brudd på reklameforbudet

I henhold til strålevernloven § 18 første ledd er DSA tilsynsmyndighet for loven og strålevernforskriften, og kan fatte nødvendige enkeltvedtak. I medhold av strålevernforskriften § 60 fjerde ledd har denne tilsynsmyndigheten blitt delegert til kommunene når det gjelder solarier.

Myndighetene kan ved brudd på regelverket kreve retting i medhold av lovens § 19 første ledd, og ilegge tvangsmulkt i medhold av lovens § 21. Brudd på strålevernloven og tilhørende forskrifter kan også medføre straff etter lovens § 23.

2.8 Overtredelsesgebyr

Som nevnt ovenfor, har strålevernloven § 23 a om overtredelsesgebyr ennå ikke trådt i kraft, da ikrafttredelse avhenger av forskriftsbestemmelser om utmåling av gebyret.

Den 7. februar 2024 sendte DSA forslag til slike forskriftsregler på høring med høringsfrist 7. mai 2024. I tillegg til regler om utmåling av gebyret, inneholder høringsnotatet forslag om at brudd på strålevernforskriften §§ 5, 9, 10 og 13 til 59 skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Dette omfatter bl.a. bestemmelsene om solarium i strålevernforskriften. Dersom forslagene blir vedtatt, kan DSA og kommunene ta i bruk overtredelsesgebyr som sanksjonsmiddel bl.a. overfor den som overtrer solariumsbestemmelsene i strålevernforskriften.

DSA foreslår at også brudd på det foreslåtte reklameforbudet skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Det vil kunne virke preventivt ved at det kan få økonomiske konsekvenser å bryte regelverket. Overtredelsesgebyr vil også kunne bidra til mer effektiv håndheving av reklameforbudet. En rekke andre regelverk har hjemmel for overtredelsesgebyr ved brudd på reklameforbud, bl.a. alkoholloven § 10-5 (ikke trådt i kraft), tobakksskadeloven § 36 a (ikke trådt i kraft) og markedsføringsloven § 42. På denne bakgrunn foreslår DSA at overtredelser av reklameforbudet (forslag til ny § 8 a) også skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Av strålevernloven § 23 a første ledd første punktum følger det at «Statens strålevern kan illegge den som overtrer bestemmelsene i §§ 5, 6, 7 til 9, 12 til 15, og 18 til 20, overtredelsesgebyr.» Etter ordlyden vil reklameforbudet i § 8 a omfattes av § 23 a ettersom det er vist til bestemmelser fra §§ 7 til 9. På denne bakgrunn foreslår DSA ingen endring i § 23 a.

Øvre rammer

I forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter strålevernloven og strålevernforskriften, som nylig var på høring, foreslås det bestemmelser om øvre ramme for overtredelsesgebyr på hhv. 0,6 folketrygdens grunnbeløp (G) for fysiske personer og 15 G for foretak for brudd på bestemmelser angitt i strålevernloven § 23 a og i forslag til ny § 60 a i strålevernforskriften. For overtredelser av strålevernforskriften §§ 36–38 er det foreslått faste satser basert på alvorlighetsgraden på overtredelsen.

Når det gjelder øvre ramme for brudd på reklameforbudet i ny § 8 a, foreslår DSA at denne settes til fire prosent av årsomsetning eller 20 ganger folketrygdens grunnbeløp (G), der det høyeste beløpet utgjør den øvre rammen. Dette samsvarer med øvre rammer for overtredelsesgebyret i annen relevant lovgivning. For eksempel er den øvre rammen for overtredelsesgebyr etter markedsføringsloven på fire prosent av den næringsdrivendes årsomsetning eller inntil 25 millioner kroner, der det høyeste beløpet anvendes. For overtredelser av reklameforbudet mot alkohol ble det ved høring av utmålingsregler i 2023 foreslått en øvre ramme på inntil fem prosent av årlig omsetning eller inntil 20 G, der det høyeste beløpet utgjør den øvre rammen.

En øvre ramme på inntil fire prosent av årsomsetning eller inntil 20 G vil redusere risikoen for at aktørene spekulerer i å bryte reklameforbudet fordi fortjenesten de kan oppnå av å gjøre dette potensielt overstiger det de risikerer å måtte betale i overtredelsesgebyr. Det vil også være en fordel at nivået på den øvre rammen ved brudd på reklameforbudet mot solarier ligger på samme nivå som etter annet relevant reklameregulativ. Dersom den øvre rammen for brudd på reklameforbudet mot solarier blir satt lavere, ville det kunne sendt et uheldig signal om at overtredelser av dette forbudet ikke er like alvorlig som brudd på reklameforbud på andre områder. Av den grunn foreslås det at den øvre rammen angitt i prosent av virksomhetens årsomsetning til fire prosent. Hva gjelder rammen angitt i folketrygdens grunnbeløp, mener DSA at det vil være tilstrekkelig å sette denne til 20 G, som

blant annet er i tråd med det som ble foreslått som øvre ramme angitt i G for overtredelser av reklameforbudet i alkoholloven. DSA understreker imidlertid at den øvre rammen kun er ment å sette en begrensning for hvor høyt overtredelsesgebyr som kan ilegges. Det legges til grunn at det kun er i de alvorligste tilfellene det være aktuelt å legge beløp opp mot den øvre rammen, og at gebyrene i de fleste tilfellene vil ligge lavere.

Ved beregning av årsomsetning, understreker DSA at det er virksomhetens samlede salgsinntekt for det siste regnskapsåret som skal legges til grunn. Selv om en virksomhet også har omsetning som knytter seg til annen virksomhet enn solarier, skal det sees hen til den totale årsomsetningen. Etter DSAs syn vil det bli for tidkrevende å skulle skille ut den delen av omsetningen som kun knytter seg til solarier. Det er i denne forbindelse også relevant at det foreslåtte reklameforbudet ikke kun vil gjelde for de som driver solarievirksomhet.

Hva gjelder rammen i G, er det folketrygdens grunnbeløp på overtredelsestidspunktet det skal tas utgangspunkt i.

Momenter i vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og i utmålingen

I forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter strålevernloven og strålevernforskriften som nylig har vært på høring, foreslo DSA en bestemmelse om hensyn som kan vektlegges ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og en bestemmelse med momenter som kan inngå i vurderingen av overtredelsesgebyrets størrelse (utmålingen). DSA foreslår ikke å innta nye momenter i forskriften, selv om brudd på reklameforbudet etter dette høringsforslaget også skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Momentene som har vært på høringen er ikke ment å være noen uttømmende liste og andre momenter enn de som er særskilt nevnt vil også kunne vektlegges, jf. ordlyden «kan det blant annet legges vekt på». DSA vil på et senere tidspunkt vurdere om det er behov for å innta nye momenter som er særlig relevante ved vurderingen av overtredelsesgebyr for brudd på reklameforbudet og som derfor bør nevnes særskilt i forskriften.

2.9 Klageinstans

Hovedregelen etter strålevernloven er at departementet er klageinstans for DSAs vedtak, jf. strålevernloven § 22. Av hensyn til de særskilte forholdene som knytter seg til reklameforbud, har alkoholloven og tobakksskadeloven imidlertid særregulert at Markedsrådet skal være klageinstans for vedtak knyttet til reklameforbudene der. Departementet anså det som viktig at klageinstansen oppfattes som objektiv og upartisk av partene.

Ettersom Markedsrådet er klageorgan i disse tilfellene, mener DSA at det vil være en god løsning om Markedsrådet også behandler klager på vedtak om retting og tvangsmulkt og illeggelse av overtredelsesgebyr ved brudd på reklameforbudet for solarier, da rettsområdene er sammenlignbare.

I og med at det er foreslått relativt likt regelverk for reklameforbudene i strålevernloven som i alkohol- og tobakksskadeloven, vil det etter DSAs syn være en fordel å ha en felles klageinstans for slike saker med tanke på hensynet til utvikling av lik og god praksis. DSA foreslår derfor Markedsrådet som klageinstans, jf. forslag til strålevernloven § 22 nytt annet ledd.

Markedsrådet er et domstollignende forvaltningsorgan som behandler klager over vedtak som er truffet av Forbrukertilsynet etter markedsføringsloven, samt vedtak truffet av Helsedirektoratet etter alkoholloven og tobakksskadeloven. I tillegg behandler Markedsrådet klager på Forbrukertilsynets nedprioritering av saker og vedtak fattet av Dagligvaretilsynet etter lov om god handelsskikk i

dagligvarekjeden. Markedsrådets avgjørelser kan prøves av domstolene etter de vanlige regler for domstolsprøving av forvaltningens avgjørelser.

Ved behandlingen i Markedsrådet gjelder de saksbehandlingsregler som er gitt i eller i medhold av markedsføringsloven så langt de passer. For øvrig gjelder forvaltningslovens bestemmelser. Det følger av forvaltningsloven § 34 annet ledd at klageinstansen kan prøve alle sider av saken, herunder ta hensyn til nye omstendigheter. Dersom en klage blir gitt oppsettende virkning etter forvaltningsloven § 42, verken løper eller forfaller tvangsmulkten før klagen eventuelt er avgjort i klagerens disfavør. Det antas at det bare i spesielle tilfelle vil være aktuelt å gi oppsettende virkning.

Tatt i betraktning den kompetanse og erfaring rådet har når det gjelder behandling av andre saker om reklame, vil Markedsrådet etter DSAs mening være velegnet til å fungere som klageinstans for solariumssakene. Ved behandling av slike klagesaker vil departementet ikke ha instruksjonsmyndighet overfor Markedsrådet. Helse- og omsorgsdepartementet vil være rett saksøkt ved ev. rettssaker på området.

Hva gjelder enkeltvedtak truffet av kommunen ved brudd på reklameforbudet i § 8 a, vil statsforvalteren være klageinstans, jf. § 22 første ledd annet punktum.

2.10 Forholdet til ytringsfriheten

Da reklameforbudet for henholdsvis tobakk og alkohol ble vedtatt, ble forholdet til ytringsfriheten og Grunnloven § 100 vurdert. Det ble lagt til grunn at et generelt reklameforbud ikke ville være i strid med Grunnloven § 100 da kommersielle ytringer har et svakere vern enn andre ytringer i samfunnsdebatten. Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10 er ulikt formulert, men inneholder de samme tre grunnvilkårene for at inngrep i ytringsfriheten skal være lovlig. De kan oppsummeres slik:

1. Inngrepet må ha lovhjemmel,
2. det må forfølge et legitimt formål og
3. det må være nødvendig og proporsjonalt, vurdert opp mot ytringsfrihetens funksjon i et demokratisk samfunn.

Det første vilkåret om lovhjemmel vil oppfylles ved at det tas inn en egen bestemmelse om reklameforbud i strålevernloven. Det andre vilkåret om legitimt formål vil også være oppfylt da det er hensynet til folkehelsen som ligger til grunn for forslaget om reklameforbud. Når det gjelder det tredje vilkåret anser DSA at det er helt nødvendig å fjerne den kommersielle påvirkningen som ligger i reklame for solarium for å beskytte befolkningen, og særlig unge, fra helseskader knyttet til bruk av solarium. Slik reklame, som også ofte er misvisende utformet, er rent kommersielle ytringer, som er mindre beskyttelsesverdige enn ytringer innenfor ytringsfrihetens kjerneområde. Staten har en vid skjønnsmargin når det kommer til å regulere denne typen kommersielle ytringer. DSA legger derfor til grunn at forslaget om et reklameforbud for solarier er i tråd med kravene i Grunnloven § 100.

Ytringer fra privatpersoner rammes i utgangspunktet ikke av reklameforbudet, da de ikke vil være fremsatt i markedsføringsøyemed. Det er imidlertid en forutsetning at ytringen ikke er fremsatt på vegne av en aktør i bransjen, f.eks. et solstudio. Dette kan f.eks. være ved sponning av kjendiser eller påvirkere.

Redaksjonell omtale rammes heller ikke av reklameforbudet. I forarbeidene til alkohollovens reklameforbud (Ot.prp. nr. 86 (2003-2004)) side 84 ble følgende lagt til grunn:

«Omtale av alkoholholdige drikkevarer som er underlagt redaksjonell frihet er indirekte beskyttet av Grunnloven § 100 om trykkefrihet. Slik medieomtale av

alkoholholdig drikk i dagsaviser, tidsskrifter, ukeblader, på Internett osv. faller derfor utenfor forbudet i lovens § 9-2. For å kunne betraktes som redaksjonelt materiale må det foreligge redaksjonell frihet, dvs. omtalen av alkoholholdig drikk må være vurdert og presentert av en uavhengig redaksjon. Omtalen av de alkoholholdige produktene må verken være initiert eller finansiert av produsent, importør, grossist, forhandler eller mellommann.»

DSA bemerker at omfanget av redaksjonell omtale av solarier vurderes å være begrenset. Produktplassering i TV-program mv. vil imidlertid være omfattet av reklameforbudet.

2.11 EØS-rettslig vurdering

I henhold til EØS-retten kan det enkelte medlemsland innføre nasjonale regler på områder der det ikke er fastsatt harmonisert EØS-regelverk. Nasjonale regler kan som hovedregel likevel ikke være til hinder for handel med varer og tjenester mellom landene i EØS-området. DSA anser at virksomheter som tilbyr solarier tilbyr en «tjeneste» i EØS-rettslig forstand.

Tjenestedirektivet (2006/123/EF) kodifiserer rettspraksis fra EU- og EFTA-domstolene om fri flyt av tjenester. Tjenestedirektivet er gjennomført i norsk rett gjennom tjenesteloven. Det er klart at reklameforbud for solarier vil utgjøre en restriksjon i den frie flyten av tjenester, jf. EØS-avtalen artikkel 31 og 36 og tjenesteloven § 16 første ledd. Selv om et tiltak anses å være en restriksjon kan tiltaket likevel være lovlig dersom det er begrunnet i allmenne hensyn og oppfyller kravene til proporsjonalitet som er nedfelt i EFTA- og EU-domstolens praksis. Dette er også nedfelt i tjenesteloven § 16 annet ledd.

Hensynet til folkehelsen er et EØS-rettslig legitimt hensyn som kan begrunne restriksjoner i den frie flyten av tjenester, jf. også tjenesteloven § 16 annet ledd bokstav b. Reklameforbud mot solarier er begrunnet i vern av folkehelsen da solarier er kreftfremkallende og formålet med tiltaket er å redusere forekomsten av hudkreft. Forbudet utgjør heller ikke «direkte eller indirekte forskjellsbehandling», jf. tjenestelovens § 16 annet ledd bokstav a da det gjelder alle aktører uavhengig av nasjonalitet.

For at et reklameforbud skal være lovlig, må det også oppfylle proporsjonalitetsprinsippet i EØS-retten. Dette innebærer at forslaget må være egnet til å nå det fastsatte folkehelsemålet, og at det ikke går lenger enn nødvendig for å nå målet. Dette er også nedfelt i tjenesteloven § 16 bokstav c.

Vilkåret om at tiltaket må være egnet innebærer at det må være en sammenheng mellom reklame for solarier og forekomsten av hudkreft. Etter EØS-retten er det nasjonale myndigheter som har bevisbyrden for at det er årsakssammenheng mellom tiltaket og formålet. Det er etter EFTA-domstolens praksis ikke grunnlag for å oppstille et krav om vitenskapelig sammenheng. I E-16/10 Philip Morris-saken, som dreide seg om hvorvidt synlig oppstilling av tobakksvarer var ulovlig, avga EFTA-domstolen en rådgivende uttalelse hvor det i avsnitt 83 legges til grunn at *“der den berørte EØS-stat med rette tar sikte på en svært høy grad av beskyttelse, må det være tilstrekkelig at myndighetene godtgjør at det var rimelig å tro at tiltaket ville kunne bidra til å beskytte menneskers helse, selv om det måtte foreligge en viss vitenskapelig usikkerhet vedrørende det omtvistede tiltaks egnethet og nødvendighet”*.

Dette innebærer at det må være en rimelig grunn til å anta at tiltaket vil være egnet til å beskytte folkehelsen gjennom å redusere forekomsten av hudkreft. DSA mener at dette vilkåret er oppfylt. Det er internasjonalt anerkjent at bruk av solarier medfører økt risiko for å utvikle hudkreft. Reklame for solarier foregår i utstrakt grad og i mange ulike medier. DSA mener at det er rimelig grunn til å

anta at reklameforbud vil være et egnet tiltak for å redusere bruken av solarier, og dermed også forekomsten av hudkreft.

Det neste spørsmålet er om reklameforbud er nødvendig for å nå formålet, eller om det kan nås like effektivt med mindre inngripende tiltak. DSA legger til grunn at arbeidet for å redusere forekomsten av hudkreft krever flere ulike tiltak, herunder tiltak for å begrense bruken av solarier. Reklameforbud vil være ett av disse tiltakene. Tiltakene bør vurderes samlet, og effekten av en pakke av tiltak kan være større enn summen av effekten av hvert enkelt tiltak. DSA har vurdert alternative, og mindre inngripende tiltak ovenfor i kap. 2.6, nemlig forbud mot at reklame for solarier kan inneholde helsefremmende påstander og advarselsmerking på reklame for solarier, hvor det fremkommer at solarier er kreftfremkallende. DSA finner at ingen av disse tiltakene, hverken alene eller i kombinasjon, like effektivt vil oppnå samme formål som et totalt reklameforbud.

På denne bakgrunn konkluderer DSA med at et reklameforbud mot solarier anses å være et egnet og nødvendig tiltak.

DSA er ikke kjent med harmonisert regelverk som hindrer innføringen av et reklameforbud for solarier. AMT-direktivet (2010/13/EU) skal bidra til å sikre fri bevegelse av audiovisuelle medietjenester i EØS-området. Direktivet er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett, hovedsakelig gjennom kringkastingsregelverket. I 2014 ble direktivet utvidet til å omfatte videodelingsplattformer.

I AMT-direktivet slås det fast at det er senderstatsprinsippet som gjelder ved overføring av sendinger fra et land til et annet. Dette innebærer at reklame som lovlig kan sendes i det medlemsland en kanal er etablert, skal kunne formidles over landegrensene uten hinder av ev. restriksjoner i mottakerlandet. Direktivet åpner imidlertid for unntak fra senderstatsprinsippet gjennom en konsultasjonsprosedyre og en omgåelsesprosedyre. Det foreligger i tillegg avgjørelser fra EU-domstolen som sier at medlemsstater kan anvende nasjonalt regelverk på sendinger fra andre land dersom disse bevisst misbruker senderstatsprinsippet.

DSA mener at et reklameforbud mot solarier ikke er i strid med AMT-direktivet, og at ev. brudd på reklameforbudet må håndteres i samsvar med direktivets prosedyrer.

DSA konkluderer etter dette med at et reklameforbud mot solarier ikke er i strid med EØS-retten. DSA bemerker også at EU-landet Polen har innført et fullstendig reklameforbud mot solarier. Flere EU-land har også innført reklameforbud, enten for spesielle grupper eller med hensyn til hvilket innhold som kan formidles.

2.12 WTO-rettslig vurdering

DSA legger til grunn at forbud mot reklame for solarier er et tiltak som har innvirkning på handel med tjenester iht. Generalavtalen om handel med tjenester (GATS) artikkel I. Forbudet mot reklame vil ha innvirkning både for reklamevirksomhet og virksomheter som tilbyr solariebehandling.

Avtalen forplikter medlemmene til å ikke iverksette tiltak som forskjellsbehandler medlemmer (bestevilkårsbehandling), jf. artikkel II. Dessuten oppstilles krav til åpenhet, jf. artikkel III. Disse forpliktelsene gjelder generelt for tiltak med innvirkning på handel med tjenester.

I sektorer der WTO-medlemmet har påtatt seg spesifikke forpliktelser i sine bindingslister krever i tillegg GATS artikkel VI (innenlandske reguleringer) at medlemmene skal sørge for at tiltak i slike sektorer administreres på en «rimelig, objektiv og upartisk måte» og oppstiller deretter en del konkrete krav til vedtak, mulighet for overprøving, vilkår for tillatelser osv. Videre må medlemmet i

disse sektorene ikke forskjellsbehandle egne og andre medlemmers tjenester og tjenesteytere slik at de sistnevnte gis behandling som er mindre gunstig enn den som gis egne tilsvarende tjenester og tjenesteytere («nasjonal behandling»), jf. art XVII. Endelig kan man i slike sektorer ikke opprettholde eller treffe enkelte kvantitative restriksjoner i markedsadgangen, selv om de gjelder likt for nasjonale og utenlandske tjenester og tjenestetilbydere, jf. GATS artikkel XVI, som uttømmende lister opp disse restriksjonene.

Norge har påtatt seg fulle forpliktelser, uten begrensninger, på reklametjenester. Vi har ikke spesifikke forpliktelser på solariumstjenester.

For solariumstjenester, der Norge ikke har påtatt seg spesifikke forpliktelser, er det således GATS artikkel II og artikkel III som blir sentrale. Forslaget om strengere regulering av solarier likebehandler tilbydere og innebærer derfor ikke en forskjellsbehandling mellom medlemmer, jf. GATS artikkel II.

For reklametjenester, der vi har påtatt oss fulle forpliktelser, vil altså tiltakene, i tillegg til artikkel II og artikkel III, måtte vurderes opp mot GATS artikkel VI om innenlandske reguleringer, artikkel XVI om markedsadgang og artikkel XVII om nasjonal behandling.

Det legges til grunn at GATS artikkel VI må anses oppfylt så lenge de foreslåtte reguleringene blir administrert i samsvar med norsk forvaltningsrett.

GATS artikkel XVI om markedsadgang lister i nr. 2 opp en del typer tiltak og begrensninger som ikke kan settes i verk i sektorer vi har påtatt oss spesifikke forpliktelser. I vurderingen av restriksjonene opp mot denne bestemmelsen må det tillegges vekt at begrensningen (forbudet mot reklame for solarier) kun gjelder en særlig type oppdrag innenfor reklamesektoren. Den er ikke en begrensning i markedsadgangen i reklamesektoren som sådan.

Forutsatt at forslaget skulle anses å stride med bestemmelsene nevnt ovenfor, vil de likevel kunne være i samsvar med GATS dersom de faller inn under de generelle unntakene i GATS artikkel XIV. Det er særlig unntaket i første avsnitt bokstav b som er relevant her: Tiltak som er «nødvendige for å verne menneskers (...) liv eller helse».

DSA konkluderer på denne bakgrunn med at forslaget om forbud mot reklame for solarier er i overensstemmelse med WTO-retten.

3 Tilsynsavgift

DSA fremmer i dette kapittel forslag om, i strålevernforskriften § 60 fjerde ledd, å innføre en årlig tilsynsavgift som kommunen kan kreve fra solarievirksomheter.

3.1 Bakgrunn

I en rapport fra WHO over tiltak som er tatt i bruk i ulike land for å redusere solariebruk, viser de til at tilsyn og effektiv håndhevelse av regelverket er vist å være avgjørende for å oppnå god etterlevelse på områdene alkohol og tobakk, som er andre områder som har betydning for folkehelsen.²³ Tilsynsavgift er pekt på som avgjørende for å kunne ansette tilstrekkelig med tilsynspersonell. I Norge

---

²³ WHO's [rapport om tiltak for å regulere solarier](#) (2017).

har flere tilsynskampanjer med solarier påvist manglende oppfyllelse av regelverket.²⁴ I Norge er tilsynsansvar for solarier delegert til kommunene, og en av studiene viser generelt bedre overholdelse av regelverket i kommuner der det tidligere har blitt ført tilsyn sammenlignet med kommuner som ikke har ført tilsyn. Selv om alle kommuner ble oppfordret til å bli med i de landsomfattende tilsynskampanjene i 2017 og 2022, deltok bare 200 av totalt 426 kommuner i 2017 og 101 av totalt 356 kommuner i 2022. Det kan være kommuner som fører tilsyn utenom slike kampanjer eller som ikke har solarievirksomheter i kommunen, men det indikerer generelt lav grad av tilsyn på dette feltet.

Tilsynsavgift er en avgift som tilsynsobjektet betaler til tilsynsmyndigheten for å dekke utgiftene som tilsynsmyndigheten har ved å foreta tilsyn. Det vanligste er at tilsynsavgiften settes som en årlig avgift. Formålet med en tilsynsavgift er først og fremst å sikre finansiering av tilsyn.

Tilsynsavgift vil derfor ikke ha som hensikt å direkte føre til mindre bruk av solarier. Det kan tenkes at avgiften vil føre til en høyere pris for forbrukerne, men det er ikke først og fremst det som er hensikten med avgiften. En tilsynsavgift vil sikre at tilsyn blir foretatt, og dermed forhåpentligvis en høyere etterlevelse av regelverket. Dette kan igjen føre til at flere virksomheter har et tilfredsstillende alderskontrollsystem, at flere kunder får informasjon om relevante risikofaktorer og at flere leser DSAs advarselsplakat. Dette kan ha som konsekvens at færre velger å ta solarium, og i alle fall at de som likevel velger å ta solarium kan ta et informert valg om dette.

3.2 Reguleringen i andre land

Flere land har innført tilsynsavgift knyttet til solarier, herunder Irland og Sverige.²⁵ I Sverige er det opp til kommunene som fører tilsyn å bestemme størrelsen på denne avgiften ut fra hvor mange solarievirksomheter som finnes i kommunen.²⁶ I Frankrike er det krav om at solariene må gjennom en teknisk inspeksjon før de settes i drift første gang, og deretter er de gjenstand for periodisk inspeksjon annethvert år. Inspeksjonene skal utføres av en akkreditert organisasjon.²⁷

3.3 Tilsynsavgift på andre folkehelseområder

Tobakk

Tilsynsansvaret for tobakksvarer er delt mellom kommunene og Helsedirektoratet. Kommunene fører tilsyn med fysiske salgssteder, mens Helsedirektoratet fører nasjonalt tilsyn med reklameforbudet, nettsalg, tax free-salg, produsenter, importører og grossister. I 2018 ble det innført en årlig tilsynsavgift til kommunen, med krav om at kommunen minimum gjennomfører ett tilsyn per år ved hvert salgssted. Tilsynsavgiften reguleres årlig, og er i 2024 på 5 420 kr.

Alkohol

På alkoholområdet er tilsynsansvaret delt på tilnærmet lik måte som for tobakk, og kommunen fører tilsyn med salgs- og skjenkesteder. Det er ingen tilsynsavgift, men et årlig bevillingsgebyr

---

²⁴ [StrålevernRapport 9:2008 Indoor tanning in Norway – regulations and inspections](#), [StrålevernRapport 12:2011 Solarier i Norge](#), [Nilsen et al. Photochem Photobiol Sci, 2011, 10, 1129-36](#), DSA-rapport 2019:05: [DSA-rapport 05-2019 Solarietilsynskampanjen.pdf](#) og DSA-rapport 2023-02: [Nasjonal tilsynskampanje med solarievirksomheter i 2022](#).

²⁵ Irsk forskrift om solarier: [Public Health \(Sunbeds\) Act 2014 \(irishstatutebook.ie\)](#) og svensk forskrift om solarier: [ssmfs-20125-stralsakerhetsmyndighetens-foreskrifter-om-solarier-och-artificiella-solningsanlaggningar-konsoliderad-version.pdf](#)

²⁶ Personlig kommunikasjon med svenske strålevernsmyndigheter, SSM, 28. september 2022.

²⁷ Fransk forskrift om solarier: [Légifrance - Publications officielles - Journal officiel - JORF n° 0302 du 29/12/2013 \(legifrance.gouv.fr\)](#), artikkel 17.

(minimumsgebyr + sum basert på omsetting) som skal dekke kommunens utgifter til tilsyn. Størrelsen på bevillingsgebyret beregnes ut fra forventet omsatt mengde alkoholholdig drikk. Uavhengig av omsetningens størrelse betales et minstegebyr for salg og skjenking på hhv. 1 960 kr og 6 100 kr.

3.4 DSAs vurderinger og forslag

DSA anbefaler å innføre tilsynsavgift for tilsyn med solarier. Strålevernloven § 18 femte ledd sier at departementet kan i forskrift «fastsette avgifter til dekning av bestemte tilsynsoppgaver». En tilsynsavgift kan dermed fastsettes i strålevernforskriften.

DSAs tilsynsmyndighet for solarier er delegert til kommunene, jf. strålevernforskriften § 60 fjerde ledd, noe som innebærer at det først og fremst er kommunene som fører tilsyn med solarievirksomhetene og som har behov for tilsynsavgift. Som følge av Prop. 107 L (2023–2024) med forslag om endringer i sektorlovgivningen for å sikre at oppgaver til kommuner og fylkeskommuner tildeles i lover og forskrifter, og ikke delegeres gjennom for eksempel rundskriv og delegeringsvedtak, foreslås det at begrepet «delegert» i strålevernforskriften § 60 fjerde ledd endres til «tildelt».

En tilsynsavgift vil kunne ramme de mindre virksomhetene mest, da en ev. avgift i hovedsak vil være lik uavhengig av virksomhetens størrelse. Samtidig ble det ved tilsynskampanjene i 2017 og 2022 funnet klart flere avvik ved de minste virksomhetene (med 1-2 og 3-5 solarier i hver virksomhet) sammenlignet med større virksomheter (6 eller flere solarier).²⁸ Det er derfor et vel så stort behov for tilsyn ved disse små virksomhetene.

Siden tilsynsavgiften skal sikre finansiering av tilsyn, er det naturlig at det med innføring av avgiften følger en plikt til å foreta tilsyn. Når det gjelder frekvens på tilsynet, har DSA erfart at dette varierer veldig fra kommune til kommune. En del kommuner har foretatt en risikovurdering som anbefaler planlagte tilsyn ved solarievirksomhetene hvert tredje år. DSA mener at dette som utgangspunkt kan være en hensiktsmessig frekvens på tilsynene, men vil ikke foreslå noen forskriftsfestet tilsynsfrekvens da kommunene er nærmest til å foreta en hensiktsmessig risikovurdering ut ifra lokale forhold. Uplanlagte tilsyn, basert på f.eks. uhell og hendelser, må komme i tillegg. Disse tilsynene er viktige også for å forebygge brudd på regelverket i periodene mellom planlagte tilsyn.

DSA mener at det er hensiktsmessig at en tilsynsavgift settes som et årlig beløp. Beløpet bør reflektere de kostnadene det medfører å gjennomføre tilsyn med hver solarievirksomhet hvert tredje år, samt ev. uplanlagte tilsyn. Det er vanskelig å tallfeste nøyaktig hvor store ressurser et tilsyn vil kreve, bl.a. fordi størrelsen på virksomhetene er ulike. DSA legger imidlertid til grunn at et planlagt tilsyn tar fire arbeidsdager (1-2 personer), inkludert forarbeid, selve tilsynet og etterarbeid med bl.a. tilsynsrapport. Det må også i løpet av en treårsperiode iberegnes en dags arbeid til uplanlagt tilsyn.

Basert på en årslønn på kr. 600 000 utgjør 5 dagers arbeid kr 11 540 i henhold til Altinns lønnskalkulator. Fordelt på en treårsperiode utgjør dette 3 846 kr. i årlig beløp (tilsynsavgift).

Tilsynsavgiften vil måtte justeres i takt med inflasjonen. Det vil være uhenktsmessig å måtte endre strålevernforskriften hver gang det er behov for å endre størrelsen på avgiften. DSA finner derfor at en god løsning vil være å angi avgiften som en andel av grunnbeløpet i folketrygden (G). Grunnbeløpet er i 2023 på 118 620 kr. Det årlige beløpet (tilsynsavgiften) vil da tilsvare omtrent 0,03 G som er 3 559 kr. per 2023.

---

²⁸ DSA-rapport 2019:05: [DSA-rapport 05-2019 Solarietilsynskampanjen.pdf](#) og DSA-rapport 2023-02: [Nasjonal tilsynskampanje med solarievirksomheter i 2022](#).

Selv om tilsynsmyndigheten er tildelt kommunene kan også DSA føre tilsyn med solarievirksomhetene. Det er imidlertid ikke hensiktsmessig at DSA krever inn tilsynsavgift fra virksomhetene, da DSA fører slikt tilsyn kun i enkeltstående tilfeller der det er behov for det.

DSA foreslår at bestemmelsen om tilsynsavgift tas inn i strålevernforskriften § 60 fjerde ledd, jf. forslag til endring i kapittel 8 nedenfor.

4 Innstramming i reglene om alderskontrollsystem

DSA fremmer i dette kapittel forslag om endring av strålevernloven § 19 om retting og stansing, og strålevernforskriften § 37 om alderskontrollsystem. Som et alternativt tiltak til sistnevnte foreslås også krav om betjening i solarievirksomheter.

4.1 Bakgrunn

Aldersgrense er en effektiv måte å begrense tilgjengeligheten til et produkt eller tjeneste og er innen alkohol- og tobakksområdet ansett å være et effektivt virkemiddel i kombinasjon med andre tiltak.²⁹ Også for solarier er det funnet at innføring av lovbestemt aldersgrense i flere stater i USA har resultert i nedgang i bruk blant ungdom.³⁰ Bruk av solarium er kreftfremkallende, og risikoen er størst når solariebruken starter i ung alder. Det ble derfor innført 18 års aldersgrense for solarier i Norge fra 1. juli 2012 og krav om tilfredsstillende alderskontrollsystem fra 1. januar 2017. Det er opp til hver enkelt virksomhet å velge den løsningen og det systemet for alderskontroll som passer virksomheten, så fremt systemet i tilstrekkelig grad kontrollerer og sikrer at personer under 18 år ikke får tilgang til solarium. Ungdomsundersøkelsene om sol og solarium viser imidlertid at unge under 18 år fortsatt får tilgang til å ta solarium, og tilsyn ved solarievirksomhetene viser at systemene for alderskontroll ikke er gode nok.³¹ Det er derfor nødvendig å stramme inn regelverket om alderskontroll.

DSA har i veileder gitt eksempler på hvordan kravene til alderskontrollsystem kan oppfylles i praksis.³² Et system for alderskontroll består per i dag av to komponenter: en forhåndskontroll av kundens alder og en etterfølgende adgangskontroll. Det er spesielt virksomheter som ikke er betjent eller har betjening bare deler av åpningstiden, hvor det kan være tvil om vilkåret i forskriften er oppfylt. Av de solarievirksomhetene som ble undersøkt i løpet av tilsynskampanjen i 2022, var de fleste solarievirksomheter helt (72 %) eller delvis uten betjening (14 %). Alders- og/eller adgangskontroll må da skje ved bruk av et elektronisk system. Forvaltningspraksis har vært at elektroniske system må basere seg på systemer med samme sikkerhetsnivå som eID (eks. BankID) for å verifisere alder, mens etterfølgende adgangskontroll kan gjøres ved kombinasjonsløsninger med f.eks. adgangskort/-brikke og personlig pin-kode eller løsninger som benytter engangskoder man får i SMS, mobil-app eller lignende. Det er også mulig for ubetjente virksomheter å gjennomføre alders- og adgangskontroll ved å bruke videoautomat med dokumentleser tilknyttet et kundesenter. Blant annet fordi ingen virksomheter bruker dette alternativet, ble det i 2019 sendt på høring forslag om å fjerne kravet om dokumentleser. Det ble i stedet foreslått at man kunne gjennomføre alders- og adgangskontroll ved hjelp av videoløsninger, da man anså at det med dagens teknologi ga god nok oppløsning til å verifisere bilde på ID-kort opp mot personens ansikt. DSA oppsummerte høringsinnspillene og anbefalte departementet om å endre strålevernforskriften § 37 første ledd

²⁹ FHI 2018, oppdatert 2022: [Oversikt over Alkohol i Norge: Et folkehelseperspektiv på alkohol - FHI](#)

³⁰ Reimann, J., et al. (2019) SR. Prev Med 123: 299-307.

³¹ Respons analyse på vegne av Kreftforeningen. [Ungdomsundersøkelse. Sol og solarium 2022.](#)

³² [StrålevernInfo 3-2016 Nye regler for solarievirksomheter.](#)

bokstav b til «*videoautomat tilknyttet kundesenter*». Saken er fortsatt til behandling hos departementet.

Ungdomsundersøkelsen om sol og solarium fra 2022 viste at halvparten av ungdommene hadde tatt solarium første gang før de fylte 18 år og kun et fåtall under 18 år hadde blitt nektet adgang da de ville ta solarium. Det ser ut til å være enklest å bruke et ubetjent studio uten alderskontroll eller der en blir sluppet inn/får tilgang til solariet dersom en ringer kundesenter e.l. Det er også betjente studioer som ikke spør om legitimasjon. Det ser ut til å være enkelt å få hjelp av noen over 18 år, enten ved å bli med dem inn i solstudioet eller låne mobilen deres. Å låne eID av noen over 18 år er også opplyst å være mulig.

Den landsomfattende tilsynskampanjen i 2017 viste at nesten halvparten av virksomhetene hadde avvik knyttet til tilfredsstillende alderskontrollsystem.³³ De fleste ubetjente virksomheter har nå innført aldersverifikasjon ved hjelp av eID, og kampanjen i 2022 viste en stor forbedring ved at i overkant av en av ti hadde avvik.³⁴ Andelen avvik er større for virksomheter som har betjening bare i deler av åpningstiden enn for de som er heltidsbetjente og ubetjente. Dessverre er det grunn til å tro at antall avvik er underrapportert. Andel avvik var f.eks. høyere når tilsynet ikke var varslet på forhånd. I enkelte tilfeller der systemet ble sjekket både i forkant av og under selve tilsynskampanjen, fant man at alderskontrollsystemet fungerte under, men ikke i forkant av, kampanjen. Bare halvparten av tilsynspersonellet sjekket at adgangskontrollen faktisk fungerte. De øvrige sjekket kun at det fantes et system. Tilsynspersonene må registrere seg som kunde hos solarievirksomhetene for å sjekke om systemet fungerer, og flere har rapportert til DSA at de ikke ønsker å bruke egen ID til denne kontrollen. Der systemene ble sjekket, ble det avdekket tilfeller der man kunne bruke bankkort uten pinkode som elektronisk adgangskontroll og dermed enkelt kunne bruke bankkortet til noen over 18 år. Videre vil det faktisk at alle tilsynspersonene er over 18 år, gjøre at de ikke kan sjekke om systemene effektivt hindrer noen under 18 år i å registrere seg eller få tilgang til solariene. Enkelte tilsynspersoner testet ut de manuelle løsningene ved å ringe et telefonnummer som var oppgitt, uten å si fra at de var tilsynspersonell. De fikk tilgang til å ta solarium uten å måtte fremvise ID-kort eller oppgi alder. Det er mulig at det var åpenbart at de ikke var under 18 år, men disse eksemplene viser at det er godt mulig for personer under 18 år å få tilgang til solariene og at det ikke er enkelt å føre tilsyn med alderskontrollsystemene.

For å sikre bedre etterlevelse av regelverket må regelverksbrudd kunne møtes med effektive sanksjonsmidler. Ved brudd på bestemmelsen om alderskontroll gir dagens regelverk anledning til å gi pålegg om retting og tvangsmulkt, noe som innebærer at det kan ta lang tid før virksomhetene retter seg etter kravet og får på plass tilfredsstillende system for alderskontroll. DSA har erfart at det kan ta uforholdsmessig lang tid fra tilsynet er utført til tvangsmulkt kan begynne å løpe. Eksempelvis vil virksomheter som faktisk har alderskontrollsystem, men med vilje har deaktivert systemet, kunne drive videre inntil fristen for tvangsmulkt løper ut. For disse virksomhetene vil stansing av virksomheten kunne innebære et mer effektivt sanksjonsmiddel, og det vil kunne ha en preventiv effekt på solariebransjen.

4.2 Reguleringen i andre land

Det er per i dag mange land som har innført 18-års aldersgrense for solarium, eksempelvis Sverige, Finland, Island, Østerrike, Belgia, Frankrike, Tyskland, Irland, Italia, Lativa, Portugal, Spania og

³³ DSA-rapport 2019-05: [DSA-rapport 05-2019 Solarietilsynskampanjen.pdf](#).

³⁴ DSA-rapport 2023-02: [Nasjonal tilsynskampanje med solarievirksomheter i 2022](#).

Slovakia, jf. oversikten til WHO.³⁵ Irland har i tillegg til krav om 18 års grense for bruk av solarium, også innført krav om at personer under 18 år ikke kan oppholde seg i solingslokalene og at myndighetene under visse omstendigheter kan benytte noen under 18 år til å sjekke om aldersgrensen overholdes.³⁶

Studier av lovgivning knyttet til solarier og overholdelse av aldersgrense i Europa og i verden, viste at etterlevelse av aldersgrensen varierte betydelig mellom land og stater, og håndheving av aldersgrensen var fraværende eller svært mangelfull i mange tilfeller.³⁷ Bruken av solarium var lavere i stater i USA som hadde hatt aldersbegrensning i lengre tid.

WHO peker på at det er effektivt og helt avgjørende for å redusere farene for helseskader fra solariene, at det utføres tilsyn og at avvik følges opp med effektiv håndheving.

4.3 Stans av solarievirksomheter ved brudd på alderskontrollbestemmelsen

4.3.1 DSAs vurderinger og forslag

Alderskontroll er en del av kjernen i solarieforvaltningen. Det er forbudt å tilby solarier til personer under 18 år, og brudd på strålevernforskriftens bestemmelse om alderskontroll anses som alvorlig. DSA mener at det er behov for en klar hjemmel som gir tilsynsmyndighetene mulighet til å umiddelbart stanse virksomheter som bryter regelverket. I den nasjonale UV- og hudkreftstrategien er også stansing ved brudd på alderskontrollbestemmelsen angitt som et tiltak for å redusere forekomsten av hudkreft.

Etter DSAs syn bør stansing være mulig som en første reaksjon, fordi bruddet på kravet til alderskontroll er en alvorlig overtredelse som umiddelbart bør kunne møtes med et inngripende virkemiddel. Aldersgrensen for solarier har vært gjeldende siden 2012. Kravet til alderskontrollsystem som ble innført 2017 er tydelig formidlet til bransjen gjennom informasjonsskriv og veiledning fra myndighetene. I tillegg har dette vært et fokusområde i nasjonale tilsynskampanjer i 2017 og 2022. Kravene er derfor godt kjent hos aktørene.

Den store økningen i risiko for hudkreft for de som starter solariebruk i ung alder understøtter alvorlighetsgraden av brudd på alderskontrollbestemmelsen. Tilsynskampanjen i 2022 avdekket at det var mulig for personer under 18 år å få tilgang til solariene og at det ikke er enkelt å føre tilsyn med alderskontrollsystemene. På tross av at andelen avvik fra bestemmelsen om alderskontroll er redusert fra tilsynskampanjen i 2017 til kampanjen i 2022, avdekket ungdomsundersøkelsen om sol og solarium fra 2022 at halvparten av ungdommene hadde tatt solarium første gang før de fylte 18 år og kun et fåtall under 18 år hadde blitt nektet adgang da de ville ta solarium. Dette viser at det er behov for sterkere virkemidler.

Ved brudd på regelverket vil det normalt være viktig med en opptrappende virkemiddelbruk i tråd med det mildeste inngreps prinsipp, men en slik opptrapping krever betydelig oppfølging og ressurser fra forvaltningen. Sett hen til at solarievirksomhetenes strålebruk i liten grad anses berettiget, bør samfunnet ikke bruke betydelige ressurser på å forvalte solarievirksomheter. En opptrappende virkemiddelbruk, og de ressursene som trengs for oppfølging av dette, vil etter DSAs

---

³⁵ WHO's [rapport om tiltak for å regulere solarier](#) (2017) og database.

³⁶ Irsk solarielovgivning: [Public Health \(Sunbeds\) Act 2014 \(irishstatutebook.ie\)](#)

³⁷ [Longo et al. JEADV 2019, 33 \(Suppl. 2\), 89-96](#); [Hickle et al. J Environ Health 2005, 67, 30-36](#); Mayer et al. *Prev Chronic Dis* 2008, 5 (4), A125; Reimann et al. *BMC Public Health* 2018; Qin et al. *Am J Public Health* 2018, 108, 951-956.

syn ikke stå i samsvar med nytten av solarievirksomheten. Sett hen til dette bør stansing kunne brukes som første virkemiddel.

Pålegg om retting etterfulgt av tvangsmulkt om forholdet ikke rettes, gir virksomhetene anledning til å drive videre uten alderskontrollsystem i mange uker etter at bruddet er avdekket og medfører også at flere mindreårige får tilgang til å ta solarium. Dette innebærer også en forskjellsbehandling overfor de virksomhetene som har rettet seg etter kravet og installert tilfredsstillende system for alderskontroll. DSAs har også indikasjoner på at virksomhetene som ikke har alderskontrollsystem kan ha et konkurransefortrinn og oppleve større kundetilfang, både av kunder som opplever det som utfordrende eller av andre grunner ikke ønsker å bruke automatisk alderskontrollsystemer med f.eks. BankID, og av kunder under 18 år. Det er uansett ikke rimelig at virksomheter med manglende alderskontrollsystem skal kunne tjene på å ikke etterleve kravene.

De hensynene som gjør seg gjeldende ved stansing av noen av de andre virksomhetene DSA fører tilsyn med, gjør seg ikke gjeldende for solarievirksomhet. Stansing ved brudd på strålevern-regelverket ved eksempelvis sykehus og tannklinikker vil i stor grad gå ut over en tredjepart; pasientene. Stansing av solarievirksomheter vil primært ha negativ effekt for virksomheten selv. Strålebruken til solarievirksomhetene anses i liten grad å være berettiget eller nødvendig. De kosmetiske fordelene av å bli brun overstiger ikke ulempene som strålingen kan medføre, og dette tilsier at adgangen til stansing av solarievirksomhet bør være større enn for andre virksomheter hvor virksomheten har en klar nytteverdi.

Hjemmel for å stanse solarievirksomheter ved brudd på alderskontrollen vil etter DSAs vurdering sørge for at færre personer under 18 år får tilgang til solarier. En bestemmelse om stansing vil i seg selv kunne virke preventivt og få virksomheter til å sørge for en tilstrekkelig alderskontroll.

På bakgrunn av vurderingene som fremgår ovenfor, mener DSA at det er behov for hjemmel for stansing ved brudd på strålevernforskriftens bestemmelse om alderskontroll. DSA foreslår at strålevernloven § 19 annet ledd andre punktum endres slik at stansing også kan pålegges virksomheter som ikke etterlever strålevernforskriftens krav om system for alderskontroll, jf. forslag til endringsbestemmelse i kapittel 8 nedenfor.

4.3.2 Omtale av stansing i praksis

Stansing av en solarievirksomhet vil skje ved at det fattes et vedtak på stedet. DSA mener at det er hensiktsmessig at stansingsvedtaket gjelder til forholdet er rettet, altså til virksomheten har sørget for tilfredsstillende system for alderskontroll, og at tilsynsmyndigheten da opphever vedtaket. For å oppheve stansingsvedtaket vil det kreves dokumentasjon på kjøp og installasjon av alderskontrollsystem, samt at virksomheten gir en beskrivelse av systemet slik at det blir mulig å avgjøre om systemet er tilfredsstillende. Stansingsvedtaket kan også oppheves ved at virksomheten blir betjent, og betjeningen utfører alderskontrollen. I noen tilfeller vil det være nødvendig med nytt tilsyn for å verifisere at systemet er tilfredsstillende.

Det vil ikke være aktuelt å vedta virksomhetskarantene, hvor virksomheten pålegges å stenge en eller flere aktiviteter for en nærmere avgrenset periode. Andre statlige etater har erfaring med at virksomhetskarantene omgås ved å f.eks. flytte aktiviteten til et annet lokale og under nytt navn fortsette virksomheten. DSA mener at en stansing til forholdet er rettet er bedre egnet til å få virksomhetene til å etterleve kravet om alderskontrollsystem.

For virksomheter som i tillegg til solarier har annen virksomhet, vil vedtak om stansing etter strålevernloven kun gjelde for solarievirksomheten.

4.4 Bruk av eID ved adgangskontroll

4.4.1 DSAs vurderinger og forslag

DSA mener at dagens regelverk ikke i tilstrekkelig grad hindrer personer under 18 år i å ta solarium, og at bestemmelsen om alderskontrollsystem bør endres. DSA foreslår at det i delvis betjente og ubetjente virksomheter bør kreves at ikke bare alderskontrollen, men også adgangskontrollen gjøres ved bruk av selvdeklart eID, og at dette må benyttes hver gang kunden skal ta sol. Dette vil innebære at å benytte f.eks. adgangsbrikke eller bankkort i kombinasjon med personlig pinkode som adgangskontroll, samt å gi manuell tilgang ved at kunden ringer et kundesenter, ikke lenger vil være tillatt. Alternativet i strålevernforskriften § 37 første ledd bokstav b vil derfor falle helt bort, slik at endringen som ble fremmet i høringen i 2019 utgår. DSA mener at det ved ubetjente solstudioer bør kreves innlogging ved bruk av selvdeklart eID, og at alternativet med å ringe et kundesenter ikke er god nok alderskontroll. I ungdomsundersøkelsen som er gjengitt ovenfor, oppga ungdommene at en av de enkleste måtene å ta sol på når man var under 18 år var å bruke et ubetjent studio hvor man kan ringe et kundesenter. Erfaringer fra tilsynskampanjen viser også at man blir sluppet inn når man ringer et kundesenter, uten å vise identifikasjon. DSA mener derfor at alternativ alderskontroll ved å ringe et kundesenter tilknyttet en videoautomat ikke bør tillates.

DSA antar at terskelen for å låne ut sin elektroniske identitet er høyere enn for å låne ut mobil eller et bankkort. Bruk av eID er betraktelig mer utbredt i dag enn da bestemmelsen om alders- og adgangskontroll ble innført i 2017, og DSA anser det ikke som inngripende om dette må brukes hver gang man vil ta solarium.

Forslaget vil ikke løse utfordringen med at noen virksomheter skur av alderskontrollsystemet eller at betjening slipper inn noen under 18 år. Dersom det innføres hjemmel for å stanse virksomheter som ikke har tilfredsstillende system for alderskontroll og overtredelsesgebyr, kan det imidlertid bidra til en bedre etterlevelse av regelverket.

Et alderskontrollsystem vil da bestå av enten heltidsbetjening som kontrollerer kundenes alder eller et elektronisk system hvor kunden må benytte selvdeklart eID hver gang han eller hun skal bruke solarium. DSA legger til grunn at dette også vil føre til at det blir enklere for kommunene å føre tilsyn med bestemmelsen, da det kun er to godkjente løsninger for alderskontroll.

DSA foreslår at selvdeklart eID brukt til adgangskontroll skal være på minst nivå betydelig, noe som innebærer at løsninger som er på nivå betydelig eller høyt kan brukes. Både nivå betydelig og nivå høyt stiller krav til to autoriseringsfaktorer, mens nivå høyt har strengere krav til utlevering av eID. Eksempel på løsning med høyt nivå er f.eks. Bank.ID, mens eksempel på løsning med betydelig nivå er identifikasjon via MinID. De ulike nivåene er nærmere beskrevet i forskrift 21. november 2019 nr. 1578 om selvdeklarasjon av ordninger for elektronisk identifikasjon (selvdeklarasjonsforskriften) og identifikasjonsnivåforskriften.³⁸ DSA ber imidlertid om høringsinstansenes syn på hvilket nivå som er mest hensiktsmessig. DSA foreslår på denne bakgrunn endringer i strålevernforskriften § 37, jf. forslag i kapittel 8 nedenfor.

---

³⁸ Kommisjonens gjennomføringsforordning (EU) 2015/1502 av 8. september 2015 til eIDAS-forordningen, jf. forskrift 21. november 2019 nr. 1577 om tillitstjenester for elektroniske transaksjoner § 6.

4.5 Betjeningskrav

4.5.1 Bakgrunn

Som et alternativ til krav om bruk av eID som adgangskontroll for ubetjente steder foreslås det å innføre krav om at virksomheter som tilbyr soling i solarium må være betjente for å overholde aldersgrensen og for å gi veiledning til solariekundene.

Krav om betjening ble vedtatt innført i Norge i 2011 for effektivt å kunne håndheve kravet om 18 års aldersgrense, som ble vedtatt samtidig. Personellet skulle også informere den enkelte kunde om relevante risikofaktorer ved solariebruk, og et argument var at betjeningens muntlige veiledning av kundene om forsvarlig soling lettere ville komme frem til kunden enn der veiledningen kun gis skriftlig. Et betjeningskrav kunne også forenkle tilsynsmyndighetens arbeid ved at det kunne bli enklere å komme i kontakt med representanter for virksomheten i forbindelse med tilsyn.

Betjeningskravet ble vedtatt opphevet 12. desember 2014, før det hadde trådt i kraft, og erstattet med enklere elektroniske løsninger for å håndheve aldersgrensen i ubetjente virksomheter.³⁹ Ifølge daværende regjering kunne aldersgrensen ivaretas på en mindre byråkratisk måte enn et kostbart betjeningskrav. Kravet til informasjon om risiko til brukerne ble samtidig tydeliggjort, og det ble innført en obligatorisk kunnskapsprøve (Solarieprøven) for den som er ansvarlig for daglig drift av solarierne og ansatte med kundekontakt.

I Norge er solarievirksomhetene hovedsakelig helt uten bemanning (mer enn sju av ti) eller har bemanning i deler av åpningstiden (litt over en av ti). Bare litt over en av ti er helt bemannet. Mange solarievirksomheter er rene solstudioer (sju av ti), der solarium er eneste tilbud, mens noen er del av annen virksomhet (en av fire), der solarium bare er ett av flere tilbud til kundene (treningsentre, svømmehaller, frisør- og hudpleiesalonger mv). Noen få solarier finnes ved arbeidsplasser. De minste virksomhetene med ett eller to solarier er typisk de som har solarium som ekstra tilbud til sine kunder eller ansatte, mens de store virksomhetene typisk er store solstudiokjeder.⁴⁰

Under tilsynskampanjen med solarier i 2022 ble det spesielt sjekket overholdelse av krav til tilfredsstillende alderskontrollsystem og informasjon til kunde i form av en informasjonsbrosjyre og synlig advarselsplakat, og dernest om ansvarlig for daglig drift og ansatte med kundekontakt hadde bestått Solarieprøven. Flest avvik ble avdekket ved de minste virksomhetene og ved hel- eller deltidsbetjente virksomheter. Med hensyn til alderskontrollsystem hadde omtrent to av ti deltidsbetjente virksomheter avvik, mot en av ti heltidsbemannede og en av ti ubetjente virksomheter. Omtrent en av fire hadde avvik knyttet til advarselsplakat, uansett betjeningsgrad, mens avvik knyttet til informasjon til kunde var høyere i de heltidsbetjente virksomhetene (fire av ti) sammenlignet med de deltidsbetjente (nesten tre av ti) og de ubetjente virksomhetene (en av ti). Av virksomhetene som har ansatte med kundekontakt, hadde over halvparten ikke bestått Solarieprøven.

Tilsynskampanjen viste at det er utfordringer med å kunne avdekke mangler ved alderskontrollsystemene og informasjon til kunde. Flertallet av de ubetjente og delvis betjente virksomhetene hadde et system for alderskontroll, men om de elektroniske systemene i ubemannede virksomheter virket etter hensikten, ble sjekket i bare halvparten av tilsynene. Tilsynspersonellet må registrere seg som kunde ved å bruke egen identitet og betalingskort, og mange vegrer seg for å gjøre dette. Det viste seg også utfordrende å få kontrollert om systemene faktisk stoppet personer under 18 år, da alt

³⁹ Nyhetssak på Regjeringen.no om [oppheving av betjeningskrav for solarier](#)

⁴⁰ DSA-rapport 2023-02: [Nasjonal tilsynskampanje med solarievirksomheter i 2022.](#)

tilsynspersonell er over 18 år. Informasjon om risikofaktorer knyttet til solariebruk ved ubetjente steder gis ved at DSAs informasjonsbrosjyre om risikofaktorer formidles gjennom en app eller på en automat. Ved nærmere undersøkelser har DSA funnet at selv om denne informasjonsbrosjyren finnes, er den sjelden tilstrekkelig synlig for kunden.

Solvaneundersøkelsen og ungdomsundersøkelsen om sol og solarium som Kreftforeningen og DSA gjennomførte i 2022 viste at ni av ti av dem som hadde brukt solarium siste året hadde brukt et ubemannet solarium, og bare tre av ti hadde brukt et betjent solarium.⁴¹ Ungdomsundersøkelsen viste at halvparten av ungdommene hadde tatt solarium første gang før de fylte 18 år, og kun et fåtall under 18 år hadde blitt nektet adgang. På spørsmål om hvordan de under 18 år får tatt solarium, svarte halvparten at de bruker et ubetjent studio uten alderskontroll, de blir sluppet inn/får tilgang til solariet dersom en ringer kundesenter eller lignende (to av ti). Det er også betjente studier som ikke spør om legitimasjon (tre av ti). Det ser ut til å være enkelt å få hjelp av noen over 18 år, enten ved å bli med dem inn i solstudioet (tre av ti) eller låne mobilen deres (to av ti). Å låne BankID av noen over 18 år ser også ut til å være mulig (15 %). Bare halvparten av befolkningen og tre av ti ungdommer opplyste at de hadde fått eller sett DSAs informasjonsbrosjyre om risikofaktorer som virksomheten har plikt til å formidle til kunden.

Betjening som møter kundene før de soler seg vil kunne formidle mer enn rene faktaopplysninger om risikofaktorer knyttet til solariebruk. Foruten gruppen med unge mennesker, har de med hudtype I og de som går på immundependende medisiner større risiko for å utvikle hudkreft. Enkelte andre typer medisiner vil også kunne gjøre huden mer følsom for UV-stråling og dermed øke risikoen for solforbrenning. I Solvaneundersøkelsen i 2020 oppga halvparten av dem som hadde brukt solarium siste år at de ofte eller innimellom hadde blitt solbrent.⁴² Betjening med tilstrekkelig opplæring vil kunne gi tilpassede råd til de kundene dette gjelder, og dermed redusere muligheter for overeksponering for disse kundene.

Når det er betjening til stede i solingslokalet, vil det også være enklere å kunne spørre om råd og si ifra dersom det er noe åpenbart feil eller uvanlig ved selve solariene. DSA har fått kjennskap til flere episoder der noen har ødelagt ansiktsfiltre på ubetjente solarier, med den følge at strålingsnivået blir svært høyt. Flere kunder har blitt kraftig forbrent, og fordi det har tatt tid før de aktuelle solariene har blitt sjekket og deretter stengt av, har enda flere kunder blitt forbrent. Det er også kommet frem i media et tilfelle med brann i et ubetjent studio der kundene ikke kom seg ut med egen hjelp. Med betjening til stede, vil risikoen være lavere for sabotasje, feil vil bli oppdaget raskere slik at ikke flere kunder blir skadet, og branntilløp vil bli oppdaget raskt.

4.5.2 Regulering i andre land

WHO anbefaler landene å forby ubemannede solarietilbud. WHO og andre FN-organer har utgitt en samling tilgjengelige og effektive tiltak for å redusere helseskader fra UV-stråling.⁴³ Primært anbefaler de å innføre nasjonal lovregulering som forbyr bruken av solarier, reklame og promotering av solarium samt utleie og salg av solarier. Når disse forbudene ikke kan implementeres, anbefaler de å innføre lovregulering som legger restriksjoner og dermed begrensning på solariebruken, og en av disse er å forby ubemannede solarietilbud i kombinasjon med aldersgrense på solariebruk. De begrunner det med at unge mennesker ser ut til å være de som bruker ubemannede solstudier

---

⁴¹ Respons analyse på vegne av Kreftforeningen. [Ungdomsundersøkelse. Sol og solarium 2022.](#)

⁴² Respons analyse på vegne av Kreftforeningen og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA). [Solvaneundersøkelse i den norske befolkningen 2022](#), med resultater fra 2020.

⁴³ [Compendium of WHO and other UN guidance on health and environment, 2022 Update.](#)

mest. I Tyskland har man observert at kunder under 18 år særlig brukte ubemannede solarier.⁴⁴ Det er 18-års aldersgrense i Tyskland. Fordi det antas at ubetjente virksomheter i større grad brukes av ungdommer sammenlignet med voksne, har flere land forbudt ubetjente solarier samtidig som de har innført aldersgrense, eksempelvis Østerrike, Belgia, Finland, Irland, Latvia og Slovakia.⁴⁵ Også Tyskland, Spania, Frankrike, Italia, Nederland og Slovenia har innført forbud mot ubemannede solarievirksomheter.⁴⁶

WHO anbefaler også at medlemslandene iverksetter tiltak som reduserer bruken av solarier blant høyrisikopersoner. Foruten de som begynner å bruke solarium i ung alder, har også de som har følsom hud, dvs. hudtype I, høyere risiko for å utvikle hudkreft. WHO peker på at Italia har innført regler der solarieoperatøren må sørge for at de med hudtype I og gravide ikke får tilgang til solariene.

Irsk lov knyttet til solarier pålegger eier eller daglig leder å ikke tillate solariumsbruk unntatt under veiledning av eier, daglig leder eller en ansatt over 18 år.⁴⁷ Den som veileder kunden, må påse at den som skal bruke solariet er over 18 år og må ta aktive grep for å sikre at kunden har fått kopi av informasjonsskriv og ikke minst at kunden har hatt anledning til å lese den. Kunden må også signere på å ha mottatt og lest informasjonen.

4.5.3 DSAs vurdering og forslag

Betjening skal både sørge for at ingen under 18 år får tilgang til solariene og veilede kundene om risikofaktorer knyttet til solariebruk og riktig bruk av solariene. Tilsynskampanjen, Solvane- og Ungdomsundersøkelsen viser at for mange blir solbrent etter solariebruk, personer under 18 år får tilgang til solarier og kundene får per i dag ikke i tilstrekkelig grad informasjon om risikofaktorer ved solariebruk. DSA mener derfor at forskriften bør endres. DSA foreslår at det kreves kompetent bemanning som både sjekker alder og veileder kundene.

DSA mener det vil være vanskeligere å bruke andres identitetsbevis for å få tilgang til solariene når disse er betjente. Alderskontrollen vil imidlertid være mer tillitsbasert når det er betjening som skal kontrollere, sammenlignet med bruk av eID. Solvaneundersøkelsen viste at ungdom fikk tilgang til både ubemannede og bemannede solarier. I bemannede solarievirksomheter var det betjening som slapp inn personer under 18 år.

Tilsynsmyndighetene har hatt vanskeligheter med å sjekke ulike elektroniske adgangskontroller, og dette vil falle bort ved betjening. Tilsynsmyndighetene vil likevel ha utfordringer med å kontrollere hvorvidt betjeningen slipper inn noen under 18 år.

Betjeningen må kontrollere kundens alder hver gang de skal bruke solarium. Det vil ikke være tilstrekkelig at kunden registreres ved første gangs besøk og eksempelvis kun oppgir navn de neste besøkene. Alder må kontrolleres og dokumenteres med gyldig legitimasjon for hver gang kunden skal ta sol.

Et krav om betjening bør også føre til bedre veiledning av kundene og dermed færre akutte skader som solforbrenning. Personell som har bestått Solarieprøven vil kunne gi informasjon om relevante risikofaktorer og i tillegg tilpasse den til den enkelte kunden, ut fra om vedkommende har en følsom

---

⁴⁴ [Diehl et al. J Public Health. 2013; 21:427-33.](#)

⁴⁵ WHO's [rapport om tiltak for å regulere solarier](#) (2017).

⁴⁶ WHO's database over solarielovgivning [GHO | By category | Legislation of artificial tanning sunbeds \(who.int\).](#)

⁴⁷ Irsk lovgivning knyttet til solarium. [Public Health \(Sunbeds\) Act 2014 \(irishstatutebook.ie\)](#)

hudtype eller ikke og om det er andre forhold som tilsier at kunden må være spesielt forsiktig med solingen sin. Dersom det innføres et krav om betjening, må betjeningen informere kunden muntlig om risikofaktorer. DSAs informasjonsbrosjyre må deles ut, ev. gjøres tilgjengelig digitalt, i tillegg til den muntlige veiledningen. Dette vil i størst mulig grad sikre at kunden får nødvendig informasjon om risikofaktorer ved solariebruk.

Virksomheten må kunne dokumentere at den enkelte kunde har signert på eller bekreftet på annen måte at informasjonen er mottatt og lest hver gang kunden skal ta solarium.

Personellet som skal veilede kunden må også ha bestått Solarieprøven for å sikre at de har god kunnskap om risikofaktorer ved solariebruk. Tilsynskampanjen viste at det var altfor mange som ikke hadde bestått denne i dag. Økt tilsyn vil derfor være nødvendig for å øke denne andelen.

DSA mener at det faktum at betjeningen veileder kundene, i tillegg til den skriftlige informasjonen, vil føre til at kundene er bedre informert. Dette forutsetter imidlertid at virksomhetene har gode rutiner for veiledning og at dette gjøres på en god måte.

Det følger av strålevernloven § 12 at for å fremme lovens formål og sikre forsvarlig strålevern og bruk av stråling kan departementet fastsette forskrifter til utfylling av bestemmelsene i loven. Forslaget til forskriftsendringer kan hjemles i ovennevnte bestemmelse.

Betjeningskravet foreslås inntatt i strålevernforskriften § 37 som regulerer aldersgrensen og alderskontroll. DSA foreslår samtidig å flytte kravet om bestått solarieprøve fra § 38 til § 37, og omformulere kravet slik at det er personell i stedet for «ansatte med kundekontakt» som må ha bestått solarieprøven. DSA legger til grunn at det ikke vil være andre ansatte med kundekontakt ut over de som betjener solariene. Vaskepersonell og lignende anses ikke etter dagens regelverk å være «ansatte med kundekontakt».

DSA foreslår på denne bakgrunn et krav om at virksomhetene enten må være betjent eller ta i bruk eID, jf. forslag til endringer i strålevernforskriften § 37 i kapittel 8 nedenfor.

DSA foreslår videre at kundene skal motta informasjon om risikofaktorer ved solariebruk hver gang og før betaling skjer, jf. forslag til endring i strålevernforskriften § 38 i kapittel 8 nedenfor.

5 Innstramminger i reglene om informasjon til kunde

DSA fremmer i dette kapittel forslag om endring av strålevernforskriften § 38 annet ledd om informasjon til kunde.

5.1 Bakgrunn

I Norge er det et krav til virksomhetene om å informere kunden om relevante risikofaktorer ved solariebruk. Dette er i tråd med anbefalinger fra WHO, og mange land har innført lignende krav. I Norge er denne informasjonen lagt inn i en brosjyre som skal formidles til hver enkelt kunde.⁴⁸ Det er videre krav om å ha et oppslag med advarselstekst og verneregler utarbeidet av DSA lett synlig i lokalet, og virksomheten skal ikke ha andre oppslag som tar oppmerksomheten bort fra den obligatoriske advarselsteksten.⁴⁹ Det er også et krav om å ha advarselstekst i form av merking av selve solariene.⁵⁰

---

⁴⁸ [DSAs Informasjonsbrosjyre Dette bør du vite før du tar solarium](#)

⁴⁹ [DSAs Advarselsplakat](#)

⁵⁰ Lenke til [Advarselsmerke](#)

Solvaneundersøkelsen tyder på at kunden per i dag ikke får nødvendig informasjon og dermed ikke settes i stand til å ta et informert valg om de skal sole seg i solarium.⁵¹ Bare rundt halvparten av de som har tatt solarium det siste året har sett informasjonsbrosjyren fra DSA om solariebruk. En av fire har heller ikke sett eller fått informasjon om at solarium øker risikoen for hudkreft. Av de som har sett informasjonsbrosjyren, svarer tre av ti at de tar mindre solarium etter å ha lest brosjyren. Blant ungdom er tallene enda lavere, i og med at bare en av tre har sett informasjonsbrosjyren og halvparten har sett eller fått informasjon om at solarium øker risikoen for hudkreft.⁵²

Informasjonsbrosjyren kan deles ut eller være tilgjengelig i solingslokalet, slik at kunden kan ta denne med seg, eller ved at informasjonen distribueres til kundene elektronisk/er tilgjengelig i elektronisk løsning. I perioden 2015–2018 var det forvaltningspraksis at denne brosjyren skulle formidles til den enkelte kunde før første gangs bruk av solariet og deretter jevnlig og minst én gang i året.

Formidlingsmåten var opp til den enkelte virksomhet, men de måtte kunne dokumentere at den enkelte kunde hadde mottatt og lest informasjonen, ved signering eller annen bekreftelse. I samråd med departementet ble forvaltningspraksis endret i 2018, slik at det ikke lenger var nødvendig med signatur/annen bekreftelse eller årlig gjentakelse.

Tilsynskampanjen som ble gjennomført våren 2022, viste at omtrent en av sju inspiserte solarie-virksomheter hadde avvik knyttet til kravet om informasjonsbrosjyre.⁵³ Dette er tilsynelatende en stor forbedring fra 2017 (hvor nesten halvparten fikk avvik), men tilsynet viste også at det ikke nødvendigvis ga et riktig bilde av om kunden ble informert om risikofaktorer. Flertallet av solarie-virksomhetene i Norge er ubetjent eller delvis betjent (hhv. tre av fire og en av sju). Kunden får da informasjon om risikofaktorer i elektronisk form, enten via en automat i lokalet eller en app på telefonen. Ved nærmere sjekk av ulike apper har DSA funnet at informasjonsbrosjyren finnes tilgjengelig i app, men kunden må lete i menyene for å finne den. I noen apper kommer informasjonsbrosjyren opp første gang man logger seg på, men ikke på alle. Tilsynsmyndighet har ikke registrert det som avvik så lenge det har vært mulig å finne brosjyren i appen/automaten. DSA har også fått rapportert fra tilsynspersoner som har sjekket automatene litt mer grundig, at informasjonsbrosjyren ikke var synlig på skjermen lenge nok til at de rakk å lese innholdet. DSA antar at dette ikke ble sjekket ved alle tilsynene som ble gjennomført.

Til tross for at tilsynskampanjen i 2022 viste bedring med hensyn til om virksomhetene hadde advarselsplakat lett synlig i lokalet og uten andre oppslag til å ta oppmerksomheten bort fra denne sammenlignet med tilsynskampanjen i 2017, der halvparten av virksomhetene hadde avvik, fikk en av fire virksomheter avvik fra dette kravet i 2022.

Advarselsmerket som etter dagens regelverk skal finnes lett synlig på selve solariet har ingen fremtredende plass på apparatet, og DSA tror ikke kundene nødvendigvis ser dette merket. En fransk studie viser at selv om slik informasjon er påkrevd, er den ikke nødvendigvis særlig effektiv.⁵⁴

5.2 Reguleringen i andre land

Flere land har regelverk som i større grad sikrer at kunden får informasjon om relevante risikofaktorer. I enkelte land kreves det at kunden signerer på å ha mottatt et skriv med risikomomenter, i

---

⁵¹ Respons analyse på vegne av Kreftforeningen og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA). [Solvaneundersøkelse i den norske befolkningen 2022](#).

⁵² Respons analyse på vegne av Kreftforeningen. [Ungdomsundersøkelse. Sol og solarium 2022](#).

⁵³ DSA-rapport 2023-02: [Nasjonal tilsynskampanje med solarievirksomheter i 2022](#).

⁵⁴ Benmarhnia et al. 2013, BMC Dermatol, 13:6.

noen land kreves det at kunden må signere før hver eneste gang de tar solarium, både at vedkommende har fått kopi av informasjonen og har hatt anledning til å lese og vurdere den.⁵⁵ Eksempler er Chile, Colombia, Belgia, Spania, Irland, Italia og Latvia. I Irland er det påkrevd at informasjon om helserisiko og relatert informasjon om bruken skal gis til kunde hver gang de har tenkt å bruke, leie eller kjøpe solarium. Kunden skal signere hver gang på at vedkommende har fått kopi av informasjon og har hatt anledning til å lese og vurdere den.⁵⁶ I Sverige er det sendt ut på høring forslag om innstramminger i regelverket. For å unngå uklarheter for virksomhetene og tilsynsmyndighetene, har de foreslått å ta inn i forskriften at der det benyttes digitale løsninger, skal informasjon finnes i tilknytning til betalings- eller bookingsystemet og de tekniske systemene skal være utformet på en slik måte at kunden alltid får informasjonen før solingen.

Flere andre land har krav til advarselsmerking, enten i form av en advarselsplakat som i Norge, eller i form av merke på selve solariet, eksempelvis Danmark, Finland, Island, Sverige, Belgia, Tyskland, Frankrike, og Irland.⁵⁷

5.3 DSAs vurderinger og forslag

DSA mener det bør sikres at kunden mottar og leser informasjon om relevante risikofaktorer før vedkommende får kjøpe solingstid. DSA mener at dette er nødvendig for at kunden skal kunne ta et informert valg om de skal ta solarium, og på sikt kan det bidra til å redusere bruken av solarium.

DSA foreslår at virksomheter som bruker digitale løsninger for informasjon og betaling må sørge for at kunden signerer eller krysser av på å ha sett informasjonsbrosjyren fra DSA for hver gang vedkommende skal ta solarium og før betaling skjer. Kravet om å informere kunden antas oppfylt dersom de digitale løsningene har obligatorisk signatur eller avkryssing før kunden får gå videre til betaling, og med følgende ordlyd: «Jeg er kjent med at soling i solarium er kreftfremkallende og bekrefter at jeg har fått tilgang til og anledning til å lese informasjonsbrosjyren fra DSA «Dette bør du vite før du tar solarium».»

I betjente virksomheter må betjeningen sørge for å tilby brosjyren i papirformat eller i digital versjon hver gang og før kunden får tilgang til solariene. Virksomheten må kunne dokumentere at den enkelte kunde har mottatt og lest informasjonen, ved signatur eller annen bekreftelse fra kunden.

DSA har vurdert hvorvidt kravet om at informasjonen skal gis hver gang kunden tar solarium kan gjøres ved en endring av forvaltningspraksis, eller om det krever en forskriftsendring. Ordlyden i dagens § 38 annet ledd sier at virksomhetene «skal informere den enkelte kunde om relevante risikofaktorer ved solariebruk», og sier ikke nærmere hvordan dette skal gjøres. En nærmere presisering av hvordan dette kravet skal forstås kan gjøres gjennom veiledere. En fordel med en endring av forvaltningspraksis er også at det kan gjennomføres raskt. DSA finner imidlertid at å foreta en innskjerping av regelverket uten forskriftsendring og høringsprosess vil være problematisk i forhold til legalitetsprinsippet. En høring vil også gi de berørte parter mulighet til å komme med innspill til endringen. DSA mener derfor at endringen bør gjøres ved en presisering av § 38 annet ledd, jf. forslag til endring i kapittel 8 nedenfor.

DSA mener at det ikke er nødvendig å ta inn teksten som kunden skal signere på i forskriftsteksten, da dette vil følge av DSAs veileder og kun være en presisering av hvordan kravet skal oppfylles.

---

⁵⁵ WHO's [rapport om tiltak for å regulere solarier](#) (2017) og Irsk forskrift om solarier: [Public Health \(Sunbeds\) Act 2014 \(irishstatutebook.ie\)](#)

⁵⁶ [S.I. No. 50/2015 - Public Health \(Sunbeds\) \(Health Information\) Regulations 2015. \(irishstatutebook.ie\)](#)

⁵⁷ WHO's [rapport om tiltak for å regulere solarier](#) (2017) og database over solarielovgivning

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene i dette høringsnotatet vil ha som tilsiktet konsekvens at færre bruker solarium. Dette er ønskelig i et folkehelseperspektiv da bruk av solarier øker risikoen for å utvikle hudkreft, og det finnes ingen nedre trygg grense for bruk av solarium. Reduksjon i forekomst av hudkreft er også et mål i den nasjonale UV- og hudkreftstrategien. Kreftregisteret har beregnet at mer enn 1000 hudkrefttilfeller kunne vært spart årlig ved å unngå bruk av solarium, noe som utgjør rundt en sjettedel av det totale antallet hudkrefttilfeller.⁵⁸ Det betyr også at store kostnader for samfunnet kunne vært spart, anslagsvis 75 mill. årlig i behandlingskostnader og 1,1 mrd. årlig i totale samfunnskostnader. Dette er en sjettedel av hva Oslo Economics har anslått at hudkreft totalt koster samfunnet hvert år.⁵⁹ I disse beregningene inngår ikke skatteinntekter for staten fra solarievirksomhetene som ville bortfalle ved at befolkningen hadde unnlatt å bruke solarium.

Konsekvenser for virksomhetene

De ulike forslagene vil også medføre konsekvenser i større eller mindre grad for solarievirksomhetene. Ved innføring av et reklameforbud må det forventes at etterspørselen etter solarier vil kunne gå noe ned, særlig blant unge. Dersom færre bruker solarier vil dette naturlig nok føre til lavere inntekter for solarievirksomhetene. Det er sannsynlig at flere velger å redusere solarietilbudet eller avslutte det helt, slik det er vist etter innføring av 18-årsgrense i USA.⁶⁰ Det er imidlertid grunn til å påpeke at på tross av at det er registrert rundt 4000 solarier tilgjengelig i Norge, sysselsetter ikke solariumsbransjen veldig mange ansatte. De fleste solarievirksomhetene har ikke betjening (under tilsynskampanjen 2022 var 72 % ubetjente og 14 % delvis betjente). Av i underkant av 900 virksomheter som har registrert at de tilbyr solariesoling (DSAs elektroniske meldesystem), er solariedriften del av annen virksomhet i overkant av 350 steder, eksempelvis frisør og treningssenter. Da er solarievirksomheten et tilbud ved siden av den ordinære virksomheten, og man kan anta at bortfall av solarierne ikke vil ha betydning for antall arbeidsplasser og heller ikke veldig stor økonomisk betydning. Av virksomheter som er registrert som rene solstudioer (drøyt 500), er bare halvparten registrert som unike virksomheter. De resterende driver solstudioer flere steder og har dermed ikke tilsvarende mange ansatte.

De tapte inntektene ved redusert solariebruk vil være den største konsekvensen for solarievirksomhetene. En tilsynsavgift vil også ha økonomiske konsekvenser ved at den belastes virksomhetene direkte, men DSA kan ikke se at denne vil være av en slik størrelse at det vil få særlig betydning for virksomhetene.

Innstramming i reglene for alderskontrollsystem vil kunne påføre noen av virksomhetene kostnader. For de heltidsbetjente vil det ikke være noen endringer. Delvis betjente og ubetjente solstudioer vil måtte ha et system hvor selvdeklart eID på minst nivå betydelig brukes hver gang. Enkelte bruker i dag dette bare ved første gangs registrering. For noen virksomheter vil dette kun medføre en mindre endring i det systemet de allerede bruker, mens det for andre virksomheter vil kunne påløpe større kostnader ved å anskaffe et nytt elektronisk system.

Dersom betjeningskrav innføres, må alle virksomheter som er helt uten bemanning ansette minst en person. Per i dag er det rundt 900 solarievirksomhetene er registrert i Norge og om lag 650 er helt uten bemanning (rundt sju av ti). Mange av de ubemannede solarievirksomhetene er av de med flest

⁵⁸ [Kreftregisteret. Kreft i Norge – hvor mange tilfeller kan forebygges? 2023.](#)

⁵⁹ [Oslo Economics, 2019. Samfunnskostnader ved behandling](#)

⁶⁰ Carpenter et al. 2023. [Journal of health economics](#) **88**: 102738.

solarier og det er ved disse stedene at potensialet for inntjening er størst. Delvis betjente virksomheter kan velge å kun ha solarievirksomheten åpen når personell er til stede, eller å ansette en person. Dette vil føre til økte utgifter for solarievirksomhetene. Det er sannsynlig at noen virksomheter vil velge å redusere eller avslutte solarietilbudet sitt. Redusert solarietilbud er i tråd med uttalt mål i Nasjonal UV- og hudkreftstrategi og i den siste Folkehelsemeldinga.

På den annen side vil virksomheter slippe kostnaden med å investere i nytt eller oppgradere eksisterende elektronisk alderskontrollsystem, i tillegg til bortfall av vedlikeholdsutgifter.

Forslaget om hjemmel for stansing innebærer tapte inntekter i en periode inntil tilfredsstillende system for alderskontroll er på plass. Varigheten av denne perioden vil i stor grad være opp til virksomheten, og virksomheten har uansett selv ansvaret for å ha oppfylt forskriftens krav om alderskontrollsystem.

Innstramminger i reglene om at kunden får informasjon om risikofaktorer før de skal sole seg, vil på tilsvarende måte kunne innebære små endringer i de elektroniske løsningene og dermed noe ekstra kostnader.

Utover dette legger DSA til grunn at virksomhetene vil måtte bruke noen ressurser på å sette seg inn i nytt regelverk.

Konsekvenser for myndighetene

Flere av forslagene vil føre til merarbeid for forvaltningen, både for DSA og kommunene. Når det gjelder reklameforbud vil dette føre til merarbeid for DSA når det gjelder tilsyn. Det er vanskelig å anslå nøyaktig hvor mye ressurser dette krever. DSA er kjent med at Helsedirektoratet bruker mye ressurser på å følge opp reklameforbudet for alkohol og tobakk i sosiale medier. DSA anser at reklame for solarier er av et betydelig mindre omfang, og at det ikke vil kreve like mye ressurser å følge opp dette. Det legges også til grunn at ressursbruken vil være størst i begynnelsen og så avta etter hvert som forbudet blir innarbeidet. DSA legger til grunn at den økte ressursbruken vil være innenfor gjeldende budsjetttrammer. DSA forventer videre at reklameforbud vil føre til en reduksjon i tilbud og tilgjengelighet av solarium, noe som også vil føre til mindre ressursbruk i forvaltningen. Oppfølgingen av et reklameforbud antas også å føre til noe merarbeid for kommunene, men tilsyn med reklameforbudet kan i stor grad gjøres i sammenheng med ordinære tilsyn med solarievirksomhetene.

Kostnader for myndighetene til klagesaksbehandling for det foreslåtte reklameforbudet vil også påløpe. Det er vanskelig å anslå antallet slike klagesaker. Det har vært svært få saker for Markedsrådet på alkohol- og tobakksområdet, mens det er mange klagesaker på forbrukerområdet. Helse- og omsorgsdepartementet vil gå i dialog med Nærings- og fiskeridepartementet og Barne- og familiedepartementet om forventet merkostnad for Markedsrådet som følge av forslaget.

Når det gjelder den foreslåtte tilsynsavgiften, vil også den føre til noe økt ressursbruk for forvaltningen, men DSA antar at ressursbruken vil være størst i den innledende perioden før rutinene for innkreving er på plass. De kommunene som har solarievirksomheter, vil også bli pålagt å utføre tilsyn. Mange kommuner gjør dette allerede, og for dem vil ikke dette medføre noen endringer, samtidig som tilsynsavgiften vil dekke de utgiftene de har ved å foreta tilsyn. Andre kommuner vil kunne oppleve dette som økt ressursbruk, men tilsynsavgiften vil kompensere for de økte utgiftene til flere tilsyn.

Endring i reglene om alderskontroll vil gjøre det enklere for forvaltningen å foreta tilsyn da det kun vil være betjening eller bruk av selvdeklart eID som er godkjente løsninger. Forslaget om stansing vil innebære en vesentlig forenkling av kommunenes tilsynsarbeid. Slik regelverket er i dag bruker

kommunene mye ressurser på å følge opp brudd på alderskontrollbestemmelsen ved å be virksomhetene rette avviket, varsle og ilegge tvangsmulkt. En hjemmel for stansing vil derfor lette kommunenes arbeid betydelig. DSA kan ikke se at endringen i reglene om informasjon til kunde vil føre til konsekvenser av betydning for forvaltningen.

For tilsynsmyndighet vil det være enklere å kunne føre tilsyn med solariene når de er bemannet. Det blir enklere å komme i kontakt med og intervjue ansvarlig for daglig drift og dem som veileder kundene. Tilsynspersonellet vil ikke lenger måtte registrere seg som kunde og installere de ulike elektroniske systemene på egen telefon for å kunne kontrollere om bestemmelsene om aldersgrensen og informasjon til kunde overholdes. Kommunene som fører tilsyn, bruker i dag mye tid på å få kontakt med og få tilbakemeldinger fra solarievirksomhetene. Betjeningskravet kan føre til at flere spørsmål kan avklares i løpet av et stedlig tilsyn og mangler og feil kan rettes opp raskere.

7 Forslag til endringer i strålevernloven

I lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling gjøres følgende endringer (uthevet i kursiv):

Ny § 8 a skal lyde:

§ 8 a Reklameforbud for solarier

Alle former for reklame for solarier er forbudt. Tilsvarende gjelder sponsing.

Solarier må ikke inngå i reklame for andre varer eller tjenester.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om reklameforbudet, samt gjøre unntak fra det.

§ 19 annet ledd skal lyde:

Foreligger det vesentlig helsefare, kan Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet stanse virksomheten, beslaglegge stoffer eller utstyr helt eller delvis, eller på annen måte sikre at fortsatt bruk ikke er mulig. Direktoratet kan kreve en virksomhet stengt dersom ikke nødvendig godkjenning eller melding foreligger. *Direktoratet kan også stanse solarievirksomheter som ikke har tilfredsstillende system for alderskontroll.*

§ 22 annet ledd skal lyde:

Enkeltvedtak fattet av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet etter §§ 18, 19, 21 og 23 a på grunnlag av overtredelser av § 8 a eller bestemmelser gitt i medhold av denne, kan påklages til Markedsrådet. Ved behandlingen i Markedsrådet gjelder de saksbehandlingsreglene som er gitt i eller i medhold av markedsføringsloven så langt de passer.

8 Forslag til forskriftsendringer

8.1 Forslag til endringer i strålevernforskriften

Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet xx.xx.2025 med hjemmel i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling §§ 6 og 12.

I forskrift av 16. desember 2016 nr. 1659 om strålevern og bruk av stråling gjøres følgende endringer (uthevet i kursiv):

§ 37 Alderskontroll ved bruk av solarier

Det er forbudt for virksomheter å tilby solarier til kosmetisk formål ved salg, utleie eller bruk til personer under 18 år. *Virksomhetene skal sørge for alderskontroll enten gjennom heltidsbetjening eller ved bruk av selvdeklartert eID på sikkerhetsnivå «betydelig» eller «høyt» i samsvar med lov 15. juni 2018 nr. 44 om elektroniske tillitstjenester.*

Alternativ endring ved betjeningskrav:

§ 37 Alderskontroll, betjeningskrav og kompetanse

Det er forbudt for virksomheter å tilby solarier til kosmetisk formål ved salg, utleie eller bruk til personer under 18 år. *Virksomheter som tilbyr solarier til kosmetisk formål, skal til enhver tid være betjent av personell over 18 år. Virksomheten skal sørge for at personellet og ansvarlig for daglig drift av solarier har bestått en kunnskapsprøve etter retningslinjer gitt av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Bestått prøve har en gyldighet på fem år.*

§ 38 annet ledd skal lyde:

Virksomheten skal informere den enkelte kunde om relevante risikofaktorer ved solariebruk *hver gang kunden skal ta solarium, og før betaling skjer.*

Alternativ endring ved betjeningskrav:

§ 38 annet ledd skal lyde:

Personellet skal informere den enkelte kunde om relevante risikofaktorer ved solariebruk hver gang kunden skal ta solarium, og før betaling skjer.

Ny § 38 a skal lyde:

§ 38 a Definisjoner i tilknytning til forbudet mot reklame for solarier

Med reklame menes enhver form for kommunikasjon eller handling i markedsføringsøyemed. Det foreligger markedsføringsøyemed dersom et siktemål med kommunikasjonen eller handlingen er å fremme omsetning av solarietjenester eller solarier.

Med sponsing menes enhver form for offentlig eller privat bidrag til et arrangement, en virksomhet eller en person med den hensikt eller den direkte eller indirekte virkning å fremme omsetning av solarietjenester eller solarier.

Ny § 38 b skal lyde:

§ 38 b Unntak fra forbudet mot reklame for solarier

I den utstrekning et forhold vil rammes av reklameforbudet i strålevernloven § 8 a gjøres følgende unntak:

- 1. Nøktern og nøytral informasjon fra produsent eller forhandler til kjøper eller leietaker som ledd i ordinær omsetning.*
- 2. Skilt i nøytral utforming som kun har opplysningsfunksjon i umiddelbar tilknytning til solarievirksomhet. Unntaket omfatter ikke lysreklame eller bevegelige skilt.*
- 3. På solarievirksomhetenes egne hjemmesider og i lokalene til solarievirksomheter: nøktern informasjon om adresse, åpningstider, pris og betalingsløsning. Nøktern informasjon om solariemodellene, herunder bilder på nøytral bakgrunn.*

§ 60 fjerde ledd skal lyde:

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhets tilsynsmyndighet for solarier, herunder myndighet til å treffe nødvendige enkeltvedtak, tildeles kommunene, jf. lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern § 18. *Kommunene skal føre tilsyn med solarier så ofte som behovet tilsier. Kommunen kan kreve en årlig tilsynsavgift fra solarievirksomheter på 0,03 G.*

8.2 Forslag til endringer i forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter strålevernloven og strålevernforskriften

Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet xx.xx.2025 med hjemmel i lov av 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling § 23 a.

Ny § 6 skal lyde:

§ 6 Overtredelsesgebyr ved brudd på reklameforbudet for solarier

Ved overtredelser av strålevernloven § 8 a kan det ilegges overtredelsesgebyr på inntil fire prosent av virksomhetens årsumsetning eller inntil 50 ganger folketrygdens grunnbeløp, der det høyeste beløpet utgjør den øvre rammen.

Vedlegg til saksnr. 2011/2205–158

Saksbehandler: Ingvill Marie Moen-Jeppesen, Miljø og landbruk

Dato 26.05.2025

Forslag til:

Høringsuttalelse fra Fredrikstad kommune – endinger i strålevernloven

Det vises til høringsbrev, der det bes om innspill på forslagene i høringsnotatet om strengere regulering av solarier.

Fredrikstad kommune anbefaler at solarier reguleres strengere, som foreslått.

Kommunen er positiv til forbud mot reklame for solarium, og at overtredelse skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr, samt at brudd på alderskontrollkravet gir grunnlag for vedtak om stans av virksomhet.

Fredrikstad kommune ønsker at det innføres en tilsynsavgift som skissert i høringsnotatet. Kommunen fører allerede i dag regelmessig tilsyn med denne type virksomhet.

Saksnr.: 2024/21745
Dokumentnr.: 19
Løpenr.: 159465/2025
Klassering: S01

Møtebok

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Formannskapet	19.06.2025	116/25

Temaplan energi - forslag til høring

Kommunedirektørens innstilling

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å fatte følgende vedtak:

1. Forslag til temaplan for energi legges ut på høring med høringsfrist 1. september 2025.

Sammendrag

Energiutvalget har forberedt et forslag til temaplan for energi, og som er klar for å sendes ut på høring.

Vedlegg

Ingen

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

1. [Temaplan energi - Forslag til høringsutkast](#), link til Framsikt per mai 2025.
2. Bystyresak 231/24 – Forenklet planprogram

Saksopplysninger

14.11.2024 opprettet bystyret et utvalg som fikk i oppdrag å foreslå en energistrategi for Fredrikstad kommune.

Saken fra Energiutvalget skal fremlegges for bystyret innen utgangen av 2025.

Utvalget består av fem medlemmer:

- Henriette Støa Gaustad (H), leder
- Roger Søråsdekkkan (INP)
- Ken Aslak Falleth (FrP)
- Siri Martinsen (Ap)
- Hannah Berg (R)

I sitt møte 26.05.2025 besluttet energiutvalget følgende anbefaling for videre saksgang: Formannskapet legger ut forslag til temaplan på høring, og med høringsfrist 1. september 2025.

Relevante bestemmelser

Ikke vurdert i saken.

Konsekvenser for sosial bærekraft

Ikke vurdert i saken.

Konsekvenser for økonomisk bærekraft

a) Økonomiske konsekvenser – drifts- og investeringsbudsjett

Høringen har ikke økonomiske konsekvenser for kommunens drifts- og investeringsbudsjett.

b) Samfunnsmessige konsekvenser
Høringen har ikke samfunnsmessig konsekvenser.

Konsekvenser for miljømessig bærekraft

Ikke vurdert i saken.

Ansattes medbestemmelse

Ikke relevant i saken.

Vurdering

Energiutvalget har utarbeidet et forslag til temaplan for energi i tråd med mandatet, og saken er forsvarlig utredet.

Høringsutkastet er utarbeidet i Framsikt. Per juni 2025 mangler Framsikt en funksjon for å vise strategier og tilhørende oppdrag samlet i ønsket visning.

Det innebærer at oppdrag knyttet til samme strategiformulering ikke nødvendigvis vises samlet, noe som påvirker lesbarheten i kapittel 5. En ny funksjon som retter opp dette, er varslet i løpet av sommeren. I den endelige planen vil oppdragene derfor kunne presenteres i en mer logisk rekkefølge.

Alternative løsninger

Ikke relevant i saken.

Konklusjon

Kommunedirektøren anbefaler at forslag til temaplan for energi legges ut på høring med høringsfrist 1. september 2025.

Formannskapetets vedtak 05.06.2025:

Formannskapetets innstilling:

1. Møteplan 2026 for bystyret, formannskap, utvalg og råd i Fredrikstad kommune vedtas, jf.vedlegg 1 og 2.

Formannskapetets behandling 05.06.2025:

Votering:

Kommunedirektørens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Bystyrets vedtak 12.06.2025:

Saken oversendes formannskapetets møte 19.6 som gis fullmakt til å sluttbehandle saken

Bystyrets behandling 12.06.2025:

52 av 53 stemmeberettigede tilstede

På vegne av Ap, SV, Rødt, Bym og Sp fremmet Victor Kristiansen (Ap) følgende forslag:

Nytt punkt: Det gjennomføres to dager bystyremøte i juni og desember ved behov

Anne Undahl (H) fremmet følgende forslag:

Råd, fagutvalg, Planutvalg i uke 22 (26,27,38 mai) forskyves til uke 23 til 1,2,3 juni.

Hannah Berg (R) fremmet følgende forslag:

Saken oversendes formannskapetets møte 19.6 som gis fullmakt til å sluttbehandle saken

Votering:

Forslag fra Hannah Berg (R) ble enstemmig vedtatt

Saksnr.: 2024/12800
Dokumentnr.: 5
Løpenr.: 134340/2025
Klassering: 033

Møtebok

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Formannskapet	05.06.2025	99/25
Bystyret	12.06.2025	75/25
Formannskapet	19.06.2025	117/25

Møteplan 2026 for bystyret, formannskapet, utvalg og råd

Ordførers innstilling

Ordfører anbefaler formannskapet å gi følgende innstilling til bystyret:

1. Møteplan 2026 for bystyret, formannskap, utvalg og råd i Fredrikstad kommune vedtas, jf.vedlegg 1 og 2.

Sammendrag

Ordfører legger fram forslag til møteplan for 2026 for bystyret, formannskapet, utvalg og råd i Fredrikstad kommune, som grunnlag for planlegging av kommunens politiske og administrative arbeid i året som kommer.

Vedlegg

1. Forslag til møteplan 1. halvår 2026 for bystyret, formannskapet, utvalg og råd i Fredrikstad kommune
2. Forslag til møteplan 2. halvår 2026 for bystyret, formannskapet, utvalg og råd i Fredrikstad kommune

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

Ingen.

Saksopplysninger

Ordfører legger med dette fram forslag til møteplan for 2026 for bystyret, formannskapet, utvalg og råd i Fredrikstad kommune.

Forslag til møtedatoer for råd og utvalg er tilpasset møtedatoer for formannskapet og bystyret, og sikrer på den måten at de saker som krever behandling i utvalgene kan behandles i rett tid før de skal behandles i formannskapet og bystyret.

Det anbefales at flertallet av hovedutvalgene legger sine møter til onsdager. Planutvalgets møter er berammet til torsdager, og partssammensatt utvalg legger vanligvis sine møter til tirsdager.

I møteplanen er det tatt hensyn til arbeidet med handlingsprogram 2027–2030 og årsbudsjett 2027. Det forutsettes at kommunedirektøren legger fram forslag til årsbudsjett for 2027 og handlingsprogram 2027–2030 onsdag 28. oktober 2026. Formannskapet avgir sin budsjettinnstilling torsdag 26. november 2026.

Eldrerådet, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsrådet uttaler seg til kommunedirektørens budsjettforslag før formannskapet gir sin innstilling til bystyret.

Handlingsprogram 2027–2030 og årsbudsjett 2027 behandles av bystyret torsdag 10. desember 2026.

Relevante bestemmelser

Ingen.

Konsekvenser for sosial bærekraft

Ikke relevant i saken.

Konsekvenser for økonomisk bærekraft

Det utbetales møtegodtgjøring per møte for alle folkevalgte organer, bortsett fra formannskapet, som har en fast godtgjøring per år. Antall møter påvirker derfor de totale kostnadene.

Konsekvenser for miljømessig bærekraft

Ikke relevant i saken.

Ansattes medbestemmelse

Ikke relevant for saken.

Vurdering

Ordfører legger fram forslag til møteplan for 2026 for bystyret, formannskapet, utvalg og råd i Fredrikstad kommune.

I møteplanen er det tatt hensyn til arbeidet med handlingsprogram 2027–2030 og årsbudsjett 2027.

Forslaget til møteplan vurderes å legge til rette for en forsvarlig og koordinert saksbehandling i folkevalgte organer gjennom 2026.

Alternative løsninger

Ikke relevant i saken.

Konklusjon

Forslag til møteplan for 2026 for bystyret, formannskapet, utvalg og råd i Fredrikstad kommune bør vedtas slik det framkommer i vedlegg 1 og 1.

MØTEPLAN 1.HALVÅR 2026 - RÅD OG UTVALG

Januar 2026		Februar 2026		Mars 2026		April 2026		Mai 2026		Juni 2026	
T 1	Første nyttårsdag	S 1		S 1		O 1		F 1	Arbeidernes dag	M 1	23
F 2		M 2	6	M 2	10	T 2	Skjærtorsdag	L 2		T 2	
L 3		T 3		T 3		F 3	Langfredag	S 3		O 3	
S 4		O 4		O 4		L 4		M 4	19	T 4	FORMANNSKAP
M 5	2	T 5	FORMANNSKAP	T 5	FORMANNSKAP	S 5	Første påskedag	T 5		F 5	
T 6		F 6		F 6		M 6	Andre påskedag	O 6	15	L 6	
O 7		L 7		L 7		T 7		T 7		S 7	
T 8		S 8		S 8		O 8		F 8		M 8	24
F 9		M 9	7	M 9	11	T 9		L 9		T 9	
L 10		T 10		T 10		F 10		S 10		O 10	
S 11		O 11		O 11		L 11		M 11	20	T 11	BYSTYRET
M 12	3	T 12	BYSTYRET	T 12	BYSTYRET	S 12		T 12		F 12	
T 13		F 13		F 13		M 13	RÅD	O 13	16	L 13	
O 14		L 14		L 14		T 14	RÅD	T 14	Kristi himmelfartsdag	S 14	
T 15		S 15		S 15		O 15	FAGUTVALG	F 15		M 15	25
F 16		M 16	8	M 16	12	T 16	PLANUTVALG	L 16		T 16	
L 17		T 17		T 17		F 17		S 17	Grunnlovsdagen	O 17	
S 18		O 18		O 18		L 18		M 18	21	T 18	FORMANNSKAP/PLAN
M 19	4	T 19		T 19		S 19		T 19		F 19	
T 20		F 20		F 20		M 20	17	O 20		L 20	
O 21		L 21		L 21		T 21		T 21	FORMANNSKAP	S 21	
T 22		S 22		S 22		O 22		F 22		M 22	26
F 23		M 23	RÅD	M 23	13	T 23	FORMANNSKAP	L 23		T 23	
L 24		T 24	RÅD	T 24		F 24		S 24	Første pinsedag	O 24	
S 25		O 25	FAGUTVALG	O 25		L 25		M 25	Andre pinsedag	T 25	22
M 26	RÅD	T 26	PLANUTVALG	T 26	PLANUTVALG	S 26		T 26	RÅD	F 26	
T 27	RÅD	F 27		F 27		M 27	18	O 27	FAGUTVALG	L 27	
O 28	FAGUTVALG	L 28		L 28		T 28		T 28	PLANUTVALG	S 28	
T 29	PLANUTVALG			S 29		O 29		F 29		M 29	27
F 30				M 30	14	T 30	BYSTYRET	L 30		T 30	
L 31				T 31				S 31			

MØTEPLAN 2.HALVÅR 2026 - RÅD OG UTVALG

Juli 2026		August 2026		September 2026		Oktober 2026		November 2026		Desember 2026	
O 1		L 1		T 1		T 1		S 1		T 1	
T 2		S 2		O 2		F 2		M 2	45	O 2	
F 3		M 3	32	T 3 FORMANNSKAP		L 3		T 3		T 3	
L 4		T 4		F 4		S 4		O 4		F 4	
S 5		O 5		L 5		M 5 RÅD	41	T 5 FORMANNSKAP		L 5	
M 6	28	T 6		S 6		T 6 RÅD		F 6		S 6	
T 7		F 7		M 7	37	O 7 FAGUTVALG		L 7		M 7	50
O 8		L 8		T 8		T 8 PLANUTVALG		S 8		T 8	
T 9		S 9		O 9		F 9		M 9	46	O 9	
F 10		M 10	33	T 10 BYSTYRET		L 10		T 10		T 10 BYSTYRET	
L 11		T 11		F 11		S 11		O 11		F 11	
S 12		O 12		L 12		M 12	42	T 12 BYSTYRET		L 12	
M 13	29	T 13		S 13		T 13		F 13		S 13	
T 14		F 14		M 14	38	O 14		L 14		M 14	51
O 15		L 15		T 15		T 15 FORMANNSKAP		S 15		T 15	
T 16		S 16		O 16		F 16		M 16 RÅD	47	O 16	
F 17		M 17	34	T 17 PLANUTVALG		L 17		T 17 RÅD		T 17 PLANUTVALG	
L 18		T 18		F 18		S 18		O 18 FAGUTVALG		F 18	
S 19		O 19		L 19		M 19	43	T 19 PLANUTVALG		L 19	
M 20	30	T 20		S 20		T 20		F 20		S 20	
T 21		F 21		M 21	39	O 21		L 21		M 21	52
O 22		L 22		T 22		T 22 BYSTYRET		S 22		T 22	
T 23		S 23		O 23		F 23		M 23	48	O 23	
F 24		M 24 RÅD	35	T 24 FORMANNSKAP		L 24		T 24		T 24	
L 25		T 25 RÅD		F 25		S 25		O 25		F 25 Første juledag	
S 26		O 26 FAGUTVALG		L 26		M 26 RÅD	44	T 26 FORMANNSKAP		L 26 Andre juledag	
M 27	31	T 27 PLANUTVALG		S 27		T 27 RÅD		F 27		S 27	
T 28		F 28		M 28	40	O 28 FSK BUDS./FAGUTVALG		L 28		M 28	53
O 29		L 29		T 29		T 29		S 29		T 29	
T 30		S 30		O 30		F 30		M 30	49	O 30	
F 31		M 31	36			L 31				T 31	

Saksnr.: 2025/7135
Dokumentnr.: 4
Løpenr.: 150097/2025
Klassering: U62

Møtebok

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Formannskapet	19.06.2025	118/25

Søknad om endring i forskrift om Gamlebyen m.m. som typisk turiststed

Kommunedirektørens innstilling

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å fatte følgende vedtak:

1. Vedlagt søknad til Statsforvalteren om endring av forskrift om Gamlebyen m. m. som typisk turiststed, sendes Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus for avgjørelse.

Sammendrag

Bystyret har i *Budsjett 2025 og økonomiplan 2025–2028* gitt kommunedirektøren i oppdrag å fremlegge en politisk sak der det vurderes å endre områder i kommunen som kan regnes som typisk turiststed.

Statsforvalteren kan etter søknad fra kommunen ved forskrift bestemme at et område skal regnes som typisk turiststed for hele året eller deler av året.

Bystyret vedtok i sak 51/25 at kommunedirektøren skulle utarbeide søknad med forslag om endring i forskrift om Gamlebyen m.m. som typisk turiststed, Fredrikstad kommune, Viken, som likebehandler kommunens kystnære strøk og ser Gamlebyen og Aktivitetsbyen Fredrikstad som en helhetlig destinasjon for turister.

Søknaden skal godkjennes av formannskapet før oversendelse.

Vedlegg:

1. Søknad om endring av Forskrift Gamlebyen m.m. som typisk turiststed, Fredrikstad kommune
2. Regional kystsonenplan for Østfold (vedlegg til søknad)
3. Aktivitetsbyen (vedlegg til søknad)

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

1. Muligheter og utfordringer ved Aktivitetsbyen Gamle Fredrikstad ([Lenke](#))
2. Forskrift om Gamlebyen m. m. som typisk turiststed, Fredrikstad ([FOR-2021-08-10-2523](#))

Saksopplysninger

Bystyret har i *Budsjett 2025 og økonomiplan 2025–2028* gitt kommunedirektøren i oppdrag å fremlegge en politisk sak der det vurderes å endre områder i kommunen som kan regnes som typisk turiststed.

Bystyret vedtok i sak 51/25 at kommunedirektøren skulle utarbeide søknad med forslag om endring i forskrift om Gamlebyen m.m. som typisk turiststed, Fredrikstad kommune, Viken, som likebehandler kommunens kystnære strøk og ser Gamlebyen og Aktivitetsbyen Fredrikstad som en helhetlig destinasjon for turister. Søknaden skal godkjennes av formannskapet før oversendelse.

Endringen går på at kommunens kystnære strøk likebehandles og at man ser Gamlebyen og Aktivitetsbyen Fredrikstad som en helhetlig destinasjon for turister.

Relevante bestemmelser

Lov om helligdager og helligdagsfred regulerer faste utsalgssteders åpningstider. I §5 sjette ledd heter det at:

Statsforvalteren kan etter søknad fra kommunen ved forskrift bestemme at et område skal regnes som typisk turiststed, se annet ledd nr. 4, for hele året eller deler av året. Som typisk turiststed kan bare regnes område der salget i de aktuelle periodene hovedsakelig skjer til turister.

I 2021 fastsatte Statsforvalteren i Oslo og Viken forskrift om Gamlebyen m.m. som typisk turiststed, Fredrikstad kommune, Viken etter søknad fra Fredrikstad kommune. Forskriften slår fast at områdene innenfor vollgravene i Gamlebyen og området Hankø/Vikane i Fredrikstad kommune i Viken fylke skal regnes som typisk turiststed. Videre gis faste utsalgssteder i disse områdene mulighet til å holde åpent på helligdager.

Konsekvenser for sosial bærekraft

Større muligheter for å ha søndagsåpent kan gi et større omsetningsgrunnlag for faste utsalgssteder i kommunen. Dette kan øke sysselsettingen i kommunen. Samtidig kan det være en ulempe for noen å jobbe på søndager samt gi kostnadsøkning for dagligvarehandelen som igjen kan virke prisdrivende på dagligvarer.

Konsekvenser for økonomisk bærekraft

a) Økonomiske konsekvenser – drifts- og investeringsbudsjett

Forslaget vil ikke ha direkte økonomiske konsekvenser for kommunens drifts- og investeringsbudsjett. Økt sysselsetting vil gi høyere skatteinntekter og lavere utgifter til sosialtjenester.

b) Samfunnsmessige konsekvenser

Handel er en viktig næring, som fungerer som en inngangsport til arbeidslivet for mange. Økt sysselsettingsgrad har store positive konsekvenser for både individ og samfunn som helhet.

Konsekvenser for miljømessig bærekraft

Økt handel kan påvirke miljømessig bærekraft.

Ansattes medbestemmelse

Ikke relevant i saken.

Vurdering

Kommunedirektøren har i sak 51/25 pekt på tre områder som vurderes å kunne defineres som typisk turiststed etter lov om helligdager og helligdagsfred.

1. Kystnære strøk
2. Gamlebyen og Aktivitetsbyen Gamle Fredrikstad
3. Sentrum

1. Kystnære strøk

Etter dagens forskrift regnes Hankø/Vikane som typisk turistområde. Kommunedirektøren vil påpeke at mange kystnære områder i Fredrikstad ligner Hankø/Vikane, med stort innslag av sommerhytter og ferietrafikk. Etter kommunedirektørens vurdering vil det være likebehandling om kommunens kystnære områder i sin helhet regnes som turistområde. Kommunedirektøren legger til grunn føringene i gjeldende Regional Kystsoneplan for Østfold

og kan gjennom dialog med statsforvalter finne en omforent definisjon av begrepet kystnære områder.

Kommunedirektøren vil særlig peke på at hele Hvaler kommune regnes som typisk turiststed etter forskrift om Hvaler som typisk turiststed, Hvaler kommune, Østfold og at Larkollen regnes som typisk turistområde etter forskrift om godkjenning av Larkollen som typisk turiststed, Rygge kommune, Østfold. Det er etter kommunedirektøren skjønnet ikke mulig å sannsynliggjøre at Larkollen og Hvaler skiller seg vesentlig fra de kystnære områdene i Fredrikstad kommune når det gjelder innslaget av turister.

2. Gamlebyen og Aktivitetsbyen Gamle Fredrikstad

Gamlebyen i Fredrikstad regnes som et helt unikt og klart typisk turiststed. Gamlebyen beskrives som «Nordens best bevarte festningsby», og er et selvstendig turistmål for tusenvis av besøkende hvert år. Innenfor vollene er det et variert butikktilbud, klart beregnet for salg til turister. Butikkene er også helt avhengige av turistsesongen for å kunne overleve økonomisk.

Fredrikstad kommune har over flere år arbeidet målrettet for å utvikle Gamlebyen og områdene rundt under områdeprogrammet Aktivitetsbyen Gamle Fredrikstad. Målene for arbeidet har blant annet siktet mot å utvikle opplevelsespotensialet og styrke reiselivet. Kommunedirektøren mener det kan være grunnlag for å søke statsforvalteren om å utvide det typiske turistområdet for Gamlebyen til å gjelde Gamlebyen utenfor vollene, Kongsten Fort og området mellom.

3. Sentrum

Fredrikstad er kjent som en sommerby. Næringer som servering og handel er i Fredrikstad påvirket av sesongvariasjoner. For mange av driverne i sentrum er gjerne juli og desember de travleste månedene gjennom året. Det kan være grunnlag for å be statsforvalteren om å godkjenne sentrum av Fredrikstad som et turistområde, for eksempel avgrenset til Nygaardsgata, Storgata og stikkveiene mellom dem.

Til denne vurderingen har kommunedirektøren hentet innspill fra Fredrikstad Næringsforening. Et flertall av deres medlemmer i sentrum ser ikke behov for å ha søndagsåpne butikker. Næringsforeningen understreker at selv om det ikke er noe stort ønske om søndagsåpne butikker i dag, kan det på et senere tidspunkt være aktuelt som et ledd i byutviklingen i Fredrikstad.

Alternative løsninger

I denne saken vil alternative løsninger kunne være ulike kombinasjoner av hvilke områder kommunen ønsker å søke Statsforvalteren om å godkjenne som typisk turistområde.

Konklusjon

Formålet til lov om helligdager og helligdagsfred er «å verne om det gudstjenestelige liv og den alminnelige fred på helligdager og for å gi høytiden ro og verdighet.»

Kommunedirektøren kan ikke se at oppfyllelse av lovens formål kommer i konflikt med at områdene som regnes som typiske turistområder utvider seg i takt med at Fredrikstad kommune vokser som by og turistdestinasjon.

Kommunedirektøren foreslår å søke Statsforvalteren om å utvide områdene som i dag regnes som typisk turiststed slik at kommunens kystnære strøk likebehandles, og at Gamlebyen og Aktivitetsbyen Fredrikstad sees som en helhetlig destinasjon for turister.

Kommunedirektøren anbefaler at vedlagte søknad oversendes Statsforvalteren for avgjørelse.

STATSFORVALTEREN I ØSTFOLD, BUSKERUD, OSLO OG AKERSHUS

Postboks 325
1502 MOSS

Deres referanse

Vår referanse
2025/7135-5 (JAKI)

Dato
11.06.2025

Søknad om endring av Forskrift Gamlebyen m.m. som typisk turiststed, Fredrikstad kommune

Det søkes med dette om endring av Forskrift om Gamlebyen m.m. som typisk turiststed, Fredrikstad. (FOR 2021-08-10-2523)

Fredrikstad kommune søker om at områdene innenfor vollgravene i Gamlebyen og området kalt Aktivitetsbyen utenfor Gamlebyen, samt at kystnære områder likebehandles med Hankø/Vikane i Fredrikstad kommune i Østfold fylke og regnes som typisk turiststed. De kystnære områder avgrenses i tråd med føringene i gjeldende Regional kystsoneplan for Østfold.

Faste utsalgssteder i områdene innenfor Aktivitetsbyen og i Gamlebyen og de nevnte kystnære områder kan holde åpent på helligdager.

Forskriften trer i kraft fra kunngjøringsdato.

Med hilsen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Arne Sekkelsten
ordfører

REGIONAL KYSTSONEPLAN FOR ØSTFOLD

Vedtatt desember 2014

FORORD

Regional kystsoneplan for Østfold ble vedtatt av Fylkestinget i desember 2014 og er 3. generasjon av kystsoneplanen for fylket vårt. Planen avløser tidligere «Kystsoneplan for Østfold» som ble vedtatt i 2006. Fylkesplanen Østfold mot 2050 er lagt til grunn for revisjonen samtidig som viktige endringer innenfor lov- og regelverk, naturgrunnlag og samfunnsutvikling er innarbeidet.

Kystsonen er møteplass for ulike interesser, og forvaltningen er delt mellom mange aktører. Planlegging her dreier seg derfor i stor grad om å se ulike interesser i sammenheng, og å etablere et helhetsgrep. Hovedutfordringen er å skape en bærekraftig balanse mellom bruk og vern av kystsonen.

En målsetting for kystsoneplanen er at den skal være et hensiktsmessig verktøy for kommunene. En prosjektgruppe med representanter for kystkommunene og regional stat har derfor deltatt i utarbeidelsen av planen. Det har dessuten vært gjennomført flere åpne orienterings- og drøftingsmøter med bred deltakelse bl.a. fra frivillige organisasjoner underveis.

Planen legger et grunnlag for felles forvaltning av Østfoldkysten, angir felles mål og gir regionale føringer for kommunenes planlegging og saksbehandling. I planens handlingsprogram er det prioritert tiltak der fylkeskommunen og andre regionale myndigheter har viktige roller. Vi tror at planen vil være et godt grunnlag for å utvikle samarbeidet om bærekraftig bruk av Østfoldkysten.

Ole Haabeth

fylkesordfører

INNHALDSFORTEGNELSE

Kap. 1	Innledning	5
1.1	Planområdet	5
1.2	Mål for Østfoldkysten	5
1.3	Oppbygging av planen	5
1.4	Samarbeid over fylkes- og landegrenser	5
Kap. 2	Viktige endringer	6
2.1	Lovverk og formelle endringer	6
2.2	Samfunnsmessige endringer og trender	7
2.3	Endringer i klima og naturgrunnlag	9
Kap. 3	Miljø og naturmangfold	11
3.1.	Forvaltning av verneverdig natur	11
3.2	Miljøtiltak	14
Kap. 4	Landskap, kulturmiljø og kulturminner	17
4.1	Kystlandskapet-et kulturlandskap	17
4.2	Kulturmiljø og kulturminner	18
Kap. 5	Friluftsliv og hytteliv	25
5.1	Friluftsliv på land	25
5.2	Båtliv	28
5.3	Jakt og fiske	29
5.4	Hytteliv	31
Kap. 6	Næring	33
6.1	Sjøbasert næring	33
6.2	Reiseliv	35
Kap. 7	Infrastruktur	39
7.1	Farleder og havner for nyttetraffic	39
7.2	Småbåthavner	42
7.3	Andre infrastrukturtiltak	44
Kap. 8	Retningslinjer for planlegging og forvaltning	47
Kap. 9	Handlingsprogram 2015-2019	58
	Kart	60

1.1 Planområdet

Planområdet videreføres fra tidligere kystsoneplan. På land sammenfaller dette med gyldighetsområdet for de Rikspoliske retningslinjene for Oslofjorden (RPR-sonen). Planområdet omfatter i tillegg alle øyer, holmer og skjær. I sjø omfatter planen kommunenes samlede områder, herunder vannflate, vannvolum og sjøbunn ut til grunnlinjen. **Se kart bakerst i planen.**

1.2 Mål for Østfoldkysten

Østfoldkysten skal forvaltes gjennom bruk og vern i et bærekraftig perspektiv. Kysten skal nyttes som områder for opplevelse og reiseliv, friluftsliv, båtliv, fritidsboliger, helårsboliger, næring og transport, samtidig som kystens spesielle landskaps-, natur-, og kulturverdier bevares. Rekreasjonsverdier, naturverdier og kulturminneverdier skal forvaltes som en ressurs av nasjonal betydning, til beste for befolkningen i dag og i fremtiden. Disse hensynene skal tillegges avgjørende betydning i all forvaltning og planlegging.

1.3 Oppbygging av planen

Planen er bygd opp etter samme mønster som Kystsoneplanen fra 2006. Fem tema-kapitler omtaler viktige faktorer og interesser på Østfoldkysten. Under hvert tema er det beskrevet utfordringer og foreslått strategier. Disse er konkretisert i Handlingsprogrammet (kap. 9).

Handlingsprogrammet beskriver tiltak som krever samhandling mellom flere nivåer, og hvor regionalt nivå har et særlig ansvar for å ta initiativ eller for oppfølging.

I kapittel 8 er det gitt Retningslinjer for planlegging og forvaltning. Retningslinjene er delvis videreført fra planen av 2006. Samtidig er de ny Statlige planretningslinjene for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen innarbeidet. Kystsoneplanens retningslinjer er tenkt videreført i kystkommunenes planbestemmelser.

1.4 Samarbeid over fylkes- og landegrenser

Østfoldkysten grenser til et felles hav med mange felles utfordringer. Østfold har gjennom flere år også samarbeidet med andre regioner – både innenlands og ut over nasjons-grensene. Det er viktig å videreutvikle samarbeidet med de andre regionene – Vestfold, Akershus, Telemark og Västra Götaland. Nasjonalparkene vil være et viktig samarbeidstema.

Strategi

Bedre planlegging og forvaltning av kystområdene og nasjonalparkene gjennom samarbeid mellom regioner med felles hav.

2.1 Lovverk og formelle endringer

Ny lov om planlegging og byggesaksbehandling ble vedtatt i 27. juni 2008. Loven av 2008 styrker kommuneplanen som et overordnet styringsdokument. Bestemmelsen om forbud mot bygging og andre tiltak i 100-metersbeltet langs sjøen er klargjort og strammet inn.

Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen, fastsatt ved kgl.res. 25.3.2011 (SPR for strandsonen) har avløst og viderefører tidligere Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen (RPR-rundskriv T-4/93). Retningslinjene utdyper plan- og bygningsloven. Kommunene skal legge disse til grunn i den kommunale planleggingen og i behandlingen av dispensasjonssaker. Fylkeskommunen skal legge retningslinjene til grunn i den regionale planleggingen. Som en del av kysten i Oslofjordregionen omfattes kystkommunene i Østfold av det strengeste vernet etter SPR for strandsonen. Innenfor Østfolds kystsonen skal naturverdier, kulturminneverdier og rekreasjonsverdier forvaltes som en ressurs av nasjonal betydning, til beste for befolkningen i dag og i fremtiden.

Gjennom naturmangfoldloven av 19.6.2009 er kommuner og fylkeskommuner gitt et viktig ansvar for å ta vare på naturverdier og biologisk mangfold i alle saker der det fattes vedtak etter plan- og bygningsloven som berører naturmangfold. Ved beslutninger knyttet til regionale planer, kommuneplaner, reguleringsplaner og enkeltsaker må det synliggjøres hvordan naturmangfoldet er vektlagt og vurdert.

Nye føringer for planarbeidet

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven av 2008 er vedtatt ved kgl.res. 24.juni 2011. Flere av disse føringene er relevante for kystsonen.

<http://www.regjeringen.no/pages/16723462/T-1497.pdf>

FOR-2006-12-15-1446 - Forskrift om rammer for vannforvaltningen.

Vannforvaltningsforskriften gjennomfører EUs vanndirektiv i norsk rett. Hovedformålet med vanndirektivet er å sikre beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet, og om nødvendig iverksette forebyggende eller forbedrende miljøtiltak for å sikre miljøtilstanden i ferskvann, grunnvann og kystvann.

Regionale føringer - som er særlig relevant for kystsonen

- Østfold mot 2050 – Fylkesplan for Østfold
- Kulturminneplan for Østfold 2010-22
- Regionalplan fysisk aktivitet 2011-2014
- Regional transportplan for Østfold mot 2050

http://www.ostfoldfk.no/modules/module_123/proxy.asp?D=2&C=394&I=16868&m=1395

Regionale veilere og strategier

- Estetikkveileder for Østfold
- Strategidokument for opplevelsesnæringer i Østfold for 2009-2014

Ytre Hvaler Nasjonalpark er etablert 09.09.2009.

Da Ytre Hvaler nasjonalpark ble opprettet i 2009, fikk landet sin første marine nasjonalpark. 96 prosent av dette verneområdet er sjø. Her finnes et mangfold av muligheter for naturopplevelser og friluftsliv. Nasjonalparken grenser til Kosterhavets Nationalpark på svensk side og Færder Nasjonalpark på vestsiden av Oslofjorden.

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Verneomrader/Norges-nasjonalparker/Ytre-Hvaler/Ytre-Hvaler-nasjonalpark/>

2.2 Samfunnsmessige endringer og trender

Befolkning

Østfold er et av landets mest attraktive bosettingsfylker, og det har vært en klar vekst i folketallet siden 2006. Det forventes at denne veksten vil fortsette i årene framover. Økningen skyldes i hovedsak innflytting fra andre områder i Norge. Regionene i ytre Østfold rangeres blant de mest attraktive for bosetting på Østlandet. Mange ønsker å bo nær kysten, og veksten i befolkningen er noe høyere i kystkommunene enn i fylket for øvrig. Hvaler har klart størst vekst i fylket med en økning på 1,8 prosent i perioden 2006 – 2013.

En viktig utfordring i hele fylket vil være å møte den kommende eldrebølgen. Siden en relativt stor andel av de som bosetter seg i selve kystområdet har høyere gjennomsnittsalder enn innflyttere generelt vil denne utfordringen på sikt bli stor i de typiske kystkommunene.

Næringsliv

Veksten i antall arbeidsplasser i fylket har de senere år vært noe lavere enn landsgjennomsnittet. Dette gjelder særlig privat sektor. Til tross for at arbeidsplassveksten er under middels er innflyttingen til Østfold fra andre fylker svært høy. Dette indikerer at pendlingen ut av fylket, og særlig til Oslo, vil være økende. Fra mange av kystkommunene er det gode muligheter for pendling. Det er en utfordring å skape nye arbeidsplasser på kysten, slik at pendlingen kan reduseres.

Det yrkesmessige fisket langs kysten i Sør-Norge har i de senere årene vært i tilbakegang. Det er flere årsaker til dette. Både endringer i viktige bestander og sviktende rekruttering til fiskeryrket bidrar til utviklingen. I Østfold har både antall fiskere og fiskebåter blitt redusert med drøye 30 prosent fra 2006 til 2013. Årlig fangst er varierende, og lå i årene 2008-12 mellom 2500 og 4000 tonn for fartøyer hjemmehørende i Østfold. Sammenholdt med antall fiskere/fiskefartøyer viser dette en kontinuerlig effektivisering i næringen tilpasset økonomi og ressurstilgang.

Andelen utenlandske hotellovernattinger har vært stabil siden 2008, og Østfold har tatt markedsandeler fra andre regioner i Norge. Utvikling av reiselivet i kystsonen bør ha et potensiale for ytterligere å bedre denne trenden.

I tillegg til fiske- og reiseliv er det mange sysselsatte knyttet til havnevirksomhet og transport på kysten.

Utviklingen i strandsonen

Kystområdene i sentrale deler av landet er gjenstand for et omfattende utbyggingspress. Langs Oslofjorden er 52 % av strandsonearealet «byggningspåvirket», dvs. enten bebygd eller ligger innenfor en avstand av 50 m fra bygning. For å minske presset på strandsonearealer av allmenn interesse ble Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen fastsatt i 2011.

Også store deler av Østfoldkysten preges av bebyggelse og inngrep. I 2013 utgjorde det bygningspåvirkede arealet i 47,1 % av Østfolds strandsone. Tilsvarende tall var i 2005 på 46,2 %. Det har altså vært en liten økning i det bygningspåvirkede arealet i perioden. Potensielt tilgjengelig areal for friluftsliv har blitt redusert tilsvarende. (Kilde: SSB). Til tross for en streng forvaltning skjer det altså fortsatt en viss reduksjon av de deler av strandsonearealene som ikke påvirket av fysiske inngrep. Dette skjer både gjennom dispensasjoner og på bakgrunn av reguleringsplaner. Det er derfor viktig med fortsatt oppmerksomhet på utviklingen i strandsonen.

Nybygging og dispensasjoner

Flest nye bygninger i 100-metersbeltet igangsettes utenfor tettstedene, det vil si ved spredt bebyggelse. I Østfold har antall registrerte bygninger i strandsonen økt med ca. 4 prosent siden 2006. Fritidsboliger er den vanligste bygningstypen i strandsonen utenfor tettsteder.

I Østfold er det i perioden 2006-2012 innvilget i alt 186 dispensasjoner for nybygg i 100-m beltet. Dette omfatter hovedbygg større enn 15 m². Det er imidlertid grunn til å regne med at helt nye fritidsboliger utgjør en svært liten del av dette. Andelen av dispensasjoner i 100-metersbeltet i Østfold som innvilges har vist en økende tendens de senere årene. Dette betyr imidlertid ikke nødvendigvis at byggeaktiviteten øker (kilde: KOSTRA).

2.3 Endringer i klima og naturgrunnlag

Temperatur

Det er anslått at den globale oppvarmingen som forventes fram mot år 2100 vil påvirke klimaet i Sørøst-Norge betydelig. I følge et middels høyt scenarium antas lufttemperaturen i gjennomsnitt å øke med 3,4°C. Vintertemperaturen antas å øke med 4,5°C og sommertemperaturen med 2,5°C. Andre scenarier gir en noe mindre eller noe større økning i temperaturen.

Temperaturen i Nordsjøen anslås å øke med 1,4°C, samtidig som PH-verdiene i havet reduseres noe – dvs. at vannet blir «surere».

Nedbør og flom

Gjennomsnittlig årsnedbør forventes stort sett å øke gjennom det 21. århundret. Et middels høyt scenario gir en økning på 12 prosent. Nedbørsøkningen forventes å komme høst, vinter og vår, mens det trolig blir mindre sommernedbør. Forekomst av perioder med intens nedbør antas imidlertid å øke i alle årstider - også om sommeren.

Flommønsteret antas å endres utover i dette århundret. Smeltevannsflommene vil komme tidligere om våren, og kan etterhvert bli noe mindre. Til gjengjeld vil det kunne forekomme flere kombinasjonsflommer senhøstes og om vinteren. Faren for regnflommer ventes å øke. Det forventes økt fare for tørke om sommeren.

Vind

Det forventes kun små endringer i gjennomsnittlig vindhastighet. Det er likevel tegn til at episoder med høy vindhastighet kan forekomme hyppigere over Skagerrak. I så fall vil også høyden av ekstreme bølger øke.

Havnivå

I følge en middels høy klimaframskriving antas havnivået langs kysten i Østfold å stige ca. 50 cm i løpet av det 21. århundret når det tas hensyn til landstigningen. Usikkerheten om disse verdiene er imidlertid stor. Høyden på 100-års stormflo anslås til ca. 2,2 m.

Fremmede arter

Det skjer en stadig naturlig innvandring av nye arter til Nordsjøen, blant annet som følge av klimaendringer. Det er imidlertid knyttet større bekymringer til arter som innføres ved menneskelig aktivitet, først og fremst gjennom skipsfart. Dette er ofte arter fra helt andre steder på kloden.

Eksempler på to fremmede arter i Nordsjøen og Skagerrak er stillehavsøsters (*Crassostrea gigas*) og den amerikansk lobemaneten (*Mnemiopsis leidyi*). På land er f.eks. rynkerose en fremmed og svartelistet art som altså utgjør en trussel for det biologiske mangfoldet.

Gjengroing

Både klimaendringer og endrede driftsformer i landbruket med redusert beiting medfører gjengroing og et landskap i rask endring.

Øyekorall og lusuer.
Foto: Tomas Lundälv/Lisbeth Jonsson

Østfoldkysten har store naturverdier som er unike i norsk og internasjonal sammenheng. Terreng og klima gir gode forutsetninger for et rikt plante- og dyreliv på land med mange sjeldne arter. Også under vann skjuler det seg store naturverdier. Her er det et variert landskap med stor variasjon i bunnforholdene. Samtidig er Østfoldkysten under press fra ulike interesser. Trusler mot natur og miljø er utbyggingstiltak og ulike former for forurensning.

Se også omtale i kapitlet om Landskap og kulturminner

Mål for miljø og naturmangfold

Miljøet og naturgrunnlaget på kysten skal forvaltes på lang sikt ut fra hensynet til naturens mangfold, friluftsinnteressene og opplevelsen av kysten. Karakteristiske hovedtrekk i naturtype og landskap skal søkes opprettholdt og verdifulle lokaliteter, forekomster og arter skal tas vare på innenfor det økologiske samspillet i sine miljøer.

3.1 Forvaltning av verneverdig natur

Mange områder på Østfoldkysten har vernestatus. Opprettelsen av Ytre Hvaler nasjonalpark innebærer vern av et stort område – hovedsakelig i sjø. I nasjonalparken er det minst 15 levende korallrev av varierende størrelse. Det største – Tislerrevet - er 1200 m langt, og muligens verdens største innaskjærs kaldtvannsrev. Slike rev er blant de mest artsrike undersjøiske biotoper man kan finne på våre breddegrader.

Les mer:

Ytre Hvaler nasjonalpark: <http://www.ytrehvaler.no/hoved.aspx?m=64553>

I tillegg til nasjonalparken finnes det mange små fuglefredningsområder og dessuten større, grunne bløtbunnsområder som bl.a. Øra og Skjebergkilen naturreservater. Men også det meste av kysten og sjøområdene ellers har store naturverdier, og det er nødvendig å begrense inngrepene i hele kystområdet.

Alle verneområder og kartlagte naturtyper er tilgjengelige på Miljødirektoratets Naturbase

Les mer:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Database/Naturbase/>

Naturvernområder i Østfold (fylkesmannen)

<http://www.fylkesmannen.no/Ostfold/Miljo-og-klima/?epslanguage=nb>

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven av 2009 har som mål at naturtyper og arter skal ivaretas innen deres naturlige utbredelsesområde.

Grunnleggende krav i loven er at alle beslutninger skal bygge på kunnskap, og at den samlede belastningen på naturmangfoldet skal vurderes. Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver.

Vurderingen av hvordan kunnskapen er vektlagt opp mot andre hensyn skal framgå av beslutningen.

Loven åpner for utpeking av «prioriterte arter» og «utvalgte naturtyper». Ålegrasenger er foreslått som utvalgt naturtype.

Utfordringer

A) Bevaring av det biologiske mangfoldet på land

Marine avsetninger i dalsøkk og et mildt klima gjør Østfoldkysten til et gunstig vekstområde for krevende planter. Sammen med den geografiske beliggenheten gjør dette Østfoldkysten til et særdeles viktig område for sjeldne plantearter. Kystsonen har et variert dyreliv. De store våtmarksområdene (Øra, Kurefjorden etc.) er tilholdssted for mange fuglearter, spesielt i forbindelse med trekket. Av disse er flere sårbare eller direkte truet.

Allmennhetens bruk av kystområdene kan i noen tilfeller komme i konflikt med det biologiske mangfoldet, bl.a. fuglelivet. Dette er problemer som bør kunne reduseres ved hensiktsmessig informasjon.

Fremmede arter utgjør en trussel for det biologiske mangfoldet på kysten. Dette er arter som er spredt ved hjelp av menneskelig aktivitet til områder der de ikke hører naturlig hjemme. Arter som utgjør en høy eller svært høy økologisk risiko kvalifiserer til en plass på Norsk svarteliste. Arter som rynkerose og syrin kan skygge ut eksisterende flora i tillegg til at attraktive strender/friluftsområder gror igjen.

Det er utarbeidet handlingsplaner mot visse fremmede arter – bl.a. rynkerose.

<http://m.gazettebeta.no/no/Tema-sider-master/Arter-og-naturtyper/Fremmede-arter/Tiltak-mot-fremmede-arter/Handlingsplaner-mot-fremmede-arter>

Strategier

- **Aktiv bruk av naturmangfoldloven**

Kommunene følger opp naturmangfoldloven, og tar tilstrekkelig hensyn til det biologiske mangfoldet i planleggingen.

- **Kartlegging**
Kommunene arbeider videre med kartlegging av det biologiske mangfoldet og gjør bruk av kunnskapen i alle typer kommunale planer. Grunneiere og brukere informeres om verdiene. Kartleggingen bør inngå i kommuneplanleggingen og klarlegges i kommunens planstrategi.
- **Informasjon**
Informasjon til allmennheten om det biologiske mangfoldet og hensynsfull bruk av kysten.
- **Bekjempe svartelistede arter**
Kommunene legger opp til bekjempelse av svartelistede arter innenfor sitt kystområde.

B) Bevaring av det biologiske mangfoldet i vann

Utløpet av Glomma, med store brakkvannsområder, grunne bløtbunnsområder og store estuarer på innsiden av Hvalerøyene, er unikt i Norge. De skjermede kilene, den ferskvannspåvirkede terskelfjorden Iddefjorden og det nærmest urørte elvedeltaet ved utløpet av Enningdalselva er også spesielle. Lenger ute finnes svært dype områder som står i direkte kontakt med Norskerenna og de atlantiske vannmassene og er leveområde for arter vi vanligvis ikke finner så nær kysten. Mest kjent er kaldevannskorallene som danner rev flere steder utenfor Hvalerøyene. Også i vann er fremmede arter en trussel. Stillehavssøsters er eksempel på svartelistet art som fortrenger opprinnelig marin flora og fauna.

EU's rammedirektiv for vann (Vanndirektivet) ble vedtatt den 22. desember 2000, og innlemmet i EØS-avtalen i 2008. Hovedmålet med Vanndirektivet er å sikre god miljøtilstand (tilnærmet naturtilstand) i vann, både ferskvann, grunnvann og kystvann. Forvaltningsplan og tiltaksprogram for Vannregion Glomma 2016-2021 er under utarbeiding.

Se «Vannportalen»: <http://www.vannportalen.no/enkel.aspx?m=57084>

Strategier

- **Videreføring av Marin verneplan**
Marin verneplan er under utarbeiding. Det er foreslått at ansvaret for gjennomføring av arbeidet med verneplanen skal overføres fra Miljødirektoratet til fylkesmennene. Fylkesmannen i Østfold arbeider med vern av Rauerfjorden ev. med tilgrensende område.
- **Vanndirektivet**
Forvaltningsplan og tiltaksprogram for Vannregion Glomma 2016-2021 følges opp
- **Kartlegging**
Kartleggingen av naturmangfoldet i vann videreutvikles, oppdateres og følges opp i kommunale planer. Det legges særlig vekt på sårbare og viktige forekomster som bløtbunnsfauna og ålegras. Kartleggingen bør inngå i kommuneplanleggingen og klarlegges i kommunens planstrategi.
- **Begrense mudring**
Mudring begrenses. Generelt bør det ikke tillates mudring i grunne viker og bukter. Dette er i all hovedsak viktige oppvekstområder for fisk og

bør vernes. Nye havner legges ikke til områder der det er behov for mudring. Se ellers under omtalen av småbåthavner i kapitlet om Infrastruktur.

- **Avklare dumpeplasser/sjødeponier**
Regionale dumpeplasser for fylket avklares. Disse legges inn på kommuneplanene, og dumping kanaliseres til disse.
- **Vern av gruntvannsområder og våtmarker**
Kommunene fastlegger vern av verdifulle våtmarker og grunnområder gjennom kommuneplanleggingen.
- **Sjøørretbekker**
Sjøørretførende bekker innpasses i oversiktsplanleggingen etter plan- og bygningsloven. Landbruksmyndighetene sørger for at tiltak hindrer økt erosjon til bekkesystemet, og veg- og jernbanemyndigheter tar hensyn ved utbedring og legging av nye kulverter etc. Kloakkutslipp fra spredt bebyggelse saneres. Kantvegetasjon langs bekkesystemet gis tilstrekkelig bredde, slik at den opprettholder sin økologiske funksjon.

3.2 Miljøtiltak

Miljøtiltakene er viktige både for det biologiske mangfoldet og for menneskenes bruk av kysten - både til friluftsmål og ulike former for næringsvirksomhet. For å beskytte miljøet er både forebyggende og skadeavgrensende tiltak nødvendige.

Utfordringer

A) Akutt forurensning

Ytre Oslofjord er et område med relativt høy sannsynlighet for skipshendelser samtidig som det er et område med høy miljøfølsomhet. I tillegg til nasjonalparkene er store deler av kysten, med sine mange viktige friluftsområder, svært sårbar for oljeforurensning. Det er derfor nødvendig med både effektive forebyggende tiltak og forhøyet beredskap. Forebyggende tiltak omtales i kapitlet om Infrastruktur.

Kosterhavet og nasjonalparkene i Ytre Hvaler og Færder i Oslofjorden må sees som ett geografisk område, hvor kunnskap og samarbeid om beredskap både er nyttig og viktig. Kystverket har ansvaret for å samordne den nasjonale beredskapen mot akutt forurensning. Den kommunale beredskapen er organisert i 34 beredskapsregioner som dekker alle landets kommuner. Hver region ledes av et interkommunalt utvalg mot akutt forurensning (IUA) som også utarbeider en egen beredskapsplan. Utvalget er ansvarlig for driften av beredskapen og vil også lede aksjoner mot akutt forurensning innen regionen. Sekretariatet for Østfold ligger hos Fredrikstad brann- og redningskorps. I oppryddingsarbeider kan også frivillige organisasjoner spille en verdifull rolle. Naturvernforbundet i Østfold har f.eks. kompetanse på vasking av sjøfugl

Strategier

- **Samarbeid**
Samarbeid over fylkes- og landegrenser videreutvikles med sikte på effektiv informasjonsflyt, tidlig varsling og effektiv skadeavgrensning. Oljevernøvelser bør inngå i samarbeidet.

- **Konkrete beredskapsplaner**

Det utarbeides konkrete beredskapsplaner for Ytre Hvaler Nasjonalpark og de mest sårbare områdene.

- **ROS-analyser (Risiko og sårbarhet)**

ROS-analysene for Østfold og kommunene må sette fokus på akutt oljeforurensning på kysten. Nasjonalparkene er et element i denne analysen. Fylkets IUA-plan må baseres på fylkets ROS-analyse.

Foto: Pål Erik Jensen/Østfold fylkeskommune

B) Marint avfall

Avfall som havner i sjøen er et økende problem. Avfallet forårsaker strendene og er en trussel for fugler og annet dyreliv. Forskning viser at plast splittes til stadig mindre fragmenter som til slutt blir mikroplast. Mikroplast kan forekomme i sjøvannet og selv små mengder kan overføre organiske miljøgifter til marint dyreliv. Utrangerte plastbåter er også et økende problem.

Det er en stor utfordring å redusere avfallet ved kildene. Tiltak på Internasjonalt nivå vil være nødvendige. Det vil i tillegg være et permanent behov for strandrydding. Til tross for at store deler av skjærgården ryddes hver

vår, er det ikke kapasitet til grundig rydding av ilanddrevet avfall. Strandrydding av ilanddrevet avfall må få større oppmerksomhet. Det må utvikles metoder og et apparat for strandrydding som sørger for at forurensning, miljøødeleggelser og skader på dyr og trussel mot menneskers helse blir redusert.

Brosjyre om marint søppel:

<http://www.oslofjorden.org/portal/pls/portal/docs/1/1286002.PDF>

Strandryddedagen: <http://holdnorerent.no/strandrydding/>

Strategier

- **Forebygging ved kildene**

Samarbeid for å bidra til reduserte mengder av marint avfall ved kildene i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv.

- **Effektiv strandrydding**

Utvikle metoder og apparat/organisering for effektiv strandrydding.

- **Håndtering av utrangerte plastbåter**

Håndtering av utrangerte plastbåter utredes. Panteordninger vurderes.

- **Tømming av båtlatriner**

Etablere flere tømmeplasser for båtlatriner.

Se også under omtalen av småbåthavner i kapitlet om *Infrastruktur*.

Fra Tisler.
Foto: Vidar Asheim

LANDSKAP, KULTURMILJØ OG KULTURMINNER

4.1 Kystlandskapet – et kulturlandskap

Landskapet på Østfoldkysten er vakkert og variert – fra åpent hav og blankskurte svaberg til lune viker og oppdyrkede dalsenkninger. Kystlandskapet er langt på vei et kulturlandskap som har blitt formet av menneskers bruk gjennom lang tid. Kulturlandskapet har også et stort biologisk mangfold. Få områder langs kysten er «inngrepsfrie». Bebyggelsen i kystlandskapet – fra sjøbuer og hytter til små tettsteder – er viktige identitetsskapende elementer og en viktig del av det historiske kystkulturmiljøet. I dag er store deler av Østfoldkysten preget av bebyggelse og anlegg. En utfordring er å bevare det åpne kystlandskapet og hindre gjengroing, siden driftsformene i landbruket har endret seg.

Mål for kystlandskapet i Østfold:

Kystlandskapet skal i størst mulig grad skjermes mot inngrep som kan forandre dets karakter. Uberørte områder skal holdes intakte og all utbygging må underordnes det helhetlige landskapsbildet.

Inngrep og bygningsmessige tiltak utenfor tettsteder skal i minst mulig grad være synlige fra sjøen. Tiltakene må vurderes i landskapssammenheng, og være avklart i arealplaner på grunnlag av landskapsvurderinger.

Gjengroing av kystlandskapet må unngås og motvirkes gjennom hensiktsmessige tiltak.

4.1.1 Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse

Riksantikvaren arbeider i 2014 med et forprosjekt for en base over kulturhistoriske landskap av nasjonal verdi. Østfold og Hordaland er utvalgt til prøvefylker. (Registeret er tenkt å fylle samme rolle som NB!-registeret). To områder ligger i Østfolds kystsone:

1. Østre Hvaler-øyene, dvs. Nordre og Søndre Sandøy, Herføl, Rauer (de bilfrie øyene).
2. Et kulturhistorisk landskap som strekker seg utover Værne Kloster landskapsvernområde der også kystlinja inngår.

4.1.2 Landskapsvernområder

Noen kulturlandskap er så spesielle at de vernes som landskapsvernområder. Da vernes de mot utbygging, nye veier, nye kraftledninger m.m. Samtidig er det viktig at landbruket i disse områdene fortsetter slik at det åpne landskapet opprettholdes. I Østfold finnes flere landskapsvernområder. Karakteristisk for verneområdene i kystsonen er at de både inneholder viktige landskap, kulturmiljø og kulturminner.

I kystsonen har vi Søndre Jeløy landskapsvernområde i Moss, Eldøya – Sletter landskapsvernområde i Rygge og Værne Kloster landskapsvernområde i Rygge.

Les mer: <http://www.fylkesmannen.no/Documents/Dokument%20FMOS/Milj%c3%b8%20og%20klimate/Verneomr%c3%a5der/Vernehefte%20%c3%98stfold%202013.pdf?epslanguage=nb>

Utfordringer

- Spesielle/karakteristiske landskapsutsnitt langs Østfoldkysten må ivaretas.
- Det er en utfordring å bevare det åpne kystlandskapet og hindre gjengroing.

Strategier

- Områder som i fylkesplanen Østfold mot 2050 og Kulturminneplan for Østfold 2010-2022 er merket som «regionalt verdifulle kulturmiljøer», samt områder som i kommuneplanene er avsatt til «hensynssone landskap» innarbeides og følges opp i kommunens arealplanlegging og saksbehandling.
- Planmessig bruk av virkemidlene innen landbruket for å hindre gjengroing.
- Der det er mulig restaureres kystlandskap som er preget av særlig uheldige inngrep for å vinne tilbake det opprinnelige landskapspreget.
- Informasjon og opplæring i skjøtsel av kulturlandskapet.

4.1.3 Kystrelaterte veistrekninger

Det er viktig å holde utsyn åpent der hvor vei møter skjærgård. Eksempler på steder der veifarende kommer nær kysten med bil og sykkel er Hvalerveien mellom

Krårerøy og Skjærhalden, deler av Vikaneveien i Onsøy og veien gjennom Larkollen. Der man har sjøgløtt er den visuelle forbindelse mellom veien og sjøen viktig å ivareta eller forsterke. Det må sørges for at disse ikke tettes igjen med bebyggelse.

Utfordringer

Etableringer langs veien, f.eks. marina, store landbruksbygg, høyspentmaster og andre elementer som forringer opplevelsen fra veien.

Strategi

- Det tas spesielle bevaringshensyn når det gjelder tiltak som vil medføre en forringelse av utsynet der hvor vei møter skjærgård.

4.2 Kulturmiljø og kulturminner

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng, jf. lov om kulturminner av 1978.

Lovens formål er at kulturminner og kulturmiljøer, med deres egenart og

variasjon, skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressursene som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Hovedmål i kulturminneplanen for Østfold 2010-2022 og mål for kulturminnevern i fylkesplanen Østfold mot 2050:

Hensynet til kulturminner og kulturmiljøer, med deres egenart og variasjon, vektlegges i samfunnsplanleggingen. Kulturminner og kulturmiljøer vernes, både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Nasjonal kulturminnepolitikk iverksettes på regionalt nivå og det legges til rette for at mangfoldet av kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap skal stå sentralt i utviklingen av så vel fylket som for levende lokalsamfunn.

Mål for kulturminner langs Østfoldkysten:

Karakteristiske kulturlandskap, kulturminner, kulturmiljøer og enkeltstående eksempler på den særegne kystkulturen skal bevares

4.2.1 Kulturminner i kystområdene i Østfold

Automatisk fredete kulturminner: boplasser fra steinalder, tufter fra middelalder (Hvalertufter), gravrøyser fra bronsealder, samt et fåtall bygdeborger (f.eks. ved Svinesund). I tillegg kommer alle skipsvrak eldre enn 100 år. Mulige havneområder fra middelalderen må også sees i et kulturhistorisk perspektiv (ved Værne Kloster, Krogstadfjorden ved Tomb og Elingaardkilen ved Elingaard).

Vedtaksfredete kulturminner: Kuvauen sjøbumiljø og Gamle Svinesund. I tillegg kommer følgende kystrelaterte anlegg i byene: Nordre- og søndre sjøbod i Halden, Fredrikstad Tollbod og Moss Tollbod.

Hvalertufter.
Foto: Rolf Sørensen

Forskriftsfredete kulturminner: Homlungen fyr, Torbjørnsskjær, Torgauten fort, Hjelmkollen fort og gamle Svinesundbrua.

Ikke fredete kulturminner: Fyr, enkeltstående sjøbuer, sjøbumiljøer, salterier, borgerskapets fritidshus (og -anlegg) fra sent 1800-tall/tidlig 1900-tall, enkelte av arbeiderklassens enkle hytter fra mellomkrigstiden, havnemiljøer, strandsitterplasser, husmannsplasser, steinhoggerbebyggelse, skipperhus, tollsteder og kystrelaterte tettsteder med særpreg. Hagene, ofte med gjerder av granittstolper, steingjerder, pyramideformede brønnoverbygg og epletrær er også en del av disse kulturmiljøene.

Forsvarsanlegg: Anlegg og utsiktsplasser fra 1600-tallet, 1905, 1. verdenskrig, 2. verdenskrig, mineforsvaret og den kalde krigen. Tufter etter optisk kysttelegraf.

Andre kulturminner: Ankringsmerker, kompassroser, ballastplasser, pålebrygger, steinutskipingsbrygger, steinbrudd med tilhørende anlegg/bebyggelse, sjømerker og varder. I tillegg kommer plasser med spesiell historie, f.eks. steinbrudd hvor ulike monumenter er hentet ut (bl.a. stein til Monolitten i Vigelandsparken).

Utfordringer

Mange av disse kulturminnene har ikke noe formelt vern. Saker som angår omgjøring, riving og fjerning kommer inn til forvaltningen som enkeltsaker/ dispensasjonssøknader, uten at det er gjort en helhetlig vurdering, hvor enkelt-kulturminnene blir vurdert i en større sammenheng eller som en del av et system.

4.2.2 Regionalt verdifulle kulturmiljøer

I fylkesplanen Østfold mot 2050, samt i Kulturminneplan for Østfold 2010-2022, er regionalt verdifulle kulturmiljøer kartfestet. Kulturmiljøer som er tatt med her er representative for fylkets egenart, og/eller er av nasjonal betydning. Kulturmiljøene er knyttet til topografiske strukturer som dominerer fylket, både mht. de visuelle landskapsdrag, og som grunnleggende for menneskelig virksomhet gjennom hele historien mht. bosetting, næringsliv, samferdsel og kultus. For Østfold er kysten, Raet og de tre store vassdragene Glomma, Haldensvassdraget og Morsavassdraget, slike overordnede landskapsstrukturer

Gravningssund

Gravningssund, med tilstøtende områder på søndre og nordre Sandøy, med minner fra sildefiskeriene (som saltbua Tabor) og infrastruktur (tollbod og telegrafstasjon) er et godt bevart kystkulturmiljø. Ved sundet finnes også eksempler på de første fritidsboligene på Hvaler: Dahlsberg på Nordre Sandøy og Ankervillaen på Søndre Sandøy.

Hvaler kirke og Rødshue

Romansk steinkirke fra middelalderen (fredet). Den karakteristiske bygningen uten tårn ligger ved adkomsten til Skjærhalden og er således et viktig identitetsmerke. Sammen med prestegården, kulturlandskapet med granittstolper etter gamle driftegater og særegen vegetasjon, skaper kirken et verdifullt kulturmiljø. Miljøet har nær sammenheng med stenbruddene på Rødshue (ca 1880-1930). Dette er et av de største stenbruddene på Hvaler.

Søndre Sandøy – Skjærhalden – Storesand – Herføl

Landskapet er kjerneområde for Hvaler-tuftene. Tuftene er spor etter en eller annen form for hus, bygning eller bolig, og framstår som ryddete gulvflater omgitt av smalere eller bredere rammer av ryddete, utkastede eller lagte, mer el. mindre utraste veggmurer, tolket som undermurer til en løs, evt. midlertidig konstruksjon. De kan være runde, kvadratiske, rektangulære, de fleste i grupper. Tuftene dateres til middelalderen. På Hvaler finnes det over 300 av dem, fordelt på minst 65 lokaliteter. Hovedlokalitetene finnes rundt Sjursholmen sør for Storesand, strandlinjen nordøst for Skjærhalden, på Børholmen og Ekholmen og på den søndre delen av Søndre Sandøy. På Herføl finnes også store bronsealderrøyser, bl.a. Herfølsåta som er en av fylkets største. Homlungen fyr (bygd 1867, fredet) og gammel kystbebyggelse på øyene inngår i det samme kulturmiljøet.

Kuvauen

13 sjøbuer bygget i perioden 1871-1937, vedtaksfredet. Viktig havn for fiskere og loser. Buene er meget typiske for kystkulturen i denne delen av landet. Dessuten har de estetiske kvaliteter og viser en godt stedstilpasset bebyggelse.

Hankø

Godt eksempel på fritidsbebyggelse fra slutten av 1800-tallet. Rundt 25 fritidsboliger i sveitserstil oppført som ferdighus på to måneder i 1878. Hyttene var den gang en del av Hankø bad- og kystsanatorium, men de er i dag privateid. De tilhører den eldste fritidsbebyggelsen i fylket, og det største helhetlige miljøet med slike bygninger. Enkelte av Hankøvillaene har dessuten et visst preg av dragestil, noe som er typisk for rikmannshytter fra perioden rundt unionsoppløsningen. Kong Olavs hytte "Blokksberg", Seilerkroa, flere sveitervillaer i Vikane og fritidsboliger i sveitser- og dragestil sørover mot Mærrapanna tilhører også dette kulturmiljøet.

Kjøkkøy

Kjøkkøy fort ble etablert av okkupasjonsmakten under annen verdenskrig. Det var ett av mange tyskbygde kystanlegg i Oslofjorden og inngikk som sådan i en sammenhengende tysk kystforsvarslinje. Etablisementet omfatter bygninger og fortifikatoriske anlegg, med blant annet løpegraver, nærforsvarsstillinger, kanonstandplasser, terrengtrapper, tufter etter russerleir, steiner med tyske innskrifter om regimenttilhørighet, kommandoplass, bunkere og fjellanlegg. Forlegningsleiren er den eneste av denne typen som er igjen i fylket. En naturlig og svært lang fjellkløft, Skams klove, som er formet og glattskurt under istiden, skjærer øya i to og har vært utnyttet som løpegrav og innfallsport. På hver side av klova ligger det bronsealderrøyser med utsikt over skjærgården. Området er også preget av steinbruddsaktivitet. Det tidligere fortområdet på Kjøkkøy ble i 1998 sikret for alminnelig ferdsel. Området skal fortsatt være i Forsvarets eie, delvis brukt av Forsvaret, delvis som friområde.

Svinesund

I forbindelse med bygging av ny E6 og Svinesundbru ble det i 1999-2000 funnet hele 77 boplasser fra steinalderen. 17 av disse ble gravd ut i 2001-03 under det såkalte "Svinesundprosjektet". På den tiden boplassene var i bruk var dette området en større øy. Den lå strategisk til i kommunikasjonen langs kysten. Her var det gode havne- og bosetningsforhold samtidig som topografien gjorde øya til et landemerke. Selve Iddefjorden og Svinesund har som terrengformasjon alltid fungert som en grense i landskapet. Gammel (1946, fredet) og ny Svinesundbru (2005), Oscar Torp-heimen, Gamle Svinesund (fredet bygning som har huset funksjoner for både toll, post og samferdsel), Hjelmkollen fort, samt bebyggelse i Sponvika, skaper i tillegg et helhetlig kulturmiljø.

Værne kloster kulturmiljø – med landskapsvernområde

Området grenser mot Oslofjorden mellom Moss by og Larkollen. Det omfatter et nærmest kontinentalt herregårdslandskap, fra fjorden og opp til raet. Landskapet har et bredt spenn av kulturminner med steinalderboplasser og gravhauger, Værne kloster herregård og andre storgårder, alléer, lunder og steingjerder. Værne kloster var verdens nordligste Johanitterkloster, det eneste i Norge, og ble grunnlagt på 1100-tallet og varte til 1532. Gården har vært et sentralt maktsete som kongsgård, kloster, krongods og lensherresete. Fornminnefelt av monumental virkning og med dominerende plassering i landskapet finnes bl.a. i Telemarkslunden, Carlberg eikelund og på Søsters Hvile og bronsealderrøysene på Carlbergåsen.

Søndre Jeløy – med landskapsvernområde

Herskapelige lystgårder på Alby, Rød, Grønli, Kubberød, Reier og Refsnes, samt den fredede hovedbygningen på Torderød. Rikt kulturlandskap med alléer, steingjerder, parker og store trær. På Tronvik, vest i området, ligger også den tidligere Torpedostasjonen til forsvaret, samt Jeløy Radio. Jeløya har som en del av Oslofeltet også en interessant geologisk historie som skyldes jordskjelv og vulkanisme for ca. 250 millioner år siden. Deler av søndre Jeløy er omfattet av landskapsvernområde. Lystgårdene på søndre Jeløy ligger tett innpå Moss' bygrense og kulturlandskapet kan lett bli utsatt for press ettersom dette er et attraktivt område. Eksempelvis kan nevnes at gårder som Orkerød, Rosnes, Refsnes og Torderød har blitt innebygd.

Alby i Moss.
Foto: Arne Glomdal/Østfold
fylkeskommune

Utfordringer

Omgjøring og dårlig vedlikehold fører til at autentisiteten i kulturmiljøene og det vedtaksfredete sjøbumiljøet forsvinner. Ved restaurering må det tas vare på byggeskikken i kulturmiljøet. Det må sørges for god tilpasning ved evt. nybygging innenfor områder med gammel kystbebyggelse. Utfylling i sjøen og etablering av moderne bryggeanlegg vil kunne ødelegge småskalapreget. Graving i og nær tuftområdene på Hvaler er en utfordring. Evt. bru over Oslofjorden kan få stor negativ innvirkning på kulturmiljøet og landskapet bl.a. i Værne kloster landskapsvernområde og Søndre Jeløy landskapsvernområde.

Strategier

- Kommunene utarbeider egne kulturminneplaner, kartlegger egne kulturminner og kulturmiljø og gjør prioriteringer av hvilke kulturminner kommunen skal ivareta. Dette framkommer også som et mål i Østfolds kulturminneplan.
- Kommunene sikrer verdifulle kulturmiljøer gjennom arealplanleggingen. I kommuneplanen (og reguleringsplaner) kan kommunen legge inn *hensynssone kulturmiljø* for kulturmiljøer av nasjonal-, regional- eller lokal verdi. Kulturminner og kulturmiljøer som er tatt med i de kommunale kulturminneplanene bør også vises som hensynssone i kommuneplanen.
I kommuneplanen (og reguleringsplaner) kan kommunen også legge inn *hensynssone landskap*.
- I kommunenes planer og saksbehandling tas det særlig hensyn til kystrelaterte kulturminner som er sterkt utsatt for endringer/ødeleggelser (f.eks. spor fra 2. verdenskrig, pålebrygger, steinbrudd/steinhoggerbrygger, sjøbuer, samt hytter/anlegg fra fritidskulturens første fase (dvs. borgerskapets fritidshus fra siste del av 1800-tallet, samt arbeiderklassens enkle hytter fra mellomkrigsåra).
- Det må tas spesielle hensyn ved framføring av vei/vann/kloakk i kystsonen. Dette gjelder spesielt i områder med Hvalertufter. Tuftene utgjør miljøer og det må ikke graves tvers gjennom miljøene, mellom tuftene. Tuftene er avmerket med omtrentlig plassering i Askeladden, men er ikke nøyaktig innmålt. Ved graving til vei/vann/kloakk må det også tas hensyn til tufter etter nyere tids strandsitterplasser, samt steingjerder som gjerne krysser små daldrag. Der steingjerder og rader av gjerdestolper i granitt berøres, bør disse tilbakeføres. Kystlandskapet har et tydelig småskalapreg. Ved samlokalisering av vei/vann/kloakk må det legges vekt på at nye veier fram til hyttene ikke blir store slik at de ødelegger stedenes karakter.
- Ivaretagelse av karakteristiske tettstedsmiljøer og strandsitterplasser ved kysten. Det må legges vekt på autentisitet og bevaring av detaljer.

Fargerike kajaker på stranda på Storesand.
Foto: Terje Rakke/Nordic Life

Friluftsliv er en kilde til livskvalitet, rekreasjon og bedre folkehelse. Samtidig bidrar friluftslivet til økt forståelse for sammenhengene i naturen. Muligheten til å drive friluftsliv på kysten er en av Østfolds største ressurser, og er viktig for mange Østfoldinger. Østfoldkysten er også et viktig rekreasjonsområde for store befolkningsgrupper på Østlandet. Friluftsjnteressene her er derfor av nasjonal betydning og en grunnpilar i planlegging og forvaltning av området.

Kommunene er sentrale i arbeidet med friluftsområdene. På regionalt nivå fikk fylkeskommunen overført ansvar for friluftsliv med forvaltningsreformen i 2010. Oslofjordens Friluftsråd (OF) og Skjærgårdstjenesten er viktige utøvende organer som arbeider på vegne av fylkeskommunen og kommunene.

Regionalplan Fysisk aktivitet 2011-2014 ble vedtatt av Fylkestinget i juni 2010. Denne planens hovedmål lyder:

Alle i Østfold skal ha mulighet til friluftsliv som en helsebringende, trivselsfremmende og miljøvennlig aktivitet, i nærmiljøet og i naturen ellers. I folkehelsearbeidet skal friluftsliv ha en sentral plass i utvikling av Østfoldsamfunnet, og friluftsliv skal være et viktig tema i samfunnsdebatten og på den politiske dagsorden.

Regionalplan Fysisk aktivitet har videre bl.a. som målsetting at friluftsliv i Østfold skal være en lite ressurskrevende og miljøvennlig aktivitet, som ledd i utviklingen av en bærekraftig livsstil.

Viktige forutsetninger for friluftslivet omtales også i kystsoneplanens kapitler om *Miljø og naturmangfold* og *Landskap, kulturmiljø og kulturminner*

Mål for friluftslivet på kysten

Kysten bevares og utvikles som et område for friluftsliv både på land og sjø, og friluftslivet skal være en prioritert aktivitet. Det legges til rette for at mulighetene for å utøve friluftsliv bedres slik at flest mulig kan benytte kysten. Samtidig tar tilretteleggingen avgjørende hensyn til bevaring av landskap og naturmangfold.

5.1 Friluftsliv på land

Utfordringer

A) Friluftsområder

Gjennom plan- og bygningsloven og ulike vernetiltak har kysten et godt vern mot uønskede inngrep. Mange områder på Østfoldkysten er også sikret som friluftsområder gjennom kjøp eller avtaler. Det aller meste av friluftslivet foregår med utgangspunkt i allemannsretten, og de viktigste virkemidlene i friluftspolitikken er fornuftig arealplanlegging og streng forvaltning av kysten basert på plan- og bygningsloven. Kommunene har som planmyndighet en nøkkelrolle i dette arbeidet. I tillegg har fylkesmannen og fylkeskommunen et viktig ansvar for å følge opp sentrale og regionale målsettinger.

Det er fremdeles behov for å videreføre sikringsarbeidet for å kunne tilrettelegge særlig viktige områder for friluftsmål. Oslofjordens Friluftsråd har utarbeidet en oversikt over regionale friluftsområder ved kysten som bør sikres. Regjeringen la i 2013 fram Nasjonal handlingsplan for statlig sikring og tilrettelegging av friluftslivsområder. Handlingsplanen inneholder kriterier for å sikre områder ved kjøp eller servitutter. Båtbaserte friluftsområder er ikke prioritert i handlingsplanen.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/kld/dok/rapporter_planer/planer/2013/handlingsplan-friluftslivsomrader.html?id=734337

Som grunnlag for sikringsarbeidet bør det utarbeides en felles strategi i fellesskap mellom Fylkeskommunen, OF og kystkommunene. Oslofjordens Friluftsråds rapport bør revideres og være et grunnlag for arbeidet.

Sikring av viktige områder forutsetter ofte at kjøp eller avtaler kan inngås raskt. Det bør derfor utredes opprettelse av et fond for dette formålet. Mange eksisterende sikringsavtaler på kysten er inngått for lang tid siden, og er nå i ferd med å løpe ut. Disse gjennomgås og fornyes.

Strategier

- **Arealplanlegging**

Sikring av friluftsinnteresser og naturmiljø gjennom bruk av hensynssoner i kommuneplaner og reguleringsplaner

- **Sikring av områder**

Sikringsarbeidet kan omfatte ulike typer tiltak:

- Nye områder kjøpes med sikte på at det kan foretas nødvendig tilrettelegging for bruk. By- og tettstedsnære områder bør prioriteres. Også bebygde eiendommer bør vurderes som aktuelle.
- Felles fond for oppkjøp av eiendommer som kommer for salg utredes.
- Fornyning av gamle sikringsavtaler.

- **Forvaltningsplaner**

Kommunene må prioritere utarbeiding og oppdatering av forvaltningsplaner for friområdene.

- **Statlige eiendommer til allmennhetens bruk**

Militære og andre statlige eiendommer som går ut av bruk må sikres for allmennheten og friluftslivet. Særlig aktuell i Østfold er Rauøy som ennå er militært område og fyrområder som ikke lenger er i bruk.

- **Tilrettelegging for bevegelseshemmede**

Viktige friluftsområder tilrettelegges for bevegelseshemmede.

- **Offentlig transport**

Offentlig transporttilbud til viktige friluftsområder ved kysten.

B) Kyststien

Det er etablert en kyststi som nå praktisk talt går langs hele Østfoldkysten. Stien gjennom Østfold er knyttet sammen med Kuststigen gjennom Bohuslän og kyststi videre gjennom Akershus. Stien er dokumentert i boken Kuststigen - Kyststien.

http://www.ostfold-f.kommune.no/modules/module_123/proxy.asp?D=2&C=279&I=23645&m=1382

Viktige utfordringer for Kyststien er både vedlikehold og videreutvikling. Viktigst av alt er imidlertid at stien blir brukt. Aktiviteter med bl.a. guidede turer kan bidra til dette.

Kyststien kan også gi grunnlag for utvikling av kommersielle tilbud. Dette er omtalt i kapitlet *Næring*.

Strategier

- **Vedlikehold og drift**

Systematisk vedlikehold av sti og merking. Effektive driftsløsninger og organisering utredes.

- **Videreutvikling**

Videreutvikling av Kyststien bør omfatte flere typer tiltak:

- Tilrettelegging av egnede deler av kyststien slik at den kan benyttes av flest mulig. Strekninger nær by og tettsteder bør prioriteres.
- Rundsløyfer etableres.
- Parkeringsplasser på egnede steder ved innfallsporter til stien. Parkering for tilrettelagte strekninger bør prioriteres.
- Gapahuker for overnatting på egnede steder langs Kyststien.

C) Kystled

Kystledhyttene er enkle overnattingsplasser langs Oslofjorden som forvaltes av Oslofjordens Friluftsråd. I Østfold er det etablert 6 kystledhytter på Østfoldkysten - dels med støtte fra Østfold fylkeskommune. Driften forutsettes finansiert med leieinntekter.

<http://www.oslofjorden.org/portal/page/portal/of/kystleden>

Strategi

- **Flere kystledhytter**

OF, fylkeskommunen og kommunene samarbeider om å etablere flere kystledhytter på Østfoldkysten. Kystledhytter etableres i eksisterende bygninger.

Kyststien på Jeløya.
Foto: Magnar Tveit/Østfold fylkeskommune

D) Allemannsretten

Allemannsretten innebærer at enhver kan ferdes til fots i utmark hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet (Friluftslovens § 2). Allemannsretten innebærer rettigheter, men også ansvar for de som ferdes i strandsonen.

Regionalplan Fysisk aktivitet har som mål at allemannsretten for ferdsel, opphold, høsting og aktivitet i utmark skal sikres og styrkes i samsvar med intensjonene i friluftsloven.

Langs sjøen i Østfold har det mange steder skjedd tiltak og privatisering som i praksis begrenser allmennhetens ferdselsmuligheter i strid med allemannsretten. I Råde kommune ble det i 2007-08 gjennomført et prosjekt med mål om å fjerne ulovlige hindre for allmenn ferdsel i strandsonen - «Strandsone for alle». Prosjektet bør være modell for hvordan en slik gjennomgang kan foretas langs alle aktuelle kyststrekninger i fylket.

http://www.ostfoldfk.no/stream_file.asp?iEntityId=9941

Friluftsloven gir også mulighet for merking av stier over annen manns grunn i utmark – jfr. friluftslovens § 35.

Strategier

- **Arealplanlegging**
Prioritere allmennhetens tilgang til kystområdene gjennom arealplanleggingen.
- **Opprydding i strandsonen**
Kommunene gjennomgår kystlinjen med sikte på å rydde opp i ulovlige stengsler etc. på prioriterte strekninger etter modell av prosjektet «Strandsone for alle».
- **Informasjon**
Informasjon om allemannsretten med fokus på gjensidig ansvar.

5.2 Båtliv

Båtliv omfatter ferdsel både med og uten motor. I tillegg til den rene fritidsbruken er sjøen også arena for idrettsaktivitet knyttet til f.eks. seiling. Småbåthavner og utsettingsplasser blir omtalt under kapitlet *Infrastruktur*. Arenaer og anlegg for seiling bør vises i kommuneplanene.

Utfordringer

A) Hensynsfull bruk av sjøarealene

I sommerhalvåret domineres sjøen på Østfoldkysten av ulike former for båtliv. I den mest aktuelle perioden er det et stort antall båter i skjærgården, i uthavnene og i gjestehavnene. I tillegg til seiling og motorbåter er andre former for båtbruk i utvikling - seilbrett, kiting og kajakkpadling. Til tider kan det oppstå konflikter både mellom ulike former for båtliv og med det enkle friluftslivet som bading og utfart i strandsonen. Konfliktenes skyldes oftest høy fart med tilhørende støy, forurensning og sikkerhetsrisiko.

Etter vannscooterforskriften er det ikke tillatt å kjøre vannscooter og lignende motordrevet fartøy i sjø i et heldekkende belte på 400 meter ut fra land, eller i eller nær verneområder.

Det er tillatt med transportkjøring gjennom forbudsbeltene, for å komme seg fra land og ut til områder utenfor forbudsbeltene. Transportkjøring skal i utgangspunktet skje i farled.

Vannscooterforskriften: <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-06-21-701>

Strategier

- **Holdningsarbeid**
Det gjennomføres holdningsskapende arbeid for hensynsfull bruk av sjøen. Båtforeningene og kommunene bør være viktige aktører.
- **Fartsbegrensninger**
Fartsbegrensninger for trange farvann, nær friluftsområder og andre sårbare områder.
- **Arealplanlegging**
Kommunene må utnytte planverktøyet, bl.a. i kommuneplanens arealdel, til å organisere bruken av sjøarealene på en måte slik at konflikter kan unngås.

5.3 Jakt og fiske

Fisketurer er en av de aller viktigste formene for friluftsliv i Norge. Fritidsfiske stimulerer interessen og kunnskapen om natur og naturbruk. Jakt er en annen del av friluftslivet som trekker mange mennesker ut i naturen. Den vanligste formen for jakt er sjøfugljakt. Det er også muligheter for jakt på kystsel. Beskatningen av sel er regulert i medhold av Havressurslova. Ut fra bestandens størrelse åpnes det for felling av noen dyr hvert år. Deltakelse i jakt/felling administreres av fylkeskommunen.

Regionalplan Fysisk aktivitet 2011-2014 legger til grunn at jakt og fiske skal fremmes som viktige deler av friluftslivspolitikken.

Høsting og annen bruk av levende ressurser skal ikke føre til at arter eller bestander blir utryddet eller truet. Denne planen har videre som strategi at tilgjengeligheten til jakt og fiske i fylket skal bedres.

Utfordringer

Tilgjengelighet

Tilgjengelighet for flest mulig må i utgangspunktet sikres gjennom arealplanleggingen. Terrenget på kysten setter begrensinger for bevegelseshemmede som ønsker å fiske. På Østfoldkysten er det i dag et par fiskeplasser som er tilrettelagt for bevegelseshemmede (Larkollen og Høysand). Dette bør også gjennomføres på andre egnede steder langs kysten.

Strategi

- **Tilrettelegging**

Tilrettelegging av minst en fiskeplass i hver av kystkommunene som kan benyttes av bevegelseshemmede

5.4 Hytteliv

Hyttelivet utgjør en vesentlig del av bruken av kystsonen, og er en viktig aktivitet for store deler av befolkningen - ikke bare fra eget fylke. Bruken av hyttene er en verdifull ressurs for familieliv og folkehelse. Hytta eller fritidsboligen er også utgangspunkt for en vesentlig del av det friluftslivet som drives på kysten – både til sjøs og på land. En særlig viktig side ved hyttelivet er at det omfatter alle aldersgrupper – fra barn til eldre.

I Østfold er det i alt ca. 20 000 hytter. Nær 16 000 av disse ligger i kystkommunene. Størst blant disse er Fredrikstad med ca. 4400 hytter og Hvaler med ca. 4300. (Kilde: Statistikknett)

Sett som del av reiselivet utgjør hyttene en vesentlig andel. Omtrent halvparten av alle gjestedøgn i Østfold skjer i private hytter, og dette har særlig betydning i kystsonen. Tidligere undersøkelser viser at hyttene i Østfold i gjennomsnitt benyttes til drøye 100 gjestedøgn (gjester x døgn) i året. Dette er noe høyere enn landsgjennomsnittet. (kilde TØI-rapport 1155/2011)

Bruken av hyttene representerer også en betydelig økonomisk omsetning. Det er anslått at det til hver hytte i gjennomsnitt for landet er knyttet et forbruk på over 50 000 kr. pr. år. Av dette utgjør utgifter til oppussing, oppgradering og vedlikehold omtrent halvparten. En vesentlig del av dette gir seg utslag i lokal etterspørsel. For kystområdet i Østfold tilsvarer dette mellom 0,5 og 1 milliard pr. år.

Hyttefolket er en viktig interessegruppe på kysten, og kommunene bør ha en aktiv og god dialog med denne gruppen. Det finnes mange små hytte- og velforeninger i fylket. I Hvaler og Fredrikstad er det etablert felles hytteforeninger som en møteplass og talerør for de lokale hytteforeningene og hyttefolket i kommunen. Slike foreninger er nyttige både for en god dialog og for spredning av informasjon til hytteeierne i kystsonen.

Strategi

- **Hytteforeninger**

Etablering av kommunale hytteforeninger i kystkommunene.

Utgårdskilen.

Foto: Pål Erik Jensen/Østfold fylkeskommune

Kysten gir grunnlag for ulike former for næringsvirksomhet. I tillegg til spesielle kystnæringer utgjør også håndverksvirksomhet en betydelig aktivitet i kystområdet. De ulike næringsaktivitetene kan komme i konflikt med hverandre, og utviklingshensyn kan komme i konflikt med vernehensyn. Utvikling på kysten må skje bærekraftig. I Kystsoneplanen skilles det mellom Sjøbasert næring og Reiseliv.

I sitt arbeid med næringsutvikling arbeider fylkeskommunen for å kople lokale og regionale innsatser for å oppnå størst mulig effekt innenfor disse områdene:

- Mobilisering til FoU
- Utvikling og styrking av nettverk og klynger
- Entreprenørskap og innovasjon
- Attraksjonskraft

Dette er tema som også bør legges til grunn i arbeidet med kystnæring.

Mål for kystnæring

Østfoldkysten skal nyttes som en kilde til verdiskaping i et bærekraftig perspektiv. Sjøbasert næring må utvikles sammen med opplevelsesnæring innenfor rammene i de statlige planretningslinjene (SPR) for strandsonen og hovedmålet for Østfoldkysten. Planleggingen må legge til rette for å opprettholde og videreutvikle fiskerinnæringen innenfor en miljømessig bærekraftig ramme.

6.1 Sjøbasert næring

I Østfold er sjøbasert næring først og fremst knyttet til fiske, men omfatter bl.a. også virksomheter innenfor fiskeforedling, verftsvirksomhet, legging av kabler/ledninger i sjø og sjøbasert reiseliv.

Østfoldkysten er rik på biologiske ressurser og ligger nær store befolkningskonsentrasjoner. Vi har derfor et gunstig utgangspunkt i fiskeri- og havbruksammenheng. Fiske etter reker er det dominerende fisket i Oslofjorden med Hvaler som er den kommunen hvor det er flest fiskere og fiskefartøyer. Østfoldfiskernes fangster blir i hovedsak omsatt fersk på det nære markedet.

Fylkeskommunen er forvalter av tildelingsforskriften etter akvakulturloven, og har ansvar for tildeling av konsesjoner og klarering av lokaliteter for akvakulturanlegg. Mulighetene for akvakultur på Østfoldkysten er imidlertid begrenset av naturgitte forhold.

Dyrking/oppdrett av skalldyr kan være aktuelt på bestemte lokaliteter. For Østfoldkysten, der det er stor konkurranse om bruken av sjøarealene, er det imidlertid utfordrende å finne egnede områder for dette. Tradisjonell fiskeoppdrett i sjø er pr. i dag ikke aktuelt mellom Svenskegrensen og Lindesnes

på grunn av tilførsel av næringssalter til sjøen. Det arbeides imidlertid med muligheter for landbaserte anlegg. Ved etablering av skjellanlegg og andre større anlegg i sjø bør det kreves bankgaranti for å sikre opprydding etter avsluttet drift.

Se bl.a St. meld 22 (2012-2013) Verdens fremste sjømatnasjon:

http://www.regjeringen.no/nn/dep/nfd/Dokument/proposisjonar-og-meldingar/stortingsmeldingar/2012-2013/meld-st-22-20122013.html?regj_oss=1&id=718631

Sjøbasert næring omfatter også marin kraftproduksjon ved vind- og bølgekraft. Utbygging av vindkraft på Østfoldkysten vil ikke kunne skje innenfor rammene av Statlige planretningslinjer og målsettingene for Østfoldkysten. Andre former for kraftproduksjon som ikke er i konflikt med hovedmålene for Østfoldkysten bør kunne vurderes.

Utfordringer

A) Vern av gyte- og oppvekstområder.

En hovedutfordring er å sikre viktige gyte-, oppvekst- og fiskeområder i samspill med andre bruks- og verneinteresser. Områdene framgår av Fiskeridirektoratets kartløsning:

<http://kart.fiskeridir.no/default.aspx?gui=1&lang=2>

Det vises også til omtale under kapitlet *Miljø og naturmangfold*.

Strategier

- **Kartlegging og planlegging**

Viktige gyte-, oppvekst- og fiskeområder synliggjøres i kommuneplanene. Kommunens sjøområder bør legges ut som flerbruksområder under Bruk og vern av sjø og vassdrag slik at fiske går inn som en av arealkategoriene, f.eks. FFFN – fiske, ferdsel, friluftsområde og natur. Registrerte gyteområder og fiskeområder oppført i Fiskeridirektoratets kartverktøy bør avmerkes på kommuneplankartene

B) Rekruttering til marin sektor

Rekrutteringa til marine fag er svak. Fylkeskommunen har ansvar for videregående opplæring. Det pågår et arbeid for å kartlegge interessen for et samarbeid om et tilbud i fylkene rundt Oslofjorden.

Strategier

- **Videregående opplæring**

Samarbeid over fylkesgrensene om videregående opplæring i marine fag.

C) Tilrettelegging for sjøbasert virksomhet

Noen næringsvirksomheter er avhengig av tilgang til egnede arealer ved sjøen. Selv om sjønære næringsarealer i perioder kan være mindre etterspurt er det viktig at slike områder beholdes. Arealene utgjør et viktig potensiale for framtidig virksomhet og bør ikke beslaglegges til annet formål.

Strategier

- **Arealplanlegging**

Områder som er egnet til sjøbasert næringsvirksomhet vernes mot annen utbygging gjennom kommunenes arealplanlegging og saksbehandling.

6.2 Reiseliv

Foto: Terje Rakke/Nordic Life

Kysten er viktig i reiselivs-sammenheng. Reiselivet omfatter både kommersiell og ikke-kommersiell virksomhet, og det kan skilles mellom ferie- og fritidsbasert turisme på den ene siden, og yrkesrelatert reiseliv (kurs, konferanser etc.) på den andre. Et vakkert landskap og et rent og maritimt miljø er viktige forutsetninger for utvikling av attraktive reiselivstilbud på kysten. En viktig trend innen reiselivet gjennom flere år er opplevelses-basert fritid. Kysten gir store muligheter for utvikling av slike tilbud.

Internasjonalt har Norge i utgangspunktet et «bærekraftig image». Dette stemmer imidlertid ikke alltid med virkeligheten, og det er en viktig utfordring å arbeide for at det positive bildet realiseres og forsterkes.

Ytre Hvaler Nasjonalpark har gitt Østfoldkysten et enestående løft som også gir økte muligheter innenfor reiselivet. Etableringen av Kyststien er også et element som gir økt potensiale for reiselivsutviklingen på kysten. Opplegg med «pakketurer» på stien med overnatting, servering og transport av bagasje bør utvikles.

Utfordringer

A) Utvikling av et bærekraftig reiselivstilbud på kysten

Et bærekraftig reiseliv på kysten forutsetter prioritering av naturopplevelsen, et rent miljø, og lokal maritim identitet. Det er strenge rammer for etableringer på kysten, bl.a. med byggeforbud i 100-metersbeltet. Det bør vurderes å åpne for etableringer som er tilpasset det maritime miljøet og lokalisert på egnede steder.

Nasjonalparkene Ytre Hvaler og Kosterhavet mottok i 2013 QualityCoast-prisen som en av Europas 20 mest bærekraftige kystdestinasjoner. QualityCoast er en uavhengig internasjonal sertifisering for bærekraftig turisme og bør være en inspirasjonskilde for utvikling av reiselivet på Østfoldkysten.

http://www.qualitycoast.info/wp-content/uploads/2013/05/QualityCoast_brochure_2013.pdf

Strategier

- **Bevisstgjøring**
Øke bevisstheten om prinsippene for et bærekraftig reiseliv hos reislivsaktører og kommuner.
- **Kulturbasert næringsutvikling/reiseliv.**
Kystledhytter knyttes til kulturmiljøene, f.eks. fyr, steinhoggerbebyggelse, tollstasjoner, strandsitterplasser. Det jobbes for å binde kulturmiljøene sammen med sykkelruter, øyhopping o.l.

- **Bærekraftige etableringer**

Åpne for etablering av et begrenset antall særlig godt tilpassede reiselivstiltak i strandsonen under forutsetning av at disse ligger i tilknytning til eksisterende bebyggelse, er tilpasset kystlandskapet og naturen og inngår i et maritimt miljø. Det må sikres at etableringene ikke kan utvikles til private hytter.

Gjestehavner er omtalt i kapitlet om Infrastruktur.

B) Videreutvikle og utnytte reiselivspotensialet i Nasjonalparken Ytre Hvaler

Nasjonalparken Ytre Hvaler ble etablert i 2009. Parken har et uutnyttet potensiale som opplevelsestilbud og reiselivsmål som bør realiseres.

Strategier

- **Samarbeid i Østfold**

Det bør etableres et bredt samarbeid for utvikling av Nasjonalparken Ytre Hvaler med Nasjonalparksenteret som opplevelsestilbud.

- **Samarbeid ut over fylket**

Videreføre samarbeidet med Kosterhavets Nationalpark og utvide dette til også å omfatte Færder nasjonalpark.

Sjøen er en viktig transportåre, og kystens infrastruktur har stor betydning såvel for næringsliv som for fritidsaktiviteter. I tillegg til ferdselsårene på sjøen - farledene - er tilknytningen til landsiden med kommersielle havner og småbåthavner viktige. I økende grad blir det også lagt ledninger og kabler på sjøbunnen for å knytte sammen øyer og regioner med vann, elektrisitet og kommunikasjon.

Nasjonal transportplan (NTP) 2014-2023 omfatter transportpolitikken for alle transportformer, herunder sjøtransport med infrastrukturen i havner og farleder.

Nasjonal transportplan: http://www.regjeringen.no/nb/dep/sd/tema/nasjonal_transportplan.html?id=12198

Fylkestinget vedtok i 2012 Regional transportplan for Østfold mot 2050. Denne planen omtaler bl.a. mål og strategier for utvikling av havnene i Østfold.

Regional transportplan: http://www.ostfoldfk.no/stream_file.asp?iEntityId=14594

Mål for infrastruktur

Østfoldkysten skal ha en hensiktsmessig infrastruktur både på land og sjø, som i nødvendig grad tar hensyn til framkommelighet, sikkerhet for liv og helse og vern mot forurensing/ miljøødeleggelser innenfor de statlige planretningslinjene og hovedmålet for Østfoldkysten

7.1 Farleder og havner for nyttetraffikk

Sjøtransport er en viktig del av det norske transportsystemet, og står for rundt 90 pst. av godstransportarbeidet i utenrikshandelen og 42 pst. av innenlands godstransportarbeid. Storting og regjering ønsker at en størst mulig del av veksten i de lange godstransportene skal skje på bane eller sjø.

Utfordringer

A) Havneutvikling

Trafikkhavner

Det er tre trafikkhavner i Østfold. Havnene i Borg og Moss er del av det nasjonale stamnettet, såkalte stamnetthavner, mens Halden er en lokal havn som primært dekker det lokale næringslivets behov for infrastruktur og tjenester. Det er nå etablert et samarbeid mellom Borg og Moss havn gjennom Havnealliansen. Målet med samarbeidet er at havnene skal videreutvikles og styrkes gjennom konkrete samarbeidsprosjekter og at en skal utvikle kompetanse hvor oppgavene løses på tvers av havnene. Videre skal samarbeidet bidra til å ivareta havnenes fellesinteresser, bl.a. i kommunikasjonen med sentrale myndigheter. Det er en pågående prosess for å etablere et felles havneselskap mellom disse to eksisterende selskapene.

Regional transportplan for Østfold framhever disse felles utfordringene for alle havnene i Østfold:

- **Tilknytninger**
Havnene må sikres bedre farleder, vei og banetilknytninger.
- **Arealtilgang**
Havnene må sikres tilgang til tilstrekkelige arealer gjennom juridisk bindende planer.
- **Avgiftspolitik**
Statlige avgifter påvirker sjøtransportens muligheter til å konkurrere mot bilbasert godstransport.
- **Miljøkrav**
Fremtidens krav til drivstoffkvalitet, strømtilkoblinger i havnene, - og andre miljøkrav kan påvirke sjøtransportens konkurranseevne.

Fiskerihavner

Fiskerihavner bygget av Staten ved Kystverket er primært for bruk til fiskeriformål. Kystverket har overordnet ansvar for 11 fiskerihavner i Østfold. De statlige fiskerihavnene bør avmerkes på kommuneplankartet. Forvaltning av disse havnene krever medvirkning fra Kystverket. Det er en uttalt målsetting at statlige fiskerihavner med liten eller ingen betydning for fiskerinæringen skal søkes avhendet til kommunene eller andre brukerinteresser.

Utgårdskilen på Vesterøy er den største fiskerihavna øst for Lindesnes. Det har vært arbeidet med omfattende planer for videreutvikling av fiskerihavna. Disse planene er midlertid stilt i bero.

Strategi:

- **Endret bruk**
Kommunene vurderer hva nedlagte fiskerihavner skal benyttes til i kommuneplanene. Endret bruk som kommer allmennheten til gode prioriteres.

Flyfoto av Moss havn

Foto: Arne Glomdal/Østfold fylkeskommune

B) Farleder

Kystverket har registrert et forvaltningssystem for farleder langs hele norskekysten. Det er fastsatt geografiske grenser for hovedled og biled i Østfold. De geografiske grensene for hoved- og biled setter grensene mellom statlig og kommunalt forvaltningsansvar.

Se Forskrift om farleder 2009-11-30 nr. 1477 og Kystverkets karttjeneste Kystinfo på kystverket.no, der areal avsatt til hoved- og biled framgår.

Forskrift om farleder: <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2009-11-30-1477>

Moss havn har en kort innseiling og relativt enkle krav til infrastruktur i sjø. For både Borg og Halden havn skaper imidlertid innseilingen utfordringer. For Borg havn planlegges omfattende tiltak for å bedre og sikre innseilingen. Dette er et prioritert tiltak i Nasjonal transportplan 2014-2023. For Halden havn utgjør flere grunne terskler i Ringdalsfjorden ved Svinesund utfordringer.

En hovedmålsetting ved utbedring av farledene er å bedre sikkerheten, ikke minst med tanke på faren for akutt oljeforurensning. Nærheten til 3 nasjonalparker og verdifulle friluftsområder innebærer at dette er særlig viktig.

Strategier

- **Arealplanlegging**
Hoved- og biledenes areal avmerkes på kommunale arealplaner, med formål "farled".
- **Borg Havn**
Innseilingen til Borg havn utbedres for å bedre sikkerhet og framkommelighet innenfor miljømessig akseptable rammer. Sikkerhetsaspektet tillegges avgjørende vekt.
- **Halden havn**
Spørsmålet om utbedring av farleden inn til Halden havn må tas opp til ny vurdering gjennom et samarbeid med svenske myndigheter.

C) Lostjenesten

Lostjenesten er et viktig sjøsikkerhetstiltak. Samtidig legger lostjenesten viktige rammebetingelser for sjøtransporten, med en kostnadsramme på 700 mill. kr som er fullfinansiert av brukerne.

Lostjenesten har i de senere årene stått overfor flere utfordringer, herunder kostnadsutviklingen. Videre har praktiseringen av den reviderte lospliktforskriften, som ble implementert med virkning fra 1. januar 2011, vakt en del reaksjoner i næringen. Det har vært reist spørsmål om omfanget av lostjenesten og i hvilken grad farledsbevisordningen kan erstatte bruk av los om bord i fartøyet. Det har også skjedd en teknologisk utvikling innen navigasjonsutstyr og en utvikling i kompetanse ombord på fartøy som trafikkerer i norske kystfarvann. På denne bakgrunn har regjeringen utarbeidet proposisjon til Stortinget (prop. 65 L (2013-2014)) som er en kombinert stortingsmelding/lovproposisjon om losordningen.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/sd/dok/regpubl/prop/2013-2014/Prop-65-L-20132014.html?id=755841>

Lostjenesten i Østfold bør vurderes på bakgrunn av den nye lovproposisjonen.

7.2 Småbåthavner

Det er stort behov for fritidsbåthavner på Østfoldkysten. Dette gjelder både faste båtplasser og gjesteplasser. Interessen kommer delvis også fra andre deler av Østlandet. Selv om det har vært en viss utflating i etterspørselen i senere tid må det forventes et konstant press for fornying og øking av kapasiteten.

Det bør imidlertid ikke legges til grunn at alle ønsker og behov skal dekkes, men at utviklingen må være bærekraftig og innenfor rammene av en samlet målsetting for Østfoldkysten.

I tillegg til hjemmehavnene er det et udekket behov og potensiale for utvikling av gjestehavner. I de kystnære byområdene i Østfold er det satt i gang flere prosjekter for å øke antall gjesteplasser.

Utfordringer

A) Utvikling av småbåthavner

Nyetablering og utvidelser av småbåthavner innebærer ofte omfattende inngrep både på land og til vanns. Det er derfor viktig at anleggene planlegges nøye, og at mulige konsekvenser utredes. For tiltak som innebærer mer enn 20 båtplasser skal behovet for egen konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven avklares.

Med stadig større båter og behov for nye havner foretas det en hel del mudring som kan skade eksisterende bunnforhold og oppvekstområder for fisk og andre marine organismer. Dette må begrenses ved å lokalisere båthavnene til egnede steder der behovet for mudring er minst mulig.

Virksomheten i båthavnene innebærer også en forurensingsfare ved båtpuss og vedlikehold. Det er derfor viktig at båthavnene får en miljøvennlig innretning. Det vises til rapporten «Miljøvennlige småbåthavner» fra prosjektet «Hav møter Land».

<http://prosjektwebbar.lansstyrelsen.se/havmoterland/SiteCollectionDocuments/Publikationer/Handbok-bathavner-no.pdf>

Foto: Tone Stenbek/Østfold fylkeskommune

Strategier

- **Planlegging**

Kommunene bør kartlegge situasjonen i eget område, og legge klare føringer for utviklingen gjennom kommuneplanleggingen. Både etablering av nye og utvidelse av eksisterende båthavner skal vurderes og avklares i kommuneplanens arealdel (ev. kystsoneplan som kommunedelplan). Herunder må også arealbehovet på land vurderes og avklares. Også kjøreatkomst og konsekvenser ut over nærmiljøet må vurderes. Etablering og utvidelse av havner med mer enn ti båtplasser må skje gjennom reguleringsplan og aldri som dispensasjon.

- **Fortetting**

Før det planlegges nye havner må mulighetene for fortetting i eksisterende havner vurderes.

- **Lokalisering**

Både etablering av nye havner og utvidelser bør bare skje der det ikke har vesentlige negative virkninger for naturmiljø eller landskap, og der inngrep i sjøbunnen ved mudring eller lignende unngås.

- **Sanering av enkeltbrygger**

Enkeltbrygger bør saneres og samles i fellesanlegg der forholdene ligger til rette for det. Unntatt fra dette er områder der enkeltbrygger i form av pålebrygger utgjør en del av et verdifullt kulturmiljø.

B) Utforming og drift av småbåthavner

Strategier

- **Tilpasning**

Båthavnene må i størst mulig grad tilpasses landskapet, naturen og kulturmiljøet på stedet

- **Håndtering av forurensning**

Småbåthavner av en viss størrelse bør ha anlegg for håndtering av bunnstoff og annen forurensning med spyleplate etc.

- **Mottak av septik**

Alle havner over en viss størrelse må kunne ta i mot septik fra fritidsbåter

- **Miljøoppfølgingsprogram**

For større nyetableringer og ved vesentlig utvidelse av eksisterende anlegg bør det vurderes miljøoppfølgingsprogram for å sikre en fornuftig utforming og drift.

- **Utsettingsrampe**

Båthavnene bør ha rampe for utsetting som også kan nyttes av andre som ikke har fast båtplass i havna.

C) Gjestehavner

Attraktive gjestehavner er et gode både for båtturistene, reiselivsnæringen og annen næring på kysten. Østfoldkysten har mangel på gjestehavner, særlig i sentrale områder.

Strategi

- **Etablering av gjestehavner**

Gjestehavner utvikles der de kan knyttes til tettsteder på kysten eller andre steder der de kan knyttes til attraktive tilbud for båtturistene.

Gode gjestehavner bør ha et driftskonsept i sommersesongen for servicetilbud og oppsyn.

7.3 Andre infrastrukturtiltak

A) Sjøkabler og ledninger

Sjøbunnen blir i stadig økende grad benyttet til legging av kabler og andre ledninger. Dette gjelder alt fra store anlegg som betjener storsamfunnet, til lokale vann- og kloakkledninger i hytteområder.

Utfordringer

Det er behov for å ha styring med disse tiltakene for å unngå at de legges i sårbare områder, eller at de er til hinder for næringsliv, fiske eller ferdselen til sjøs.

Strategier

- **Samling og planlegging**

Ledninger og kabler samles i egne traseer på sjøbunnen, slik at man unngår skader og ikke legger unødvendig beslag på sjøbunnen og sikrer den for framtidig bruk. Traseene fastlegges i arealplanene.

- **Nedgraving**

Der det er mulig og økonomisk forsvarlig bør ledningene graves ned eller nedspyles i sjøbunnen.

B) Bilparkering

Både friluftsområdene og hyttebebyggelsen på kysten har behov for parkeringsplasser for biler. I mange områder er tilbudet begrenset og dårlig organisert. Det er stort behov for både å bedre tilbudet, og å etablere ordnede forhold.

Strategi

- **Kartlegging og planlegging**

Kommunene bør foreta kartlegging av parkeringsforholdene langs kysten og legge til rette for løsninger gjennom arealplanleggingen.

C) Utsettingsplasser for båter

Det er stort behov for flere utsettingsplasser for båter. Utsettingsplasser er et tilbud til folk med mindre båter og kan dempe behovet for utvidelse av båthavner. Slike plasser kan øke tilgjengeligheten til sjøen for padlere, seilere og andre båtbrukere.

Strategi

- **Flere utsettingsplasser**

Etablering av flere utsettingsplasser. Etablering i tilknytning til småbåthavner, campingplasser og andre tilbud prioriteres.

D) Fastlandsvegen til Hvaler

Fastlandsvegen til Hvaler over Bukkeholmen og Stokken er sårbar for havnivåstigning og springflo. Dersom vegen settes under vann vil dette kunne isolere kommunen i perioder.

Strategi

- Sikkerheten for fastlandsforbindelsen til Hvaler utredes, og behovet for tiltak vurderes

Stensulpturen "Fortidens
vitner" av Alessandro Stenico.
Foto: Tone Stenbek/Østfold
fylkeskommune

RETNINGSLINJER FOR PLANLEGGING OG FORVALTNING

Retningslinjene er delvis videreført fra planen av 2006. Samtidig er de ny Statlige planretningslinjene for differensiert forvaltning av strandsonen (SPR) langs sjøen innarbeidet. **Utdrag fra SPR strandsonen står i kursiv.**

Virkeområde

Disse retningslinjene gjelder innenfor planområdet for regional kystsoneplan for Østfold. Det vil si i RPR-sonen som på land er avgrenset på kart, datert juni 1993. Retningslinjene gjelder i tillegg for alle øyer, holmer, skjær og lignende. I sjø gjelder retningslinjene for kommunenes samlede områder, herunder vannflate, vannvolum og sjøbunn, ut til grunnlinjen. RPR-sonen på land omfatter ikke byområdene i Moss, Fredrikstad, Sarpsborg og Halden. Se kart bakerst.

Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsone langs sjøen, fastsatt ved kgl.res.25.3.2011 (SPR), er innarbeidet i retningslinjene for Østfold fylke. SPR skiller mellom retningslinjer for 100-metersbeltet og rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder (RPR), som i stor grad er videreført fra 1993. RPR gjelder for hele planområdet.

Om offentlige myndigheters oppgaver og ansvar sier SPR:

Kommunene skal legge retningslinjene til grunn i den kommunale planleggingen, planbehandlingen og behandlingen av dispensasjonssøknader. Fylkeskommunene skal legge retningslinjene til grunn i den regionale planleggingen. Fylkesmennene og fylkeskommunene skal legge retningslinjene til grunn ved sin medvirkning i det kommunale planarbeidet og dispensasjonsbehandlingen. De skal om nødvendig fremme innsigelse til planforslag og påklage dispensasjonsvedtak som ikke er i samsvar med retningslinjene.

Nasjonalt hovedmål

Innenfor retningslinjenes geografiske virkeområde skal naturverdier, kulturminneverdier og rekreasjonsverdier forvaltes som en ressurs av nasjonal betydning, til beste for befolkningen i dag og i fremtiden.

Hovedmål for nasjonal arealpolitikk i 100-metersbeltet

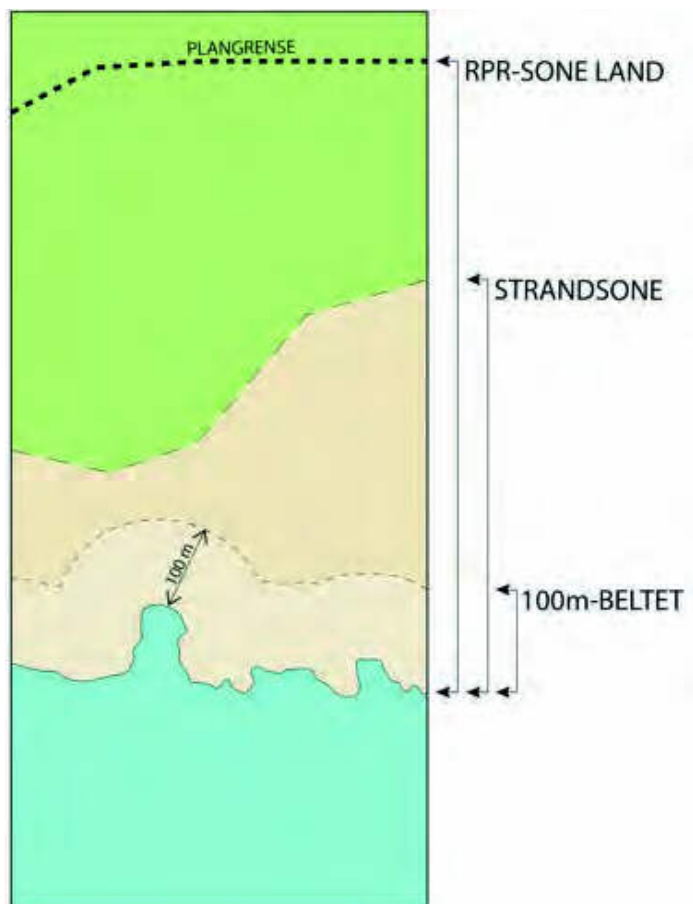
Målet er å ivareta allmenne interesser og unngå uheldig bygging langs sjøen. I 100-metersbeltet skal det tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser. I plan- og bygningsloven § 1-8 er forbud mot bygging og andre tiltak i 100-metersbeltet presisert og klargjort.

Mål for Østfoldkysten

Østfoldkysten skal forvaltes gjennom bruk og vern i et bærekraftig perspektiv. Kysten skal nyttes som områder for opplevelse og reiseliv, friluftsliv, båtliv, fritidsboliger, helårsboliger, næring og transport, samtidig som kystens spesielle landskaps-, natur-, og kulturverdier bevares. Rekreasjonsverdier, naturverdier og kulturminneverdier skal forvaltes som en ressurs av nasjonal betydning, til beste for befolkningen i dag og i fremtiden. Disse hensynene skal tillegges avgjørende betydning i all forvaltning og planlegging.

Mål for kystbebyggelse i Østfold

All bebyggelse med tilhørende infrastruktur må tilpasses natur- kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser. All byggevirkksomhet, herunder tilbygg og standardheving, må skje innenfor rammene av SPR for strandsonen. I 100-metersbeltet skal byggeforbudet i loven håndheves strengt, også for tiltak på eksisterende eiendommer. Inngrep og bygningsmessige tiltak utenfor tettsteder skal i minst mulig grad være synlige fra sjøen. Tiltakene må vurderes i landskapssammenheng, og være avklart i arealplaner på grunnlag av landskapsvurderinger.

Definisjoner

SPR - Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen, fastsatt ved kgl. res. av 25.mars 2011.

RPR – Rikspolitiske retningslinjer for planlegging av sjø-områder i Oslofjorden, fastsatt ved kgl.res. 23. juli 1993.

RPR av 1993 er erstattet av SPR av 2011

Inndelingen i kategorier forutsettes gjort i kommuneplanen:

*Med **byggeområder** (områder for bebyggelse og anlegg) forstås områder for eksisterende og planlagt bebyggelse for boligformål, næringsformål mv.*

*Med **åpne områder** (landbruks-, natur- og friluftsområder) forstås alle landarealer utenom byggeområdene og strandsonen.*

*Med **strandsonen** forstås de land- og sjøområder som står i innbyrdes direkte samspill økologisk og/eller bruksmessig.*

*Med **100-metersbeltet** (langs sjøen) menes 100 meter fra strandlinjen målt i horisontalplanet ved alminnelig høyvann, jf. pbl § 1-8, 2. ledd.*

*Med **sjøområder** forstås all sjø, herunder overflaten, vannvolum og sjøbunn utenom strandsonen ut til grunnlinjen.*

Kommunenes oppgaver etter plan- og bygningsloven

Kommuneplanen

I arbeidet med kommuneplanens arealdel må kommunene:

- Angi arealformål både på land og i sjøområdene på kommune(del)plankartet i samsvar med pbl. § 11-7
- Vurdere å tegne inn hensynssoner i samsvar med pbl § 11-8
- Tegne inn strandsonegrensen
- Tegne inn byggegrense i 100 metersbeltet der dette er aktuelt
- Utarbeide bestemmelser i samsvar med pbl §§ 11-10 og 11-11.
- Evt. utarbeide retningslinjer.
- Gjennomgå eldre planer og oppheve/endre planer som gir mulighet for utbygging i strid med de statlige planretningslinjene SPR for strandsonen.

Reguleringsplaner

Reguleringsplaner i kystsonen må utarbeides innenfor rammene av vedtatt kommune(del)plan. Endringer i arealbruk bør være avklart på kommuneplannivå

Byggesaker

Tiltak må være i samsvar med vedtatt plan og dispensasjoner bør unngås.

8.1. Retningslinjer for hele planområdet (se kart bakerst)

Åpne områder - landbruks-, natur- og friluftsområder (Inf)

I disse områdene skal det legges vekt på en langsiktig forvaltning av naturverdier og kulturlandskap, som grunnlag for landbruk, vern og allmenn rekreasjon.

Spredt utbygging i disse områdene bør unngås. Fritidshus kan oppføres etter

godkjente, ikke ferdig utbygde planer, eller som begrenset fortetting innenfor eksisterende områder, vurdert i plan.

Byggeområder

Evt. oppføring av nye boliger, næringsbebyggelse og tilhørende bygninger og anlegg bør foregå i tilknytning til eksisterende tettsteder.

I byggeområdene skal det legges vekt på å sikre friområder og naturelementer som sammenhengende grøntstrukturer i nærmiljøet. Forbindelse til ytre friluftsområder, strand og sjø må søkes opprettholdt og videreutviklet. Nære strandområder bør holdes intakt og fri for bebyggelse.

Det bør tilstrebes klare grenser mellom byggeområder og områder som ikke skal utbygges, med vekt på hensiktsmessig arrondering av landbruksarealer.

8.2 Retningslinjer for strandsonen, inkl. 100-m beltet

Strandsonegrensen må vises på kommuneplankartet.

Mulighetene for allment friluftsliv, basert på båtferdsel, ferdsel til fots og på sykkel og strandopphold bør trygges og forbedres. Det skal legges stor vekt på å opprettholde og forbedre tilgjengeligheten til strandsonen fra landsiden og sjøsiden samt mulighetene for å ferdes langs sjøen. Ved avveininger skal disse hensyn vektlegges sterkt i forhold til videre utvikling av eksisterende bolig- og fritidseiendommer.

I soner med høy biologisk produksjon, som gruntvannsområder, randsoner og lignende, andre verdifulle biotoper og andre lokaliteter med særlig natur- eller landskapsverdi, skal hensynet til naturmiljøet vektlegges sterkt i forhold til friluftsliv og båtferdsel. Tilsvarende gjelder for verdifulle kulturminner og kulturmiljøer i forhold til friluftsliv og båtferdsel.

I strandsonen bør bygging som kan redusere natur- og kulturmiljøet og mulighetene for rekreasjon og fiske ikke finne sted.

Kollektive ferieanlegg, anlegg for service til fritidsbåter og andre anlegg for ferie- og fritidsaktiviteter, knyttet til strand og sjø, skal vurderes nøye og tilpasses lokale forhold. Oppføring av nye, og vesentlig utvidelse av eksisterende, fritidshus skal som hovedregel ikke tillates.

8.3 Retningslinjer for fritidsbebyggelse i strandsonen, bak 100-metersbeltet

a) Det skal ikke gis tillatelse til nybygg som innebærer at det på en tomt blir mer enn én bygning med én bruksenhet. Dette gjelder også etter utvidelse. Frittstående uthus og anneks tillates ikke utvidet.

b) Det er ikke tillatt å utvide eksisterende atkomstveier, eller anlegge nye veier, parkeringsplasser eller gangstier med mindre dette er hjemlet i reguleringsplan. Unntatt fra dette er om turstier og parkeringsplasser tilrettelegges for allmennheten til friluftsområder, og ikke er i strid med andre hensyn bak disse retningslinjene.

c) Maksimal mønehøyde i eksponert retning mot sjøen skal ikke overstige 5,5 m. Høyden måles fra naturlig eksisterende terreng. For bygninger med andre takløsninger, som pulttak og flate tak, skal maksimal gesims-/mønehøyde ikke overstige 4m. Terrengtilpasningen må vises med illustrasjon. Eksisterende bebyggelse bør som hovedregel ikke tillates øket i høyde, uten at dette er vurdert i forhold til det omkringliggende området. Det samme gjelder ved riving og gjenoppbygging.

d) Opparbeidet uteplass, terrasse eller veranda tilknyttet fritidsboligens bygningskropp, kan tillates med samlet areal inntil 40 kvm, forutsatt at dette ikke øker eksponeringen i landskapet. Av dette kan overbygd terrasse/veranda/ uteplass tilknyttet hytte tillates utvidet inntil 10 kvm.

Veranda, terrasse og uteplass skal tilpasses det naturlig eksisterende terreng og legges lavest mulig. Innhegning av eiendommer, eller oppføring av gjerder er ikke tillatt.

e) Svømmebasseng, badestamp og lignende kan tillates som del av terrasse innenfor rammene i pkt. d.

f) All bebyggelse skal tilpasses det naturlige terreng og utformes på en slik måte at den eksponeres minst mulig. Dette får betydning for høyde, takform, materialvalg og fargesetting. Det forutsettes ikke-reflekterende materialer

og harmonisk, naturtilpassede farger, også på belistning, vinduer og andre bygningsdetaljer. Bebyggelse og anlegg med særtrekk som er karakteristisk for sin for sin tid, som har spesielle arkitektoniske kvaliteter eller representerer viktige trekk av kyst- eller fritidskulturen, skal bevares. Tradisjonell fargebruk bør beholdes på bygninger av kulturhistorisk verdi. Terrengarbeid, som sprenging og skjæring av fjell og utfylling, bør unngås.

g) Alle byggetiltak må vurderes i forhold til bygningenes eksponering og beliggenhet. Det skal ikke gis tillatelse til nybygg eller utvidelser som innebærer at samlet bruksareal (BRA) for bebyggelse på fritidseiendom overstiger 90 kvm, og maksimal fasadelengde overstiger 14 m i eksponert retning mot sjøen. Enheter hvor bebyggelsens størrelse allerede er lik, eller overskrider ovennevnte verdier, tillates ikke utvidet.

8.4 Retningslinjer for 100-metersbeltet

I plan- og bygningsloven av 2008 er byggeforbudet i § 1-8 og bestemmelsene om dispensasjon i kapittel 19 strammet inn. 100-metersbeltet er av nasjonal interesse. Forbudet skal derfor praktiseres strengt og dispensasjoner skal unngås. Plan- og bygningslovens utgangspunkt er at det ikke skal bygges i 100-metersbeltet langs sjøen.

Byggegrense

Forbudet i 100-metersbeltet gjelder ikke der annen byggegrense er fastsatt i kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan, jf. § 1-8, 3. ledd. I kommuneplanens arealdel må kommunen ta bevisst standpunkt til spørsmålet om byggegrense. Der kommunen ikke fastsetter egen grense, vil byggegrensen være 100 meter.

Krav om reguleringsplan

For eventuell ny utbygging og nye tiltak skal det kreves reguleringsplan, jf. plan- og bygningsloven § 12-1. Reguleringen må bygge på gjeldende kommuneplan/ kystsoneplan.

Hensyn i planleggingen

Bygging og landskapsinngrep skal ikke tillates på arealer som har betydning for andre formål, som for eksempel friluftsliv, naturvern, naturmangfold, kulturminner, kulturmiljø, landskap, landbruk, fiskerinæring, havbruk eller annen samfunnsmessig betydning. Ved utarbeiding av reguleringsplaner som innebærer bygging i 100-metersbeltet på arealer som er delvis utbygd, skal ferdselshensyn og landskapstilpasning spesielt vektlegges.

Nye bygninger skal trekkes så langt unna sjøen som mulig, og utvidelse av eksisterende bygninger skal skje i retning bort fra sjøen. Byggets funksjon vil ha betydning for plasseringen. Utbygging av veger, annen infrastruktur og tomteopparbeiding skal skje slik at inngrep og ulemper blir minst mulig. Samlet sett skal det legges vekt på løsninger som kan bedre eksisterende situasjon i forhold til landskap og allmenn tilgang til sjøen. Alternative plasseringsmuligheter skal alltid vurderes før utbygging tillates. Dette gjelder også for mindre tiltak. Ytterligere privatisering og gjentetting av strandarealer skal unngås.

Bebyggelse og anlegg med særtrekk som er karakteristisk for sin tid, har spesielle arkitektoniske kvaliteter eller representerer viktige trekk av kyst- eller fritidskulturen, skal bevares. Tradisjonell fargebruk bør beholdes på bygninger av kulturhistorisk verdi.

Revidering av eldre planer

I kommuneplanarbeidet skal kommunene vurdere om tiltak som tidligere er godkjent i kommuneplan eller reguleringsplan, er i samsvar med disse retningslinjene. Eldre planer som gir mulighet for utbygging i strid med retningslinjene, skal revideres eller oppheves. Vurdering og eventuell oppheving eller revidering av eldre planer skal inngå i den ordinære rulleringen av kommuneplanens arealdel.

Fritidsboliger

Det skal være en svært restriktiv holdning til nye fritidsboliger og vesentlig utvidelse av eksisterende fritidsboliger. Kommunene bør i kommuneplanen, etter en konkret vurdering, innføre bestemmelser for størrelse og standard av eksisterende fritidsboliger i strandsonen.

Det skal ikke gis tillatelse til nybygg eller utvidelse som innebærer at samlet bruksareal (BRA) for fritidsbebyggelse overstiger 80 kvm og maksimal fasadelengde overstiger 12m i eksponert retning. Oppføring av frittliggende terrasser og opparbeidet uteplass eller gressplen som er til hinder for allmennheten tillates ikke.

Fortetting

Eventuell fortetting i eksisterende områder skal være godkjent i oppdatert kommuneplan og reguleringsplan, og skal ikke være i strid med disse retningslinjene.

By- og tettstedsområder

Retningslinjene gjelder også for by- og tettstedsområder. I disse områdene skal behovet for fortetting og byutvikling tillegges vekt. Utbygging bør konsentreres til etablerte utbyggingsområder. Arealer til bolig-, sentrums- og næringsutvikling bør prioriteres foran arealer til fritidsboliger.

Havnivå og springflo

Ved etablering av ny bebyggelse langs sjøen bør laveste tillatte kotehøyde for ferdig gulv være 2,5 moh.

8.5 Retningslinjer for sjøområder

Disse områdene skal vektlegges som biotoper og grunnlag for fiske og annen høsting av fornybare naturressurser, og som ressurs for transport, ferdsel med fritidsbåt og annen rekreasjon. Det bør vises stor forsiktighet med å åpne for tiltak i sjø som medfører betydelige anlegg og/eller varige inngrep som kan være til ulempe for de hensyn som ligger bak retningslinjene.

Viktige fiskeområder, bør opprettholdes, og være frie for faste innretninger, som bøyer, moringer, private brygger og lignende, som kan være til ulempe for utøvelsen av fisket.

For tiltak i sjø kreves det tillatelse etter havne- og farvannsloven og kulturminneloven.

Småbåthavn

Alle småbåthavner bør avklares gjennom en samlet planprosess og hjemles i kommuneplanen. Slike anlegg må lokaliseres til områder der landskapsinngrepene er begrenset, og vurderes i forhold til andre interesser som friluftsliv, kulturminner og biologisk mangfold. Småbåthavner bør heller ikke legges i områder som forutsetter mudring for å oppnå tilstrekkelig dybde. Fellesanlegg bør lokaliseres ut fra prinsippene for samordnet areal- og transportplanlegging (ATP), det vil si nær annen infrastruktur.

Enkeltbrygger

Enkeltbrygger bør samles i felles bryggeanlegg på egnede steder, slik at landskap, natur og kulturmiljø og friluftsinnteresser hensyntas. Pålebrygger og sjøbumiljø som inngår i viktige kulturmiljø bør bevares og vedlikeholdes slik de står. Utvelgelse av områder for småbåtanlegg bør ses under ett for lengre sammenhengende kyststrekninger og avklares gjennom kommuneplanen.

8.6 Dispensasjon

Plan- og bygningsloven av 2008 har strammet inn dispensasjonsadgangen. Plan- og bygningsloven styrker kommuneplanen som et overordnet styringsdokument. Arealbruk skal primært avklares gjennom kommuneplaner og reguleringsplaner. Det er et viktig prinsipp at planene ikke skal undergraves som informasjons- og beslutningsgrunnlag og at forutsigbarheten ikke svekkes. Som hovedregel bør derfor endringer i planer behandles etter reglene om kommuneplanlegging og reguleringsplaner, og ikke skje ved dispensasjon.

Ved en søknad om dispensasjon fra en plan eller bestemmelse må kommunen foreta en selvstendig vurdering etter plan- og bygningslovens kapittel 19. Kommunen bør bl. a. vurdere om det foreligger alternative eller allerede planavklarte, løsninger.

Av plan- og bygningsloven § 19-2 fremgår at det er to vilkår som begge må være oppfylt for at dispensasjon kan innvilges:

- 1) Det skal ikke dispenseres dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, eller hensynene i lovens formålsbestemmelse, blir vesentlig tilsidesatt. f.eks. hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv og landskapsverdier og andre allmenne interesser.
- 2) I tillegg skal det foretas en interesseavveining, der fordelene ved dispensasjonen må være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering.

Det er fordeler eller ulemper i forhold til allmenne interesser som skal vurderes. I en dispensasjonsvurdering er det ikke tilstrekkelig at situasjonen for de allmenne interesser ikke forverres. Det avgjørende er om fordelene er klart større enn ulempene, jf. Veileder for kommunenes behandling av dispensasjons-søknader i strandsonen fra Fylkesmannen i Østfold av 2013.

Kommunen kan gi varig eller midlertidig dispensasjon. Kommunen kan også sette strenge vilkår for å kompensere for eventuelle ulemper dispensasjonen medfører.

Dispensasjon for gjenoppføring av erstatningsbygg etter brann eller naturskade, skal normalt gis med mindre kommunen etter en konkret vurdering finner at dette vil stride mot allmenne interesser. Ved gjenoppføring bør det søkes å bedre hensynet til allmenne interesser mht. plassering, utforming, fargebruk etc.

Kommunen bør ikke dispensere når Fylkesmannens miljøvernavdeling eller annen direkte berørt statlig eller regionale myndigheter har uttalt seg negativt, jf. § 19-2.

Dispensasjonsbehandling av fritidsbebyggelse i 100-metersbeltet

Forbudet i 100m-beltet må ikke undergraves gjennom dispensasjoner. Alle dispensasjoner må være i samsvar med lovkravene. Arealplanene i 100m-beltet skal praktiseres strengt.

I utgangspunktet skal fritidsbebyggelse i 100-metersbeltet ikke utvides eller endres.

Fritidsbebyggelsen i 100m-beltet bør kun tillates utvidet gjennom dispensasjon i helt spesielle tilfeller, og etter en konkret vurdering. Samlet bruksareal (BRA) for eksisterende fritidsbebyggelse og ny omsøkt utvidelse skal ikke overstige 80 kvm og maksimal fasadelengde ikke overstige 12m i eksponert retning.

Det kan vurderes som en fordel om fritidsbebyggelsen tilkobles et ordnet avløpsanlegg. Dette kan forsvare dispensasjon for et mindre tilbygg til hytta for å få plass til et begrenset bad/våtrom, men størrelse og utvidelsesretning må vurderes konkret.

Fritidsbebyggelsens beliggenhet må være en del av den konkrete vurderingen. Hytter som ligger nært vannet og/eller eksponert i landskapet bør på et generelt grunnlag vurderes strengere enn hytter som ligger lenger fra vannet og er mindre eksponert. Tilsvarende gjelder hytter som ligger nær badeområder, stier eller andre områder med allmenne interesser.

Det kan vurderes som en fordel om uthus eller andre mindre bygninger på eiendommen rives, slik at bebyggelsen samles til en enhet. Dette kan forsvare at et tilsvarende areal som rives kan bygges på hytta. Utvidelsesretning må vurderes konkret. Uthus bør bevares der de representerer en kulturhistorisk verdi og som en del av et helhetlig anlegg sammen med hovedbygningen.

Andre fordeler kan være å fjerne privatiserende elementer. Det bør vurderes om eksisterende bebyggelse bør males i en mer naturtilpasset og avdempet farge, for å gli bedre inn i naturmiljøet. I noen tilfelle er fargen en del av områdets historie og arkitektur. Det bør da søkes faglig råd hos fylkeskonservator.

Riving og gjenoppbygging bør som utgangspunkt skje innenfor eksisterende

bygningvolum. Gjenoppføring på annet sted bør vurderes dersom ny plassering gir bedre forhold for allmenheten.

Utvidelse av eksisterende brygger, og etablering av nye, skal som hovedregel ikke tillates. Dispensasjon kan vurderes der endring/tiltaket fører til en bedret situasjon ut fra allmenne hensyn, for eksempel gjennom redusert omfang/ inngrep og samling av flere enkeltbrygger til fellesanlegg.

Det skal ikke gis dispensasjon for bruksendring fra naust, boder, annekser eller lignende til ny, selvstendig hytteenhet. Det skal heller ikke gis dispensasjon for bruksendring fra naust og boder til annekse.

Det er ikke tillatt å opparbeide frittliggende terrasser, uteplasser eller gressplen som er til hinder for allmennheten.

Informasjon om dispensasjonsbestemmelsene

Brev fra Fylkesmannen i Østfold, juridisk avd. til kommunene om endringer i dispensasjonsbestemmelsene i pbl., datert 04.06.2009.

Brev fra Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen om endring av rutiner for oversendelse av dispensasjonssaker, datert 8.6.2009, samt brev datert 26.01.2011 om dispensasjon i forbindelse med vann- og avløpsanlegg.

Brev til kommunene om rutiner for oversendelse av dispensasjonssaker til Østfold fylkeskommune, datert 20.11.2013.

Fylkesmannen i Østfold, 18.12.2013: Veileder for kommunenes behandling av dispensasjonssøknader i strandsonen.

HANDLINGSPROGRAM

2015-2019

Handlingsprogrammet omfatter i hovedsak samarbeidstiltak der regionale myndigheter og særlig fylkeskommunen har et ansvar enten for å ta initiativ, gjennomføre eller følge opp. De fleste strategiene i planen må følges opp gjennom kommunenes planlegging.

Tema	Strategi/tiltak	Samarbeidsparter	Merknad
Samarbeid	Samarbeid over nasjons- og fylkesgrenser	Regionale myndigheter	ØFK inviterer til møte med aktuelle svenske og norske parter i 2015
Miljø	Avklaring regionale dumpeplasser	Fylkeskommunen, regional stat, kommunene,	Grunnlag er delvis utarbeidet
Miljø	Samarbeid om beredskap ved akutt oljeforurensning mht. tidlig varslingsinformasjon og skadeavgrensning	Kystverket, Fylkesmannen, IUA, kommunene	Samarbeid også over fylkes- og landegrenser
Miljø	Utarbeiding av beredskapsplaner mot oljeforurensning for nasjonalparken og andre sårbare områder	Kystverket, Ytre Hvaler Nasjonalpark, fylkesmannen, kommunene	Egne planer for hvert område
Miljø	Samarbeid for å redusere mengdene av marint avfall ved kildene	Nasjonale og regionale myndigheter, OF, aktuelle samarbeidsland	Interreg-prosjektet "Ren kystlinje" (hovedprosjekt) er under etablering med ØFK som nasjonal prosjekteier.
Miljø	Utvikling av metoder og organisering for effektiv strandrydding	Kommunene, OF, Skjærgårdstjenesten	
Miljø	Tiltak mot gjengroing - videreføring av beiteprosjektet og innføring av kulturlandsskapskolen vurderes	Fylkeskommunen/kommunene/OF	Utreides i 2015
Naturmangfold	Informasjon til allmennheten om det biologiske mangfoldet og hensynsfull bruk av kysten.	Fylkeskommunen, kommunene, fylkesmannen, OF	Hensiktsmessig form vurderes
Naturmangfold	Videreføre arbeidet med Marin Verneplan	Fylkesmannen	

Kultur- minner	Utarbeiding av kommunale kulturminneplaner	Kommunene, fylkeskommunen	Fylkeskonservatoren veileder
Friluftsliv	Felles strategi for sikring av friluftsområder	Fylkeskommunen, kommunene, OF	Utgangspunkt i OF's rapport
Friluftsliv	Utrede opprettelse av sikringsfond for oppkjøp av eiendommer	Fylkeskommunen, kommunene, OF	Hensiktsmessighet og funksjon utredes
Friluftsliv	Vurdere offentlig transporttilbud til viktige friluftsområder ved kysten	Fylkeskommunen, kommunene	
Friluftsliv	Kyststien. Effektive driftsløsninger og organisering utredes.	OF, kommunene, Fylkeskommunen og andre samarbeidspartnere	
Friluftsliv	Etablering av flere kystledhytter	OF, kommunene, fylkeskommunen.	Etableres i eksisterende bygninger
Friluftsliv	Informasjon om Allemannsretten	Fylkeskommunen, OF, kommunene	Informasjon om rettigheter og plikter
Friluftsliv	Holdningsskapende arbeid for hensynsfull bruk av sjøen	Kommunene, båtforeninger	
Friluftsliv	Fartsbegrensninger i trange og sårbare farvann utredes	Fylkeskommunen, kommunene, havnedistriktene	
Næring	Samarbeid om etablering av VGO i marine fag	Fylkeskommunen	Samarbeid rundt Oslofjorden
Næring	Samarbeid om utvikling av tilbudene i Nasjonalparken	Fylkeskommunen, Hvaler og Fredrikstad, andre kommuner	Nasj. parksentre, tilbud, aktiviteter
Infrastruktur	Gjennomføring av strategier og tiltak i Regional transportplan for Østfold mot 2050	Fylkeskommunen, samferdselsetatene, havnene, kommunene	
Infrastruktur	Fastlandsforbindelse til Hvaler vurderes ut fra sikkerhetshensyn	Statens vegvesen, Hvaler kommune	Sikkerhet ved stormflo

Østfold fylkeskommune tar initiativ til oppstart av følgende tiltak som prioriteres for snarlig igangsetting i 2015:

- Samarbeid over nasjons- og fylkesgrenser
- Avklaring av regionale dumpeplasser
- Strategi for sikring av friluftsområder/sikringsfond
- Samarbeid om utvikling av tilbudene i Ytre Hvaler Nasjonalpark

Fylkeskommunen har også gjort vedtak om deltakelse i interreg-prosjektet "Ren kystlinje)

Regional kystsoneplan for Østfold

Målestokk 1 : 215 000
 0 1.5 3 6 9 12 km
 Kartgrunnlag: Norge digitalt, Kartverket

— Planområde (RPR-sonen)
 ▨ Ytre Hvaler nasjonalpark

Samferdsel

— Jernbane
 — Europavei
 — Riks- og fylkesvei
 — Bilferje (riks- og fylkesvei)
 — Kommunal vei

Administrative grenser

— Kommunegrense
 — Fylkesgrense
 — Riksgrense

Mai 2013
 Østfold fylkeskommune

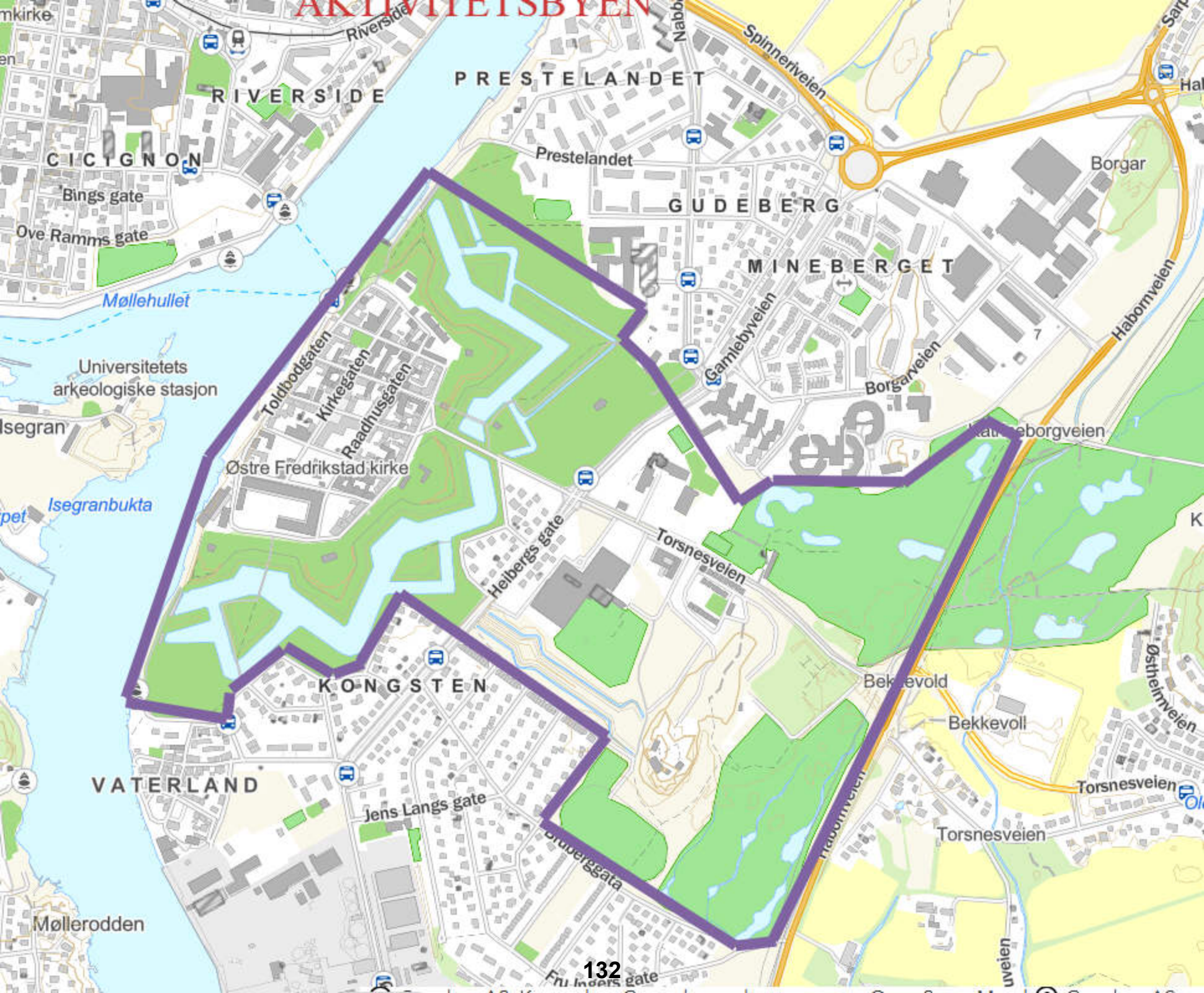

Østfold fylkeskommune
Postboks 220, 1702 Sarpsborg

www.ostfoldfk.no

Saksnr.: 2025/3150
Dokumentnr.: 9
Løpenr.: 164954/2025
Klassering: 210

Møtebok

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Formannskapet	19.06.2025	119/25

Månedssrapport for Fredrikstad kommune per mai 2025

Kommunedirektørens innstilling

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å fatte følgende vedtak:

1. Månedssrapport for Fredrikstad kommune per mai 2025 tas til orientering.

Sammendrag

Prognosen etter mai viser en svak bedring av netto driftsresultat for året som samlet øker med omtrent 4 millioner kroner til samlet 29 millioner kroner.

Bystyrets vedtak per 12. juni er ikke innarbeidet i prognosen for mai.

Vedlegg

[Månedssrapport for mai](#)

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

Budsjett 2025 og økonomiplan 2025-2028

Saksopplysninger

Månedssrapporten for mai er basert på avsluttet regnskap og rapporteringsfrist for kommuneområdene før behandling av 1. tertialrapport ble avsluttet i bystyret 12. juni.

Bystyrets vedtak på økte budsjetttrammer på cirka 8,5 millioner kroner, og vedtak på utgiftsreduksjoner på cirka 19,4 millioner kroner er ikke innarbeidet og hensyntatt i oppdatert prognose for mai måned.

Skatteinntekten for mai måned viser et positivt avvik på 18 millioner kroner som reflekteres i en bedret skatteprognose for året på 10 millioner kroner. Refusjon fra ressurskrevende tjenester gir imidlertid et negativt avvik som følge av at revisorbekreftet beløp er 10 millioner kroner lavere enn avsatt i regnskapet for 2024. Differansen må belastes regnskapet i 2025.

Det er mindre positive justeringer i prognosene for utgifter fra kommuneområdene. Prognosen for merforbruk ligger svakt bedre enn i 1. tertialrapport, cirka 89 millioner kroner, før budsjettjusteringer og vedtak fra bystyret 12. juni innarbeides.

Avkastningen fra likviditetsplasseringene har bedret seg. Avkastning hittil i år viser en bedring med cirka 22 millioner kroner. Som følge av fortsatt stor usikkerhet knyttet til finansutviklingen mot årsskiftet er prognosen uendret med ett avvik på 25 millioner kroner mot budsjettet.

I prognosen for mai er det ikke lagt til grunn en reduksjon av Norges banks styringsrente i 2025. Forslaget om økt utbetaling/utbytte fra datterselskapene ble ikke vedtatt i behandlingen av tertialrapporten i bystyret i juni.

Samlet viser prognosen etter mai et netto driftsresultat på cirka 29 millioner kroner, hvilket er en bedring på 4 millioner kroner sammenlignet med prognosen etter 1. tertial.

Relevante bestemmelser

Kommuneloven og kommunens økonomireglement

Konsekvenser for sosial bærekraft

Kommunens budsjett omhandler i stor grad rammer og forutsetninger for sosial bærekraft.

Konsekvenser for økonomisk bærekraft

a) Økonomiske konsekvenser – drifts- og investeringsbudsjett
Framkommer av saksopplysningene og statusrapport i Framsikt.

b) Samfunnsmessige konsekvenser

Fredrikstad kommune har en viktig rolle som part i utviklingen av Fredrikstadsamfunnet. En økonomisk bærekraftig utvikling av kommunen er en viktig forutsetning for utvikling av kommunen og framtidig tjenesteutvikling.

Konsekvenser for miljømessig bærekraft

Det vises til vedtatt budsjett for 2025.

Ansattes medbestemmelse

Ansatte er orientert om budsjettforutsetningene og aktuelle tiltak drøftes løpende i de enkelte kommuneområder.

Vurdering

Kommunens økonomiske situasjon er tilnærmet uendret siden 1.tertial, og ytterligere tiltak er nødvendig for å nå budsjettbalanse.

Alternative løsninger

Ikke relevant i denne saken etter behandling av tertialrapporten i bystyret 12. juni.

Konklusjon

Kommunedirektøren bekrefter at det er nødvendig med fortsatt stram økonomisk styring og kontroll, og behov for ytterligere tiltak som er vedtatt i tertialrapporten i bystyret 12. juni, etter månedsrapporten for mai.

Saksnr.: 2025/14824
Dokumentnr.: 3
Løpenr.: 169883/2025
Klassering: 223

Møtebok

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Formannskapet	19.06.2025	120/25

Søknad fra Mama Cicignon om støtte til forprosjekt om utvikling av B-blokka til fremtidsrettede boformer - formannskapets disposisjonskonto

Kommunedirektørens innstilling

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å fatte følgende vedtak:

1. Saken tas til orientering.

Sammendrag

Mama Cicignon søker om støtte til forprosjekt om utvikling av B-blokka til fremtidsrettede boformer. Mama Cicignon søker om 450.000 kroner i støtte.

Vedlegg

1. Epostforside - søknad om støtte til forprosjekt i forbindelse med utvikling av B-blokka til fremtidsrettede boformer
2. Søknad om støtte til forprosjekt i forbindelse med utvikling av B-blokka til fremtidsrettede boformer
3. Vedlegg til søknad til Husbanken

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

Ingen

Saksopplysninger

Mama Cicignon ble stiftet 8. mars 2025. Selskapets formål er utvikling av boformer og eiendom som bidrar til sosial bærekraft, utvikler nabolaget og motvirker ensomhet.

Utdrag fra søknaden:

*B- blokka står som vi vet idag tom med et betydelig preg av forfall.
All «innmat» er revet ut, og det kan potensielt romme omkring 70 leiligheter, inntil 1000 m2 med fellesfunksjoner innendørs, og et betydelig uteareal med flott beliggenhet.
Bygget ligger innenfor en reguleringsplan som åpner for både bolig og servicevirksomhet/handel/tjenesteyting for beboere og lokalbefolkning.
Vi har inngått en avtale med Kan Cao (NG development) om utvikling og mulig kjøp av Bblokka.*

Mål for prosjektet

Vårt mål er å skape en pilot, «det gode eksemplet». En løsning for B-blokka som skaper verdi gjennom

- 1) Møteplasser som bidrar et godt bomiljø både i B-blokka og nærmiljøet
- 2) Sambruk, dvs at man planlegger for at flere grupper av befolkningen bor sammen og Møtes (Eldre, unge, studenter, barnefamilier, single og par)
- 3) Aktivitet (gjennom hagearbeid, trening, dans, matlaging osv).

Hva skal gjøres: Forprosjektet skal avklare bl.a.:

- Hvilke tilbud og løsninger som bør inkluderes for best mulig effekt på sosial bærekraft og inkludering.
- Hvilke driftsmodeller som kan være aktuelle og hvordan de kan bidra til både sosial og økonomisk bærekraft. (Samarbeid med andre, frivillighet, næringsdrift, medlemskap tilskuddsordninger, mm.).

Hvem skal gjøre det:

- Mama Cicignon har overordnet prosjektledelse, og deltar i flere aktiviteter
- Samarbeid med Høyskolen i Østfold (prosjektledelse og innovasjon), har intensjonsavtale, Universitetet i Oslo (sociologi), lokale foreninger, konsulenter med spisskompetanse, ressursgrupper (som etableres i forprosjektet) bestående av med et utvalg av fag/ressurspersoner.

Hvordan prosjektet skal gjennomføres:

1. Innsiktsarbeid

- a. Medvirkning (lokale foreninger, nabolag, aktuelle brukere/berørte), næringsdrivende - kartlegge lokale behov og ønsker.
- b. Studier av andre prosjekter, lese og besøke (driftsmodeller, innhold, hva fungerer mer og mindre bra, osv)
- c. Kartlegge «objektet», B-blokka, for å få kunnskap om klok utnyttelse av eksisterende arealer.

2. Basert på innsiktsarbeid, konkretisere løsning for fellesarealer i B-bygget inne og ute. Både

innhold (nabolagskjøkken, servering av mat, parsellhage, ulike aktiviteter i verksteder innen sløyd, keramikk, syng, musikk og treningsrom) samt skissere en eller flere driftsmodeller som kan sikre økonomisk bærekraft over minimum 5 års periode.

3. Videre målsetting: Gjennomføring/implementering i samarbeid med investor.

(Dersom vi mot formodning ikke skulle få med oss investorer til realisering av prosjektet vil resultatene i punkt 1 og 2 ha selvstendig verdi som kan benyttes i andre prosjekter og av andre aktører/utviklere i kommunen).

Kommunedirektøren legger fram søknaden fra Mama Cicignon til orientering, med mulighet for å innvilge støtte på 450.000 kroner til forprosjekt.

Relevante bestemmelser

Det er EØS-avtalen artikkel 61 som regulerer lovligheten av offentlig støtte. Bestemmelsen fastslår at offentlig støtte i utgangspunktet er forbudt. Det kan oppstilles seks vilkår som alle må være oppfylt for at et tiltak skal defineres som offentlig støtte iht. EØS-avtalen artikkel 61 (1):

1. Støtten må innebære en økonomisk fordel for mottakeren.
2. Støtten må være gitt av staten eller av statsmidler i enhver form.
3. Mottaker av støtte må drive økonomisk aktivitet (foretaksbegrepet).
4. Støtten må begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer eller tjenester (selektivitet).
5. Støtten må vri konkurransen eller true med å vri konkurransen.
6. Støtten må være egnet til å påvirke samhandelen mellom EØS-landene.

Er alle vilkårene oppfylt, omfattes støtten av forbudet. Og motsatt, dersom ett av vilkårene ikke er oppfylt, inntreffer heller ikke forbudet. Dersom alle vilkårene er oppfylt vil det likevel være mulig å gi støtte, da forankret i gruppeunntakene som er beskrevet i EØS-avtalen artikkel 61.

Vurdering av lovlighet knyttet til EØS-avtalen artikkel 61

Det omsøkte beløpet på 450.000 kroner kan gis som bagatellmessig støtte, da det er innenfor rammen satt av EØS-regelverket (maks. 300 000 euro over tre år). Bagatellmessig

støtte er en enkel støtteordning som ikke krever omfattende vurderinger av statsstøtteregler. Det forutsettes at mottaker bekrefter at total offentlig støtte de siste tre årene, inkludert dette beløpet, ikke overstiger grensen.

Konsekvenser for sosial bærekraft

Prosjektet har som mål å gi et viktig bidrag til innovasjon innen folkehelse, gjennom å søke løsninger på samfunnsutfordringer knyttet til ensomhet, eldrebølge, mental og fysisk helse.

Konsekvenser for økonomisk bærekraft

Dersom formannskapet vedtar å innvilge søknaden reduseres formannskapets disposisjonskonto med tilsvarende beløp i 2025.

Konsekvenser for miljømessig bærekraft

Ikke vurdert i saken.

Ansattes medbestemmelse

Ikke relevant.

Vurdering

Kommunedirektøren fremlegger søknaden for formannskapet med mulighet for å innvilge støtte finansiert over formannskapets disposisjonskonto, som før behandling av søknaden har en saldo på 1.200.000 kroner.

Alternative løsninger

Formannskapet kan fatte vedtak om å gi tilskudd til forprosjekt Mama Cicignon. Vedtaket kan da formuleres slik:

1. Det gis et tilskudd til forprosjekt Mama Cicignon, basert på søknad datert 9. mai 2025, med følgende vilkår:
  - En prosjekt- eller tiltaksrapport og regnskapsoversikt skal sendes Fredrikstad kommune, senest innen åtte uker etter at tiltaket er avsluttet eller midlene er benyttet.
  - Søkere som er regnskapspliktige i henhold til lov, og som av Fredrikstad kommune mottar et samlet tilskudd som er større enn 100 000 kroner per regnskapsår, skal ettersende revidert årsregnskap for året tilskuddet/tilskuddene gjelder. Krav til revidert årsregnskap kan i vedtak om tilskudd også bli framsatt for tilskudd på mindre enn 100 000 kroner.
  - Kommunen utbetaler tilskuddet etter mottak av nødvendig dokumentasjon.
  - Tilsagn om tilskudd kan bortfalle dersom tiltaket ikke er gjennomført innen 31. desember i det året tilskuddet gjelder.
  - Fredrikstad kommune kan kreve innsyn og kontroll med bevilgede kommunale midler.
  - Mottaker av tilskudd plikter å medvirke til slik kontroll, herunder framskaffe etterspurt og relevant dokumentasjon, m.m.
  - Dersom tildeling av tilskudd bygger på uriktige opplysninger fra søker, eller tilskuddet – eller deler av det – ikke er nyttet etter forutsetningene, herunder at fastsatte vilkår ikke er oppfylt, kan tilskudd som ikke er utbetalt bortfalle, og utbetalt tilskudd kan bli krevd tilbake. Det samme gjelder dersom tilskuddsmottaker ikke har levert regnskap og rapport innen fastsatt frist, eller når regnskapet ikke anses tilfredsstillende.
2. Beløpet dekkes av formannskapets disposisjonskonto, som før denne søknaden har en saldo på 1.200.000 kroner.

Konklusjon

Kommunedirektøren legger fram søknaden fra Mama Cicignon til orientering. Dette siden søknaden kommer utenom ordinære søknadsfrister og prosesser, og dermed ikke kan vurderes opp mot andre søkere og formål.

Fra: solveig egeland[solveig.a.egeland@gmail.com]
Sendt: 09.05.2025 15:04:34
Til: Postmottak Fredrikstad Kommune[postmottak@fredrikstad.kommune.no]
Kopi: Stine Bjar[stinebjar@gmail.com]; Cecilia
Brynhildsen[cecilia@brynhildsen.no]; Halvorsrud Kari
Elisabeth[kaehal@fredrikstad.kommune.no];
Tittel: Søknad til Formannskapet

Hei!
vedlagt søknad til Formannskapet. Håper at denne kan behandles i junimøtet!

Med vennlig hilsen
Solveig Egeland
Mama Cicignon

SØKNAD OM STØTTE TIL FORPROSJEKT

-Utvikling av B-blokka til fremtidsretta boformer som bidrar til sosial bærekraft, styrker nabolaget med sosiale møteplasser og motvirker ensomhet

---

Bakgrunn for Mama Cicignon

Mama Cicignon ble stiftet 8. mars 2025 av Stine Bjar (arkitekt), Cecilia Brynhildsen (sivilingeniør) og Solveig Egeland (by og regionsplanlegger). Selskapets formål er utvikling av boformer og eiendom som bidrar til sosial bærekraft, utvikler nabolaget og motvirker ensomhet.

Vi viser til møte med gruppelederne 31. mars og søker med dette om støtte til et forprosjekt hvor vi vil utrede hva som skal til for å utvikle og skape en ny type boform i Fredrikstad basert på bærekraftige fellesfunksjoner. Det gjelder både sosial og økonomisk bærekraft.

Lokasjon

B- blokka står som vi vet idag tom med et betydelig preg av forfall.

All «innmat» er revet ut, og det kan potensielt romme omkring 70 leiligheter, inntil 1000 m2 med fellesfunksjoner innendørs, og et betydelig uteareal med flott beliggenhet.

Bygget ligger innenfor en reguleringsplan som åpner for både bolig og servicevirksomhet/handel/tjenesteyting for beboere og lokalbefolkning.

Vi har **inngått en avtale med Kan Cao** (NG development) om utvikling og mulig kjøp av B-blokka.

Mål for prosjektet

Vårt mål er å skape en pilot, «det gode eksemplet». En løsning for B-blokka som skaper verdi gjennom

- 1) Møteplasser som bidrar et godt bomiljø både i B-blokka og nærmiljøet
- 2) Sambruk, dvs at man planlegger for at flere grupper av befolkningen bor sammen og Møtes (Eldre, unge, studenter, barnefamilier, single og par)
- 3) Aktivitet (gjennom hagearbeid, trening, dans, matlaging osv).

Hva skal gjøres: Forprosjektet skal avklare bl.a.:

- Hvilke tilbud og løsninger som bør inkluderes for best mulig effekt på sosial bærekraft og inkludering.

- Hvilke driftsmodeller som kan være aktuelle og hvordan de kan bidra til både sosial og økonomisk bærekraft. (Samarbeid med andre, frivillighet, næringsdrift, medlemskap tilskuddsordninger, mm.).

Hvem skal gjøre det:

- Mama Cicignon har overordnet prosjektledelse, og deltar i flere aktiviteter
- Samarbeid med Høyskolen i Østfold (prosjektledelse og innovasjon), har intensjonsavtale, Universitetet i Oslo (sosiologi), lokale foreninger, konsulenter med spisskompetanse, ressursgrupper (som etableres i forprosjektet) bestående av med et utvalg av fag/ressurspersoner.

Gjennomføring og samarbeid

Hvordan prosjektet skal gjennomføres:

1. Innsiktsarbeid

- a. Medvirkning (lokale foreninger, nabolag, aktuelle brukere/berørte), næringsdrivende - kartlegge lokale behov og ønsker.
- b. Studier av andre prosjekter, lese og besøke (driftsmodeller, innhold, hva fungerer mer og mindre bra, osv)
- c. Kartlegge «objektet», B-blokka, for å få kunnskap om klok utnyttelse av eksisterende arealer.

2. Basert på innsiktsarbeid, konkretisere løsning for fellesarealer i B-bygget inne og ute. Både innhold (nabolagskjøkken, servering av mat, parsellhage, ulike aktiviteter i verksteder innen sløyd, keramikk, sying, musikk og treningsrom) samt skissere en eller flere driftsmodeller som kan sikre økonomisk bærekraft over minimum 5 års periode.

3. Videre målsetting: Gjennomføring/implementering i samarbeid med investor.

(Dersom vi mot formodning ikke skulle få med oss investorer til realisering av prosjektet vil resultatene i punkt 1 og 2 ha selvstendig verdi som kan benyttes i andre prosjekter og av andre aktører/utviklere i kommunen).

Hvorfor gjør vi dette?

Utgangspunktet er samfunnet vi lever i med nye behov som nå gjør seg mer og mer gjeldende.

Folk er ensomme. Rapporter og forskning viser at det ofte mangler sosiale møteplasser i moderne boligprosjekter.

Folk blir eldre. Det kommer en eldrebølge som det må planlegges for. Målet til myndighetene er at flest mulig skal bo hjemme lengst mulig.

Spørsmålet er hvordan vi skal møte disse behovene. Må det bygges annerledes? Hvem skal betale for ekstrakostnadene?

Finnes det nye metoder, løsninger som kan få regnestykket til å gå opp?

Vårt prosjekt er ikke rakettforskning. De fleste skjønner og vet at vi trenger flere sosiale møteplasser. Spørsmålet er mer hvordan vi skal gjøre det økonomisk bærekraftig. Det er det vi vil forsøke å løse gjennom dette prosjektet.

Å forstå stedets ånd, er et grep vi mener bør ligge som et grunnlag. Genius loci. Hvor er vi? Hva har skjedd her før? Hva er det som betyr noe for folket, hva er det som rører hjertene deres? Hva er det som gir et godt hjem?

Så vet vi at ensomhet er en av de største samfunnsutfordringene vi har i vår tid. Hvordan er det blitt slik? Vi nordmenn som lever i et av verdens rikeste land, vi er faktisk i ferd med å bli fattige på det som egentlig betyr mest, nemlig tilhørighet, nære relasjoner og sosiale møter. Det hjelper lite om det hjemmet du nettopp har kjøpt er dyrt og fint, hvis du sitter der inne alene. Ensomhet har blitt vår nye folkesykdom. Den rammer i alle aldre, og i alle sosiale lag. Ensomhet er dyrt. Det koster samfunnet store summer. Det trenger ikke være sånn. Så hva kan vi gjøre? Et viktig grep, mener vi, er å bygge annerledes.

Olav Selvaag bygde rimelige hus så vanlige folk fikk mulighet til å eie sitt eget. Han ble en pioner, en samfunnsbygger. Han identifiserte et problem og tilbød løsningen.

Han brukte sine ingeniørkunnskaper sammen med kreativitet og fant frem til en ny byggemetode. Han gjorde en innsats som betydde noe – både for folk og samfunn.

Idag står vi overfor en annen type fattigdom, nemlig ensomhet.

En ensomhet som vi har skapt selv – ironisk nok med vår rikdom som virkemiddel.

Vi har bygd oss ensomme.

Nå er tiden kanskje inne for å bygge annerledes?

Sosial infrastruktur er kanskje like viktig som teknisk infrastruktur?

Vi trenger mest av alt sosiale møteplasser som *innbyr* til aktivitet. Steder der vi kan komme å *gjøre* noe sammen. Steder som gjør at folk føler seg *nyttige*. Steder som er uformelle. Steder som inviterer inn. Steder som er trygge. Steder som gjør at folk kan prate og le sammen!

Hage, drivhus, badstue, nabolagskjøkken, musikk, verksteder og treningsrom er eksempler på gode møteplasser. Når disse blir en del av en boligblokk så vil man, etter vår mening, bidra til et bedre liv for de som flytter inn. Økt bokvalitet. Kan de få disse kvalitetene som en del av konseptet?

Kan større grad av sambruk være en løsning? I en tid der bygge og boligkostnadene er svært høye, hvordan kan man tilby kvalitet uten å sprengte økonomiske rammer? Både økonomisk, sosialt og miljømessig er det et viktig mål få mest mulig bruk ut av hver kvadratmeter, mest mulig bruk av arealene gjennom døgnet og uka. Hvilke programmer og aktører kan sambruke arealer? Hvordan planlegge for arealer som kan romme ulike bruk? Hvordan kan spesialiserte arealer som kjøkken og verksteder planlegges for bruk av ulike og flere aktører?

Grep:

Sosiale møteplasser som skaper trygghet, trivsel og tilhørighet – som gir god helse

Aktivitet som holder folk fysisk aktive og dermed i god helse
Sambruk for å sikre mer bærekraftig økonomi

Hva har vi gjort så langt

Avtale med eier av bygg/tomt:

Mama Cicignon AS har inngått avtale med eier Kan Cao (NG Development AS) om å kunne utvikle og konseptualisere B-blokka med mål å kjøpe den.

Intensjonsavtale med høyskolen i Østfold:

Mama Cicignon AS har inngått intensjonsavtale med høyskolen i Østfold om «å samarbeide om kompetanseutvikling og skape levedyktige forretningsmodeller for økt bruk av fellesfunksjoner og sosiale møteplasser i boligutviklingen, herunder også sambruk av nabolagshus med eie/leie/finansierings modeller. Målet er økt verdiskaping og bærekraftig innovasjon av samfunnsøkonomisk betydning inn mot nasjonale interesser».

Hatt møte med gruppelederne i de politiske partiene og blitt oppfordret til å søke om tilskudd gjennom Formannskapet. Hatt møte med Kari Halvorsrud.
Tatt kontakt med Aktive Fredrikstad sitt folkehelseprogram, Global aktiv city med mål å etablere et samarbeid når forprosjektet starter.

Søkt Husbanken om støtte

Vi har hatt flere møter med Husbanken og har sendt en søknad om støtte fra Bolig-sosial utvikling.

Søkt støtte i Kulturrom

Vi har hatt møte med Kulturrom og sendt søknad om støtte til forprosjekt. De innvilget 150.000 som en delsum.

BUDSJETT OG FINANSIERINGSPLAN

Budsjett Mama Cicignon, forprosjekt		
TOTALKOSTNAD FORPROSJEKT		1 600 000
FINANSIERINGSPLAN		
Kulturrom (innvilget)		150 000
Husbanken (søkt, får svar i juni)		900 000
Egeninnsats (ubetalt)		100 000
Søker formannskapet		450 000
Totalt		1 600 000
AKTIVITETER		KOSTNAD
Innsiktsarbeid		
Kunnskapsinnhentning, medvirkningsprosesser, workshops, reiser, møter		150 000
Konkretisering av løsninger		450 000
Identifisere økonomisk bærekraftige modeller for fellesfunksjoner (samarbeid med HiØ)		
Konkretisere løsninger i tråd med funn i innsiktsarbeidet og eiendommens forutsetninger (ARK, LARK, fagrådgivere, m.fl)		
Vurdere sosiale modeller for boligsalg		
Kommunikasjon/dokumentasjon av prosess (hjemmeside, SOME, film, rapport)		100 000
Prosjektledelse og administrasjon (inkl. prosjektkontor, regnskap, revisor)		900 000
TOTALKOST		1 600 000

Hvorfor bør kommunen bidra?

Prosjektet vil kunne gi stor verdi for kommunen, både med tanke på byens promotering og måloppnåelse for kommuneplanen. B-blokka er et viktig landemerke i byen, med sin sentrale plassering, sin arkitektur og sin historie. Det er et bygg mange har et forhold til, tusenvis av Østfoldinger startet livet akkurat her. Utviklingen av B-blokka har stor interesse for byens beboere og for byens kulturhistorie.

Bygget og nabolaget har en nøkkeplassering i byen, i aksen mellom Gamlebyen og sentrum. En utvikling av B-blokka med tilstøtende grøntområder vil gi et viktig løft til området og et supplement til opplevelsen av Cicignon og sentrumsområdet.

Prosjektet vil bidra til at kommunen oppnår målene i kommuneplanen. Det står i kommunens overordnede strategier for arealplanlegging at byens historiske verdier skal sikres og at kulturminner og kulturmiljøer skal være en ressurs i byutviklingen. Videre skal byområdet forsterkes som tyngdepunkt for befolkningsvekst og det skal fortettes med kvalitet. Det skal utvikles sosiale og kulturelle møteplasser med kvalitet i sentrum og i lokalsamfunnene, og byområdet skal tilby rom for kunst og kulturelt særpreg. Prosjektet vil støtte alle disse målene.

I tillegg vil prosjektet gi et viktig bidrag til innovasjon innen folkehelse, gjennom å søke løsninger på samfunnsutfordringer knyttet til ensomhet, eldrebølge, mental og fysisk helse. Verdien av dette kan vanskelig tallfestes, men utfordringene koster kommunen enorme utgifter hvert år.

Prosjektet vil bidra til Fredrikstads visjon om å være «den lille verdensbyen», der «de som tenker stort blir applaudert». Visjoner må vises i gjennomføring for å få verdi. At kommunen bidrar til et pilotprosjekt i B-blokka vil promotere kommunen som nytenkende og handlekraftig. Og prosjektet vil bidra til at Fredrikstad blir en enda bedre by å bo i!

MAMA Cicignon

Fellesskap og liv!

Mama Cicignon AS

Mama Cicignon AS ble stiftet 8 mars 2025 av Solveig Egeland, Cecilia Brynhildsen og Stine Bjar.

Selskapets virksomhet er utvikling av boformer og eiendom som integrerer sosial bærekraft, utvikler nabolaget og motvirker ensomhet.

Mama Cicignon

Solveig Egeland - prosjektleder

- Master By -og regionsplanlegging fra NMBU
- Miljøvernleder på kommunalt nivå
- Bygningsantikvar på fylkesnivå
- Prosjektledererfaring fra både privat og offentlig regi
- Kunstner/ideutvikler for en rekke prosjekter som har fått nasjonal oppmerksomhet
- Ideutvikler og prosjektleder for Håpets katedral

Cecilia Brynhildsen

- Prosjektutvikler Eiendom
- Master bygg/eiendom fra NTNU -07
- Statoil ASA
- AF Eiendom
- Tidligere partner og prosjektutvikler i Cityplan
- Jobber nå som prosjektutvikler i Betongbygg

Stine Bjar

- Master i arkitektur fra BAS 2011
- Arkitekt og partner i Lala Tøyen AS 2012-2023
- Medstifter og prosjektutvikler i Byverkstedet
- Tidligfase prosjektutvikling og medvirkningsarbeid
- Nabolagsutvikling gjennom områdeløftsatsingene i Oslo

Nytt liv i B-blokka

B-blokka er en del av det gamle sentralsykehuset i Fredrikstad. Den ble tegnet av arkitekt Ole Ødegård og bygget i 1970. Sammen med A-blokka rager den med sine 8 etasjer høyt over den lave kvartalsbebyggelsen på Cicignon. Den er sammen med verkstedkranene og domkirken godt synlig i bybildet.

Vi ønsker å forvandle B-blokka til et unikt boligprosjekt med rike fellesløsninger. Her vil det bli nabolagshus med møteplasser som matsal, verksteder, flygel og scene, dansegulv, øvingslokaler, kaffe- og vinbar og parselhage.

Prosjektet vil bli blant de største i sitt slag i Norge. Vi ønsker å skape et forbildeprosjekt for hvordan man kan integrere sosial bærekraft i boligbyggingen, utvikle nabolaget og motvirke ensomhet.

Et bygg full av historie

B-blokka var byens fødeavdeling og sykehus gjennom 50 år. Her har det skjedd så mye, på godt og vondt. Det har vært et yrende liv, både av ansatte, pasienter og besøkende.

Det er et bygg veldig mange har et sterkt forhold til, et sted mange tusen østfoldinger har åpnet øynene for første gang. Flere vi har snakket med har fortalt at dette er en av de beste stedene de har jobbet og har gode minner. Mange har også ytret et stort ønske om å kunne bo her!

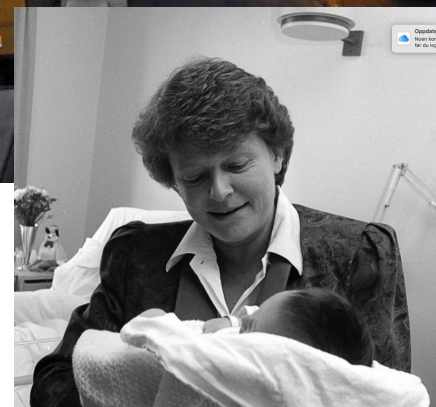
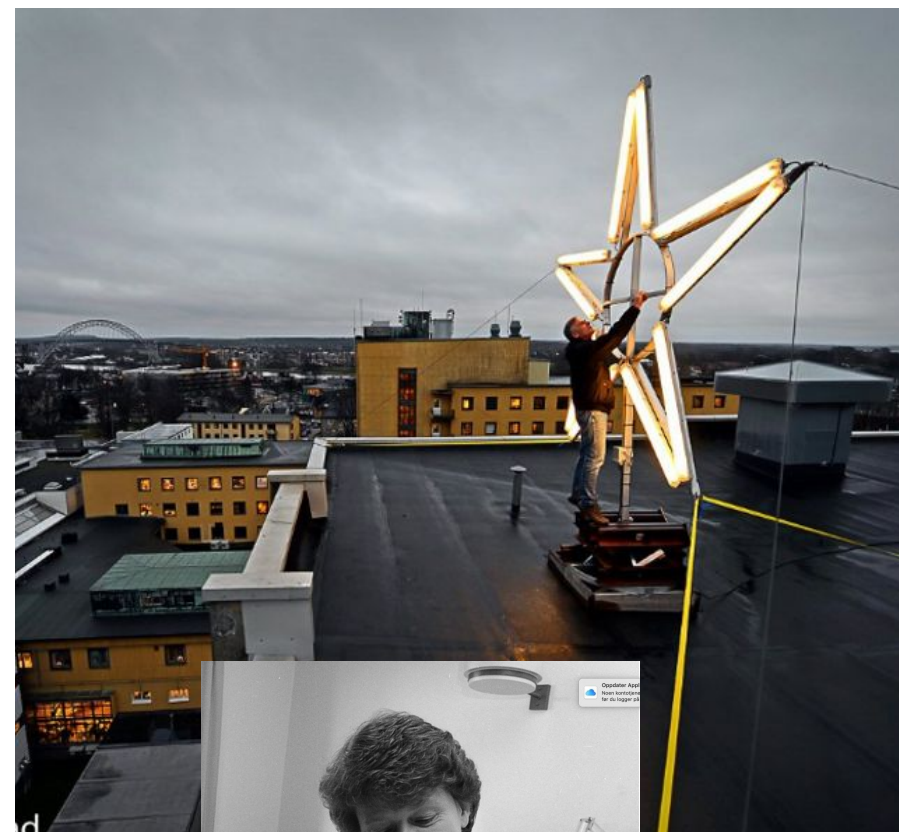
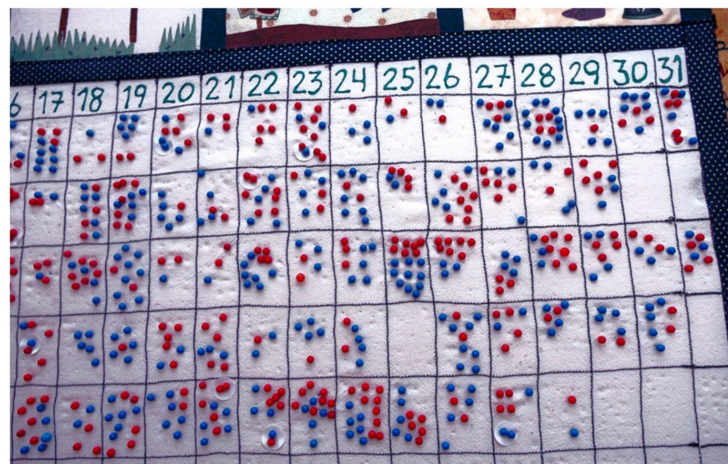
Vi vil i forprosjektet jobbe for å innhente historisk materiale og utfordre lag og foreninger som blant annet sanitetskvinnene til å bidra i denne spennende prosessen.

Mye historie - mye omsorg

© Fredriksstad Blad

© Fredriksstad Blad

MAMA Cicignon

Kvinner har vært sentrale i byggets historie.

Fra Fredrikstad blads arkiver:

Kvinneiver.

Slik man har vært vitne til lokaliseringsdebatt i forhold til det nye sykehuset på Kalnes, var det også diskusjon om hvor i fylket det "gamle" sykehuset skulle ligge.

At det måtte være sentralt, var en selvfølge. Det skal derfor ha vært en viss stemning for Sarpsborg allerede da, som er Østfolds naturlige midtpunkt.

Fredrikstad hadde imidlertid en større fordel: en meget entusiastisk kvinnegruppe. De hadde faktisk helt siden 1928 kjempet iherdig for å få sykehuset hit.

For selv om St. Josephs Hospital var godt, ønsket denne kvinneforeningen også et luthersk sykehus. Ved hjelp av basarer, loddsalg og andre pengeinnsamlinger klarte de gjennom årenes løp å skaffe en betydelig sum penger.

Disse brukte de til å kjøpe først en tomt, Juelhaven ved Ferjestedsveien, deretter den ved siden av.

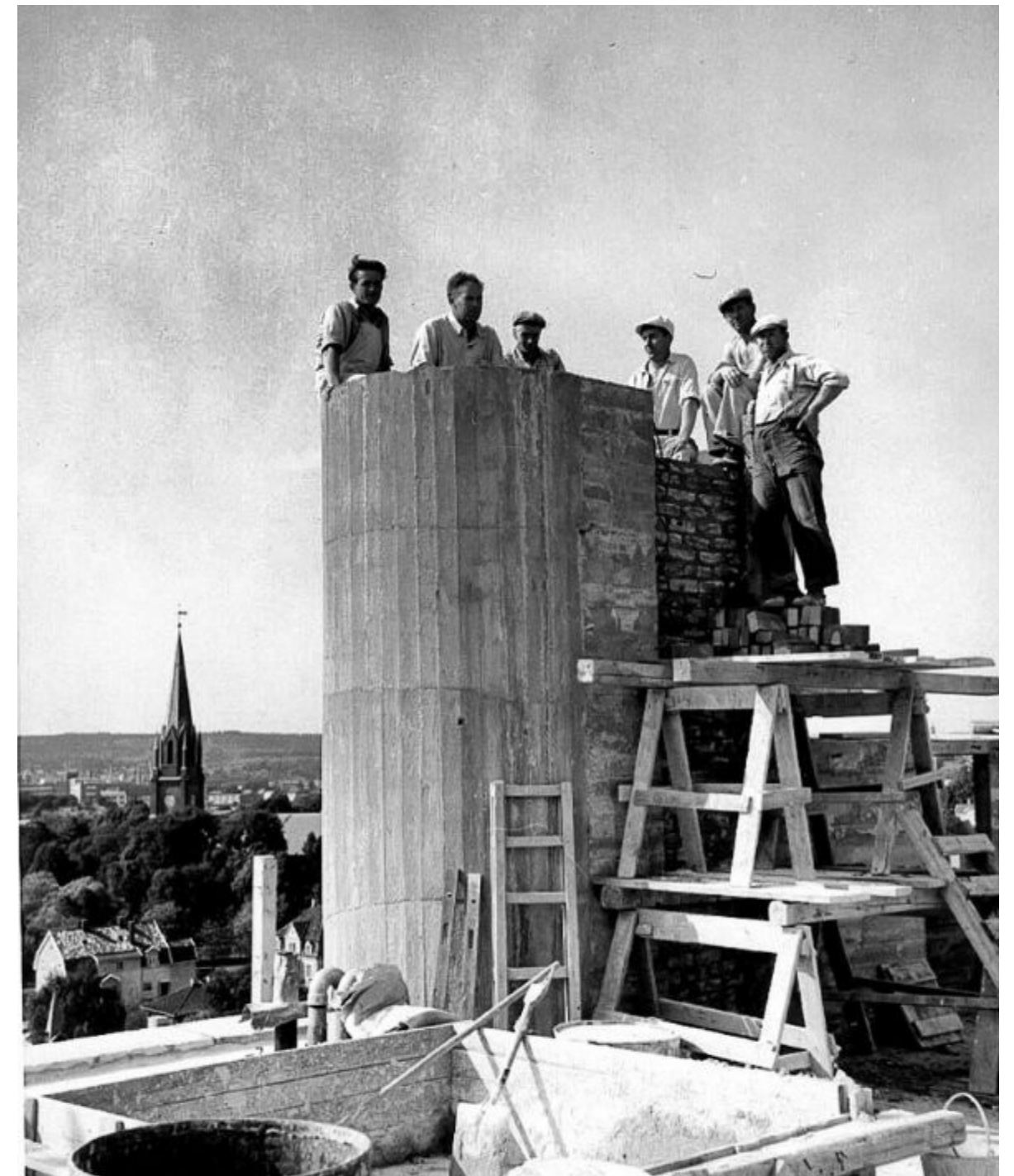
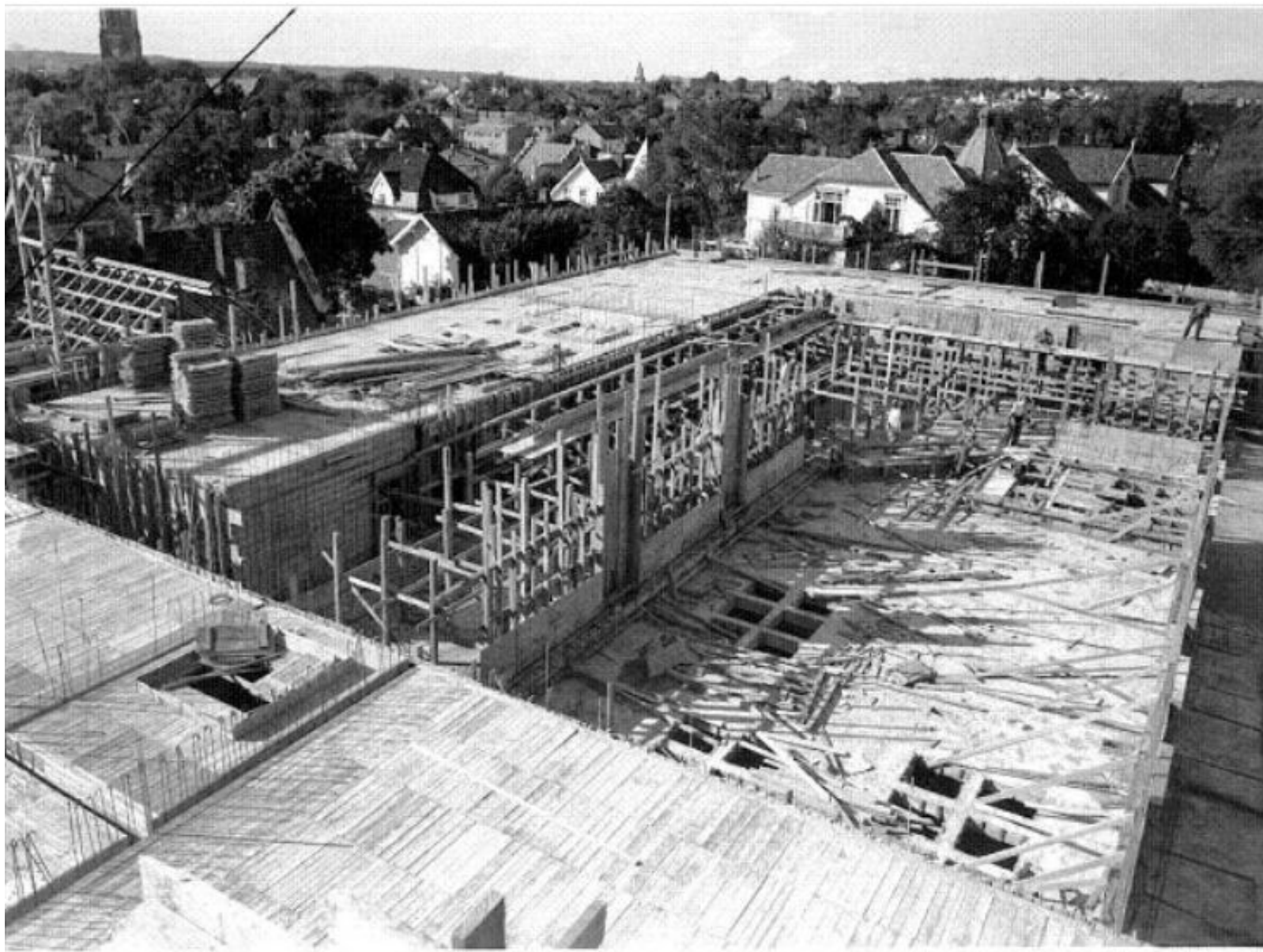
"Etter sakkyndig vurdering egner disse tomtene seg fortreffelig til sykehus som i nærmeste fremtid må skaffes byen" het det i en uttalelse fra arbeidskomiteen for nytt sykehus i 1946.

Det som i dag kan synes er en merkelig plassering for et sykehus, midt i byen, var nemlig den gang utmerket.

– Svært få hadde bil, så nærheten til jernbanen var avgjørende for pasienter og pårørende, påpeker Gullord.

Første spadetak for sykehuset ble satt 16. juli 1951.
A-blokka sto ferdig først, og B-blokka kom i 1970.

Rause grøntarealer mellom de to blokkene

En unik plassering midt i byen

MAMA Cicignon

Byens sykehus og fødeavdeling i nesten 50 år

Har stått forlatt i 10 år. Bærer preg av forfall

På befaring i B-blokka med dagens eier

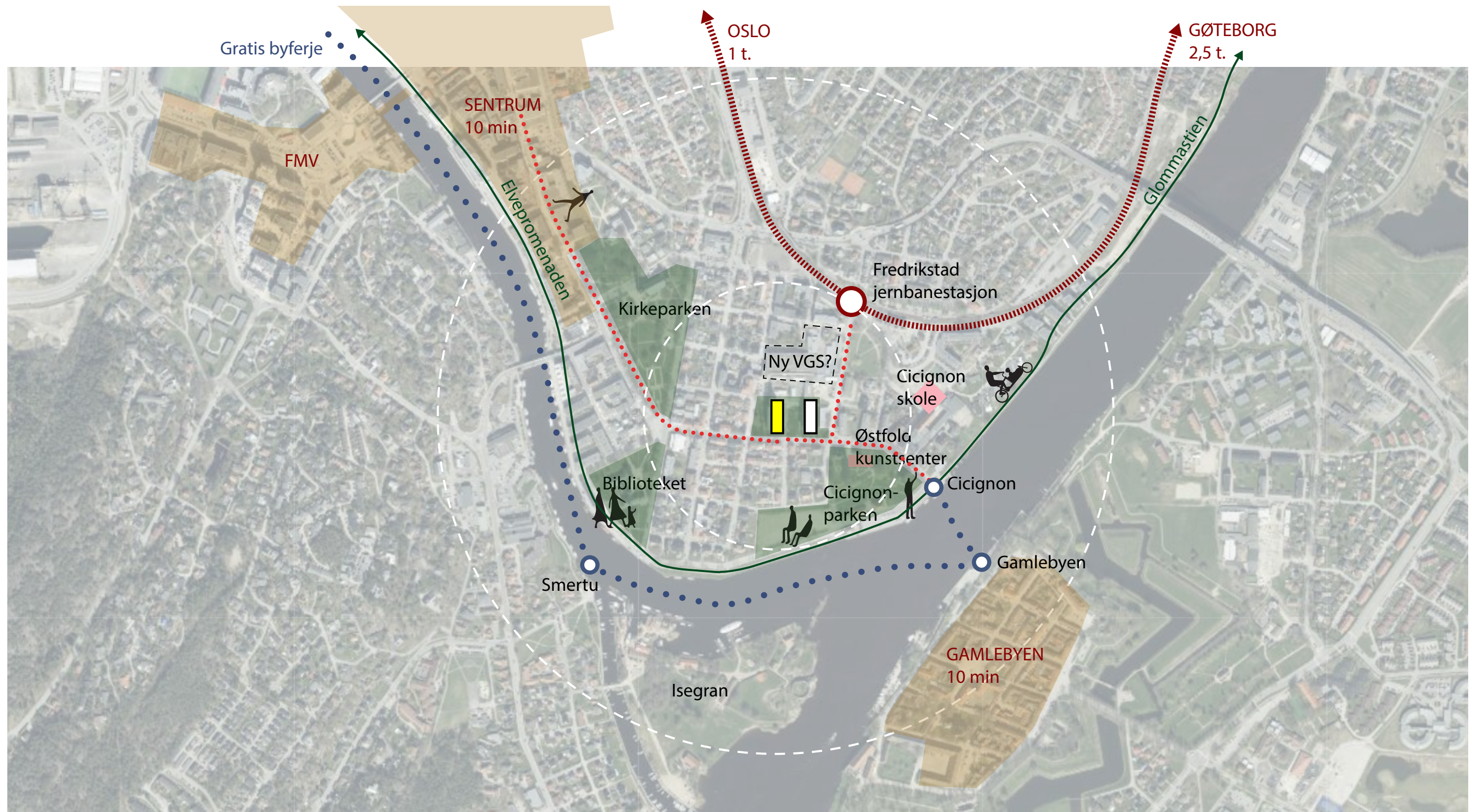

Fortsatt et stort potensiale og vakker glød i kveldssola.

Sentral plassering i byen og nabolaget Cicignon

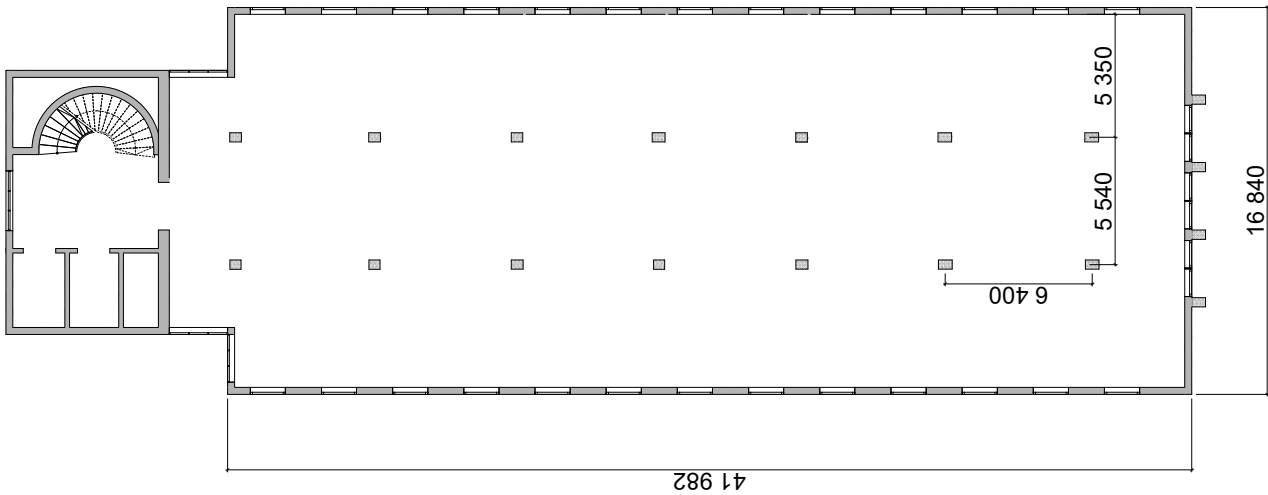
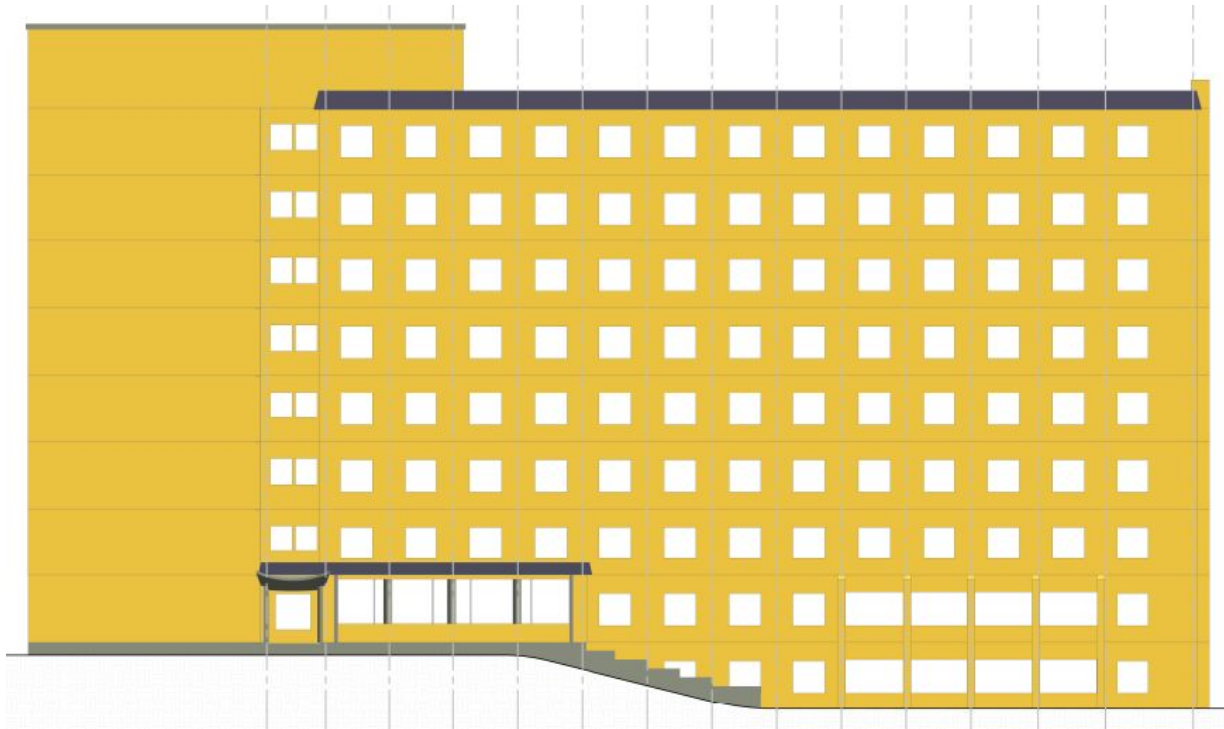
Arealer

FAKTA

- Bygg i 8 etasjer pluss underetasje
- Innhold revet ut, råbygg
- Åpne etasjer med bærestruktur som gir god fleksibilitet til ulike planløsninger
- Fellesarealer i Plan U1 og Plan 1

Eiendommen er regulert (PlanID 1134 - Cicignon Park (16.6.2022))
Rammetillatelse ble gitt i 2018, til byggeprosjektene på A og B-blokka med utomhusareal (før reguleringsplanen ble vedtatt).
B-blokka fikk senere godkjent 3 ekstra etasje.

	BTA
Plan U	1 215
Plan 1	818
Plan 2	818
Plan 3	818
Plan 4	818
Plan 5	818
Plan 6	818
Plan 7	818
Plan 8	818
	7 759

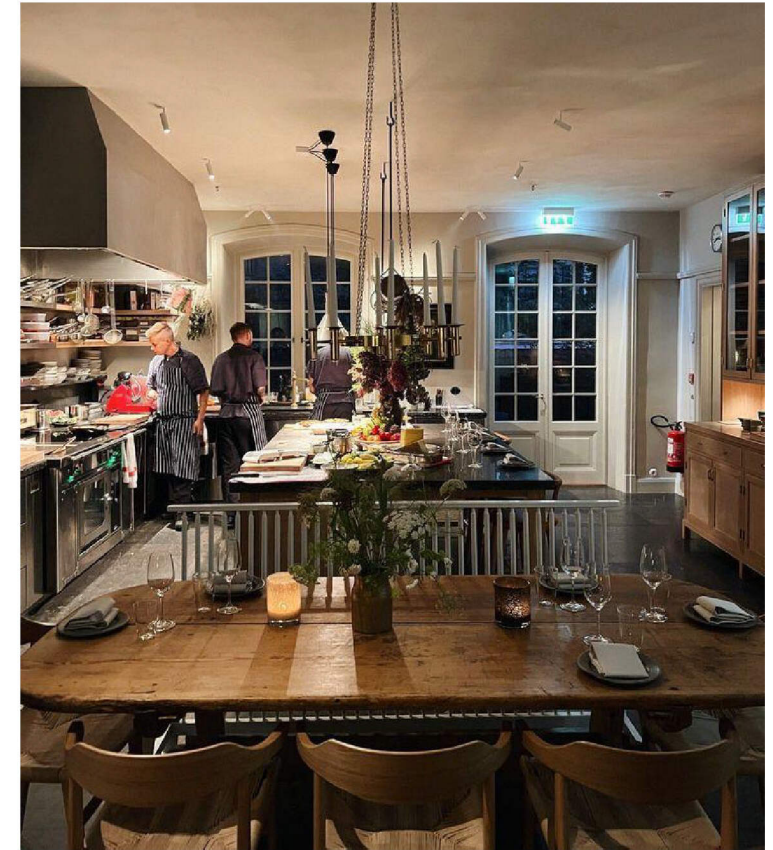
Fleksibilitet og muligheter

B-blokka er et råbygg med de beste forutsetninger for å bli transformert til boliger og til møteplass. Bygget har en unik sentral plassering, gode solforhold og store grøntarealer i et etablert by- og boområde.

Den enkle konstruksjonen uten bærende innervegger gir svært god fleksibilitet for ulike planløsninger. I tillegg er dimensjonene og modulbredden velegnet for boliger av ulike størrelser.

De to nederste etasjene har begge tilkomst fra gateplan og vil, sammen med grøntområdene, fungere godt som åpne møteplasser i nabolaget og for beboerne. Etasjene kan utvikles som ulike boligkonsepter med ulike leilighetsstørrelser og ulik grad av funksjonsdeling.

Mamas kjøkken — hjertet i huset

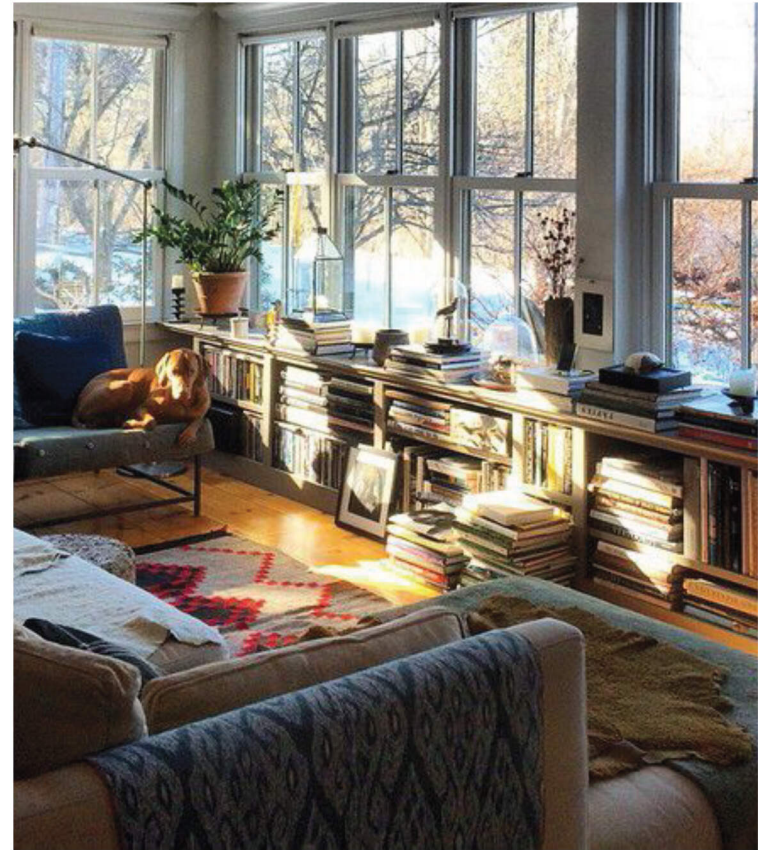
- Felles måltider
- Kan brukes av alle
- Kan leies ut
- Bør være i drift hele dagen og kvelden

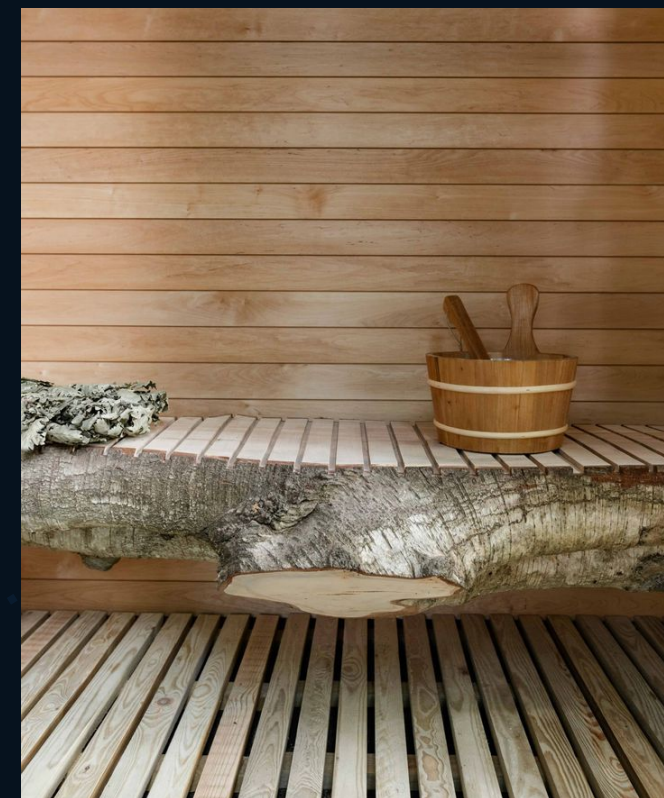
Verksted, kontor,
treningsrom

Stue med aviser og fersk kaffe

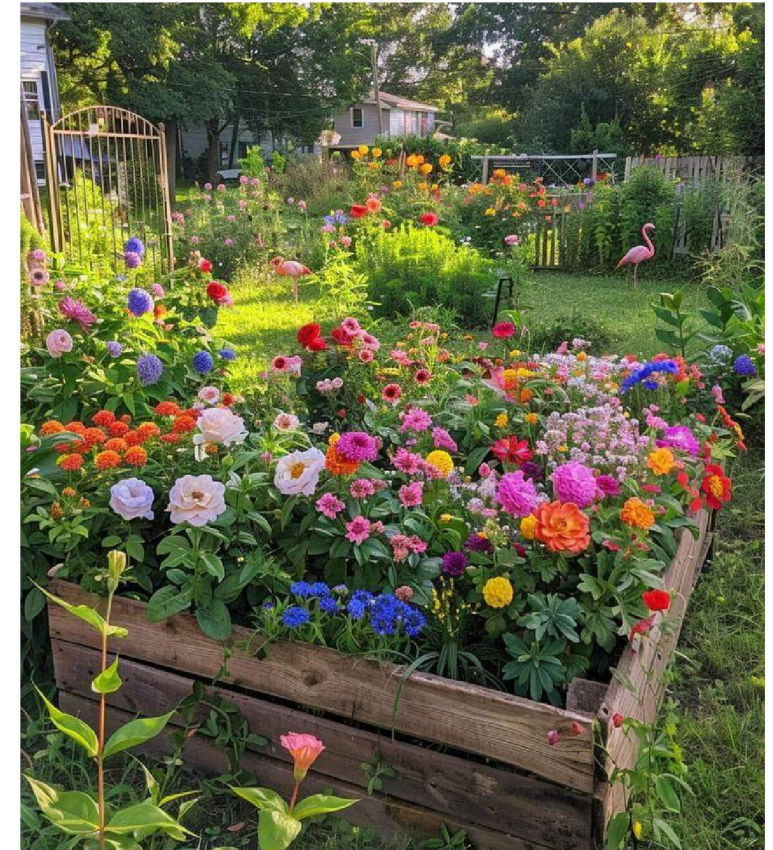

Badstu og Kaldkulp

Samlingssted i hagen

Brukshage

Vi tenker at hagen bygges på dugand og med medvirking fra nabolaget på Cicignon

"Pike med fisk" av Wilhelm Rasmussen
Skulptur gitt i gave til sykehuset og kommunen i 1975.
Hun står utenfor B-blokka og venter også på nytt liv
og vann i fontenen.

OS 18/25 Planprogram for kommuneplanens samfunnsdel - arbeidsverksted
OS 19/25 Økonomiseminar: oppstart av arbeid med budsjett 2026 og økonomiplan 2026-2029

Saksnr.: 2025/18853
Dokumentnr.: 2
Løpenr.: 169049/2025
Klassering: 223

Møtebok

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Formannskapet	19.06.2025	121/25

Søknad fra Plus-skolen om tilskudd i forbindelse med opprettelse av urmakerlinje på VG2- og VG3-nivå - formannskapetets disposisjonskonto

Kommunedirektørens innstilling

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å fatte følgende vedtak:

1. Saken tas til orientering.

Sammendrag

Plus-skolen har fått godkjenning fra Kunnskapsdepartementet om å opprette en urmakerlinje på VG2- og VG3-nivå, med planlagt oppstart fra august 2025. Plus-skolen søker om et engangstilskudd på 200.000 kroner til innkjøp av nødvendig utstyr og verktøy.

Vedlegg

1. Søknad om tilskudd i forbindelse med opprettelse av urmakerlinje på Vg2- og Vg3-nivå
2. Budsjett
3. Vedtak i klagesak - Plus-skolen AS.pdf
4. Søknad om godkjenning for å tilby VG3 urmakerfag i skole
5. Noter til budsjettet

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

1. Formannskapssak PS 38/2019 Fredrikstad kommune næringsfond – gjentakelse av vedtak 2019.
2. Formannskapssak 32/2018 Fredrikstad kommunes næringsfond PLUS skolen

Saksopplysninger

Plus-skolen har gjennom 13 år forsøkt å opprette en urmakerlinje på VG2- og VG3-nivå.

Det er søkt om godkjenning etter privatskoleloven § 2-1 første ledd, jf. andre ledd bokstav g (videregående opplæring i tradisjonshåndverk). Kunnskapsdepartementet fattet vedtak 12. desember 2024. Plus-skolen planlegger oppstart fra august 2025, og søker i den forbindelse om engangsstøtte til innkjøp av nødvendig utstyr og verktøy på 200.000 kroner.

Fra søknaden:

For å kunne realisere dette unike og viktige utdanningstilbudet, søker Plus-skolen om et engangstilskudd på kr 200.000, - til innkjøp av nødvendig utstyr og verktøy. Som en privat godkjent videregående skole, har vi ikke økonomisk handlingsrom innenfor dagens bevilgninger til å foreta en slik investering, i henhold til økonomiforskriften i Privatskolelova.

Om Plus-skolen.

Skolen er godkjent for 108 elever og tilbyr i dag utdanning innen gullsmed-, skomaker- og trebåtbyggerfagene, i tillegg til Vg1 håndverk design og produktutvikling. Vi har nå også

godkjenning på Vg3-nivå for alle våre tilbud. Årlig utdannes rundt 25 elever med fag-/svennebrev ved skolen.

Totale kostnader for å etablere Urmakerlinjen er beregnet til kr 4.150.000,-. Vi søker nå om støtte til en del av dette beløpet, spesielt øremerket verktøy og maskiner som er helt nødvendige for å kunne gi opplæring i faget på faglig forsvarlig nivå.

Bevaring av norsk håndverkskompetanse og kulturarv.

Plus-skolen er nevnt i regjeringens Hurdalsplattform som en skole av nasjonal betydning for bevaring av immateriell kulturarv. Vi tilbyr opplæring i håndverksfag som det offentlige utdanningstilbudet i liten grad klarer å ivareta, og vi utdanner håndverkere med høy relevans og nytteverdi for samfunnet og næringslivet.

Skolen har gjennom sine 40 år utdannet ca. 900 gullsmeder, 250 skomakere og 30 trebåtbyggere. Vi har vist vår evne til bærekraftig drift og spiller en sentral rolle som læringsarena for unge håndverkere – både i Østfold og nasjonalt. Plus-skolen er et unikt utdanningstilbud det ikke finnes flere av i Norge, og representerer en viktig aktør i bevaringen av tradisjonelle kulturhåndverksfag.

Skolen er nå et kompetansesenter for håndverksutdanning i Norge, og setter Fredrikstad på kartet innen yrkesfag.

Relevante bestemmelser

Det er EØS-avtalen artikkel 61 som regulerer lovligheten av offentlig støtte. Bestemmelsen fastslår at offentlig støtte i utgangspunktet er forbudt. Det kan oppstilles seks vilkår som alle må være oppfylt for at et tiltak skal defineres som offentlig støtte iht. EØS-avtalen artikkel 61 (1):

1. Støtten må innebære en økonomisk fordel for mottakeren.
2. Støtten må være gitt av staten eller av statsmidler i enhver form.
3. Mottaker av støtte må drive økonomisk aktivitet (foretaksbegrepet).
4. Støtten må begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer eller tjenester (selektivitet).
5. Støtten må vri konkurransen eller true med å vri konkurransen.
6. Støtten må være egnet til å påvirke samhandelen mellom EØS-landene.

Er alle vilkårene oppfylt, omfattes støtten av forbudet. Og motsatt, dersom ett av vilkårene ikke er oppfylt, inntreffer heller ikke forbudet. Dersom alle vilkårene er oppfylt vil det likevel være mulig å gi støtte, da forankret i gruppeunntakene som er beskrevet i EØS-avtalen artikkel 61.

Vurdering av lovlighet knyttet til EØS-avtalen artikkel 61

PLUS-skolen AS har en avtale med Østfold fylkeskommune om å drive videregående utdanning. De mottar et årlig tilskudd per elev. Det er ingen andre private skoler i Fredrikstad som er i en tilsvarende posisjon. Kommunedirektøren er av den oppfatning at et tilskudd til PLUS-skolen ikke vil virke konkurransevridende, da dette ikke er et åpent marked. Vilkår 5 i EØS-avtalens artikkel 61 (1) er ikke innfridd og man konkluderer med at tilskuddet er lovlig.

Konsekvenser for sosial bærekraft

Ikke vurdert i saken.

Konsekvenser for økonomisk bærekraft

Dersom formannskapet vedtar å innvilge søknaden reduseres formannskapet disposisjonskonto med tilsvarende beløp i 2025.

Konsekvenser for miljømessig bærekraft

Ikke vurdert i saken.

Ansattes medbestemmelse

Ikke relevant.

Vurdering

Kommunedirektøren fremlegger søknaden for formannskapet med mulighet for å innvilge støtte finansiert over formannskapets disposisjonskonto, som før behandling av søknaden har en saldo på kroner 1.200.000.

Kommunedirektøren viser til at formannskapet i 2018 innvilget støtte på kroner 1,5 millioner kroner i forbindelse med søknad om etablering av urmakerlinje og videreutvikling av båtbyggerlinjen, med forbehold om at Undervisningsdirektoratet godkjente søknaden.

Da godkjenning for urmakerlinje ikke ble gitt, ble støtten redusert til 500.000 kroner, ref FSK-sak 38/19.

Alternative løsninger

Formannskapet kan fatte vedtak om å gi tilskudd til etablering av urmakerlinje ved Plus-skolen. Vedtaket kan da formuleres slik:

1. Under forutsetning av oppstart høsten 2025 gis det et tilskudd til etablering av urmakerlinje ved Plus-skolen. Tilskuddet skal benyttes til innkjøp av nødvendig utstyr og verktøy.
2. Beløpet dekkes av formannskapets disposisjonskonto, som før denne søknaden har en saldo på kroner 1.200.000.

Konklusjon

Kommunedirektøren legger fram søknaden fra Plus-skolen til orientering, med mulighet for å innvilge støtte på 200.000 kroner i forbindelse med opprettelse av urmakerlinje ved skolen.

Postboks 26, 1629 Gamle Fredrikstad - Tlf. 69 32 06 78
Besøksadresse: Færgeportgata 77, 1632 Gamle Fredrikstad - Org.nr. 912 155 528 - www.plus-skolen.no

Fredrikstad kommune ved
Ordfører
Arne Sekkelsten

Gamle Fredrikstad 13.06.2025

Plus-Skolen har gjennom 13 år søkt om godkjenning for å opprette en Urmakerlinje på Vg2- og Vg3-nivå. Vi er stolte over å meddele at vi endelig har mottatt godkjenning fra Kunnskapsdepartementet, med planlagt oppstart i august i år.

For å kunne realisere dette unike og viktige utdanningstilbudet, søker Plus-skolen om et **engangstilskudd på kr 200.00,-** til innkjøp av nødvendig utstyr og verktøy. Som en privat godkjent videregående skole, har vi ikke økonomisk handlingsrom innenfor dagens bevilgninger til å foreta en slik investering, i henhold til økonomiforskriften i Privatskolelova.

Om Plus-skolen.

Skolen er godkjent for 108 elever og tilbyr i dag utdanning innen gullsmed-, skomaker- og trebåtbyggerfagene, i tillegg til Vg1 håndverk design og produktutvikling. Vi har nå også godkjenning på Vg3-nivå for alle våre tilbud. Årlig utdannes rundt 25 elever med fag-/svennebrev ved skolen.

Totale kostnader for å etablere Urmakerlinjen er beregnet til kr 4.150.000,-. Vi søker nå om støtte til en del av dette beløpet, spesielt øremerket verktøy og maskiner som er helt nødvendige for å kunne gi opplæring i faget på faglig forsvarlig nivå.

Bevaring av norsk håndverkskompetanse og kulturarv.

Plus-skolen er nevnt i regjeringens Hurdalsplattform som en skole av nasjonal betydning for bevaring av immateriell kulturarv. Vi tilbyr opplæring i håndverksfag som det offentlige utdanningstilbudet i liten grad klarer å ivareta, og vi utdanner håndverkere med høy relevans og nytteverdi for samfunnet og næringslivet.

Skolen har gjennom sine 40 år utdannet ca. 900 gullsmeder, 250 skomakere og 30 trebåtbyggere. Vi har vist vår evne til bærekraftig drift og spiller en sentral rolle som læringsarena for unge håndverkere – både i Østfold og nasjonalt. Plus-skolen er et unikt utdanningstilbud det ikke finnes flere av i Norge, og representerer en viktig aktør i bevaringen av tradisjonelle kulturhåndverksfag.

Skolen er nå et kompetansesenter for håndverksutdanning i Norge, og setter Fredrikstad på kartet innen yrkesfag.

Postboks 26, 1629 Gamle Fredrikstad - Tlf. 69 32 06 78
Besøksadresse: Færgeportgata 77, 1632 Gamle Fredrikstad - Org.nr. 912 155 528 - www.plus-skolen.no

Avslutning.

Vi håper at det blir mulig å få støtte til dette nye utdanningstilbudet, som vil styrke skolens rolle ytterligere og bidra til å sikre videreføring av en verdifull håndverkstradisjon i Norge.

Dersom det vil være mulig å behandle denne søknaden til neste formannskapsmøte så hadde vi satt stor pris på det, da toget ruller i ekspressfart for etablering av linjen med oppstart august 2025.

Med vennlig hilsen,

Bjørn Tønnesen

Rektor Plus-skolen

Vedlegg:

Godkjenning av Urmakertilbudet

Budsjett og regnskap med noter og beregninger

(Dette er tall som var vedlagt den siste søknaden og har endret

seg akkumulativ i.h.t dagens godkjenning for skolens 108 elever)

Budsjett for Plus-skolen

vg3 ur

Budsjettmal	Note	Høst oppstartsår	1. budsjettår	Fullt utbygd skole
Inntekter				
Statstilskudd	1	5 001 187	10 669 200	11 736 120
Skolepenger	2	1 051 312	2 242 800	2 467 080
Andre inntekter	3			
Sum inntekter		6 052 499	12 912 000	14 203 200
Lønnskostnader	4	0		
Lønn rektor		367 026	734 052	734 052
Lønn avdelingsledere		0		
Lønn lærere		2 350 000	4 700 000	4 700 000
Lønn øvrig personell		60 000	120 000	120 000
Pensjonskostnader		110 000	220 000	220 000
Gruppelivs-/personalforsikring		15 000	30 000	30 000
Arbeidsgiveravgift		402 911	805 822	805 822
Sum lønnskostnader		3 304 937	6 609 874	6 609 874
Avskrivninger	5			
Avskrivning		539 000	1 080 000	1 080 000
Sum avskrivninger		539 000	1 080 000	1 080 000
Kostnader lokaler				
Leie av skolebygg	6	125 000	250 000	250 000
Leie andre lokaler	6	9 500	19 000	25 000
Renovasjon, vann og avløp og lignende		6 500	13 000	15 000
Lys, varme		220 000	440 000	470 000
Renhold		50 000	100 000	115 000
Andre kostnader lokaler		5 500	11 000	11 000
Sum kostnader lokaler		416 500	833 000	886 000
Verktøy, inventar m.m.	7			
Kjøp verktøy/ inventar		200 000	400 000	800 000
Andre driftskostnader				
Sum verktøy, inventar m.m.		200 000	400 000	800 000
Reparasjon og vedlikehold	8			
Reparasjon og vedlikehold		200 000	150 000	200 000
Sum reparasjon og vedlikehold		200 000	150 000	200 000
Fremmed tjeneste				
Honorar revisjon		35 000	70 000	85 000

Budsjett for Plus-skolen

vg3 ur

Honorar regnskap		40 000	80 000	100 000
Sum fremmed tjeneste		75 000	150 000	185 000
Undervisningsmateriell	9	400 000	700 000	1 200 000
Sum undervisningsmateriell		400 000	700 000	1 200 000
Kontorkostnad, trykksak og lignende				
Kontorrekvisita		20 000	100 000	120 000
Data/EDB-kostnad		10 000	20 000	40 000
Trykksak		10 000	20 000	20 000
Aviser, tidsskrifter, bøker				
Møte, kurs, oppdatering o.l.		15 000	30 000	30 000
Annen kontorkostnad	10	0	0	0
				0
Sum kontorkostnad, trykksak o.l.		55 000	170 000	210 000
Kostnad telefon, porto og lignende				
Telefon		32 500	65 000	75 000
Porto		1 750	3 500	3 500
Sum telefon, porto o.l.		34 250	68 500	78 500
Kostnad transportmidler	11			
Sum kostnad transportmidler		0	0	0
Kostnader og godtgjørelse for reiser, diett m.m.				
Bilgodtgjørelse		20 000	40 000	60 000
Reisekostnad		50 000	100 000	130 000
Diettkostnad		1 000	2 000	5 000
Annen kostnadsgodtgjørelse	12			
Sum kostn. og godtgj. for reiser, diett m.m.		71 000	142 000	195 000
Kostnader markedsføring				
Markedsføringskostnad		200 000	350 000	350 000
Sum markedsføringskostnader		200 000	350 000	400 000
Kostnader forsikringspremie	13	55 000	110 000	150 000
Sum forsikringspremie		55 000	110 000	150 000
Andre kostnader	14	25 000	50 000	50 000
Sum andre kostnader		25 000	50 000	50 000

Budsjett for Plus-skolen

vg3 ur

Sum driftskostnader		5 575 687	10 813 374	12044374
Driftsresultat		476 812	2 098 626	2158826
Renteinntekter		1 500	3 000	3000
Rentekostnader		440 000	850 000	800000
Sum netto finansinntekter/-kostnader		-438 500	-847 000	-797000
RESULTAT		38 312	1 251 626	1361826

Budsjett for beregning av tilskudd

VÅR	Sats	Elevtall vår		85 %	tilskudd vår (halvpert)
VG2 des. og g	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG3 gullsmed	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG2 design o	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG3 skomake	156 900	4	627 600	533 460	266 730
VG2 båtbygge	156 900	12	1 882 800	1 600 380	800 190
VG2 ur-instru	156 900	0	0	0	0
69					
TOTALT STATSTILSKUDD VÅR OPPSTART					4 601 093
HØST	Sats	Elevtall høst		85 %	Tilskudd høst (halvpert)
VG2 des. og g	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG3 gullsmed	156 900	21	3 294 900	2 800 665	1 400 333
VG2 design o	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG3 skomake	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG2 båtbygge	156 900	10	1 569 000	1 333 650	666 825
VG2 ur-instru	156 900	10	1 569 000	1 333 650	666 825
		75			5 001 188
TOTALT STATSTILSKUDD HØST OPPSTARTSÅR					9 602 281
Første driftsår , skolen øker med 5 elever					
VÅR	Sats	Elevtall vår		85 %	tilskudd vår (halvpert)
VG2 des. og g	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG3 gullsmed	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG2 design o	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG3 skomake	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG2 båtbygge	156 900	11	1 725 900	1 467 015	733 508
VG2 ur-instru	156 900	11	1 725 900	1 467 015	733 508
80					
TOTALT STATSTILSKUDD VÅR					5 334 600
HØST	Sats	Elevtall høst		85 %	Tilskudd høst (halvpert)
VG2 des. og g	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG3 gullsmed	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG2 design o	156 900	5	784 500	666 825	333 413

VG3 skomake	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG2 båtbygge	156 900	11	1 725 900	1 467 015	733 508
VG2 ur-instru	156 900	11	1 725 900	1 467 015	733 508
		80			
TOTALT STATSTILSKUDD FØRSTE DRIFTSÅR					10 669 200
Fullt utbygd videregående skole, skolen har søkt om totalt 88 elever fordelt på fire utdanningsprogram:					
VÅR	Sats	Elevtall vår		85 %	tilskudd vår (halvpart)
VG2 des. og g	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG3 gullsmed	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG2 design o	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG3 skomake	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG2 båtbygge	156 900	15	2 353 500	2 000 475	1 000 238
VG2 ur-instru	156 900	15	2 353 500	2 000 475	1 000 238
		88			
TOTALT STATSTILSKUDD VÅR					5 868 060
HØST	Sats	Elevtall høst		85 %	Tilskudd høst (halvpart)
VG2 des. og g	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG3 gullsmed	156 900	24	3 765 600	3 200 760	1 600 380
VG2 design o	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG3 skomake	156 900	5	784 500	666 825	333 413
VG2 båtbygge	156 900	15	2 353 500	2 000 475	1 000 238
VG2 ur-instru	156 900	15	2 353 500	2 000 475	1 000 238
		88			5 868 060
TOTALT STATSTILSKUDD VED FULLT UTBYGD SKOLE, 88 ELEVER					11 736 120

Plus-skolen AS

Deres ref

Vår ref
24/5134-

Dato
12. desember 2024

Vedtak i klagesak - Plus-skolen AS

Kunnskapsdepartementet viser til Plus-Skolen AS sin klage på Utdanningsdirektoratets vedtak om å avslå skolens søknad om godkjenning av et nytt tilbud, Vg3 Urmakerfaget. Det er søkt om godkjenning etter privatskoleloven § 2-1 første ledd, jf. andre ledd bokstav g (videregående opplæring i tradisjonshåndverk).

Departementet har besluttet å oppheve direktoratets vedtak.

Sakens dokumenter

- Skolens søknad datert 1. februar 2023
- Ulike vedlegg til søknaden, herunder et utdrag fra Prop. 84 L (2014-2015), et vedtak om godkjenning av Utdanningsdirektoratet fra 2021, en uttalelse fra Norges Urmakerforbund fra 2017, en uttalelse fra Østfold fylkeskommune i forbindelse med Plus-skolens søknad om opprettelse av Vg3 i skole for trebåtbyggerfaget og urmakerfaget fra 2017 og en bekreftelse på godkjenning av skoleanlegg fra Fylkesmannen
- Uttalelse fra Viken fylkeskommune datert 25. april 2023
- Direktoratets vedtak datert 20. desember 2023
- Skolens klage datert 10. januar 2024
- Direktoratets oversendelse til departementet datert 20. mars 2024

Rettslig grunnlag

Det rettslige grunnlaget er privatskolelova § 2-1 som åpner for at departementet kan godkjenne private skoler og driftsendringer ved godkjente private skoler. Bokstav g ble innført som et nytt godkjenningsgrunnlag i 2012 og var da omtalt som «*vidaregående opplæring i små og verneverdige handverksfag*». I forarbeidet til lovendringen er det lagt til

grunn at forslaget ikke vil åpne for godkjenning av Vg3 i skole ved de private skolene, og at adgangen til læreplass etter avsluttet opplæring i skole vil veie tungt i godkjenningsvurderingen, jf. Prop. 84 L (2011-2012) punkt 7.4. Også i merknaden til bestemmelsen er det lagt til grunn at

«Føreseigna opnar ikkje for at skolar som er godkjende etter § 2-1 andre ledd bokstav g, kan få godkjent Vg3 i skole der elevane ikkje får lærekontrakt etter avslutta Vg2».

I 2015 ble det innført et nytt godkjenningsgrunnlag i bokstav h «*vidaregåande opplæring i yrkesfaglege utdanningsprogram*». Om adgangen til å tilby Vg3 i skole uttaler departementet i Prop. 84 L (2014-2015) blant annet:

«Hovedmodellen for yrkesfaglige utdanningsprogram er at opplæringen sluttføres i praksis, og Vg3 i skole er derfor ikke en del av tilbudsstrukturen i offentlig videregående skole. Opplæring i bedrift skal fremdeles være hovedregelen, men departementet ser det likevel som hensiktsmessig å åpne for at frittstående skoler kan få godkjenning for å tilby Vg3 i skole. Dette vil blant annet åpne for større fleksibilitet for skoler som vil tilby opplæring som er innrettet på en annen måte enn 2+2-modellen. En slik adgang vil også i større grad ta høyde for svingninger i arbeidsmarkedet, og vil kunne avhjelpe belastningen på fylkeskommunen.»

I 2021 ble ordlyden i godkjenningsgrunnlag g endret fra «små verneverdige handverksfag» til «verneverdige tradisjonshandverksfag», jf. Prop. 96 L (2019-2020). Endringen var rent teknisk, for å samordne begrepsbruken med tilbudsstrukturen i offentlig videregående skole, se punkt 13.2. I 2022 ble også «verneverdige» tatt ut av bestemmelsen. Dette skjedde under behandlingen av Prop. 98 L (2021-2022). Under behandlingen av forslaget om å endre betegnelsen på godkjenningsgrunnlaget, uttalte Stortingets utdannings- og forskningskomite følgende i en enstemmig merknad, jf. Innst. 404 L (2021–2022) s. 6:

«[...] En slik lovendring gir etter komiteens syn rom for å godkjenne opplæringstilbud som sikrer muligheten for helhetlige opplæringstilbud innenfor tradisjonshandverksfag ved den enkelte skolen. Et sentralt moment i den skjønnsmessige vurderingen av om godkjenning skal gis, bør være at det i opplæringen legges særlig vekt på bruk av tradisjonelle håndverksteknikker.»

Godkjenningsgrunnlag h (yrkesfag) ble opphevet i 2022, jf. Prop. 98 L (2021-2022). Dette innebærer at det ikke lenger er mulig å få godkjenning som privat videregående skole på dette grunnlaget.

Saksgang før saken ble oversendt til departementet

Plus-skolen AS har søkt om godkjenning av nytt tilbud, Vg3 Urmakerfaget, jf. privatskoleloven § 2-1 første ledd, jf. andre ledd bokstav g *vidaregåande opplæring i tradisjonshandverksfag*.

Direktoratet har avslått søknaden. Direktoratet viser til at skolen tidligere er godkjent etter to ulike godkjenningsgrunnlag i privatskoleloven § 2-1 andre ledd. Dette er bokstav g «vidaregåande opplæring i tradisjonshandverksfag» og tidligere bokstav h «vidaregåande opplæring i yrkesfaglege utdanningsprogram». Ettersom godkjenningsgrunnlaget i tidligere bokstav h er opphevet og det ikke lenger kan godkjennes nye tilbud etter dette grunnlaget, har direktoratet behandlet søknaden fra skolen etter godkjenningsgrunnlag g. Direktoratet legger til grunn at dette grunnlaget ikke åpner for godkjenning av Vg3 i skole, slik det søkes om, og viser blant annet til Prop. 84 L (2011-2012). At grunnlaget fikk en endret betegnelse i 2022 har ikke endret direktoratets konklusjon i saken, og direktoratet viser i den forbindelse til at endringen i 2022 i hovedsak innebar at det kan godkjennes tilbud innen tradisjonshåndverk selv om faget ikke er definert som verneverdig, og at det kan legges vekt på helheten i det opplæringstilbudet skolen ønsker å tilby. Direktoratet viser til føringer som er gitt for endringen i brev fra daværende kunnskapsminister Tonje Brenna i «Svar på spørsmål til Prop. 98 L (2021-2022)», hvor det blant annet står at loven ikke åpner for godkjenning av Vg3 i de private skolene, og at muligheten for læreplass etter avsluttet opplæring i skole vil veie tungt i godkjenningsvurderingen. Direktoratet konkluderer følgelig med at regelverket ikke åpner for å godkjenne Vg3 i urmakerfaget.

Direktoratet viser også, for ordens skyld, til at det etter regelverket for det tidligere godkjenningsgrunnlaget h «vidaregåande opplæring i yrkesfaglege utdanningsprogram» ble åpnet for en snever mulighet til å få godkjenning for Vg3 i skole, jf. Prop. 84 L (2014-2015) punkt 8.4.4. Direktoratet viser videre til at skolen etter dette godkjenningsgrunnlaget også fikk avslag på søknad om Vg3 i urmakerfaget. Skolens søknad ble avslått av direktoratet i 2018, og departementet opprettholdt avslaget i vedtak datert 21. januar 2019.

Direktoratet har ikke gjort en særskilt vurdering av behovet for tilbudet skolen søker om, ettersom dette ikke har vært avgjørende for vedtaket. Direktoratet merker seg likevel at skolen har sendt med de samme uttalelsene fra Norsk urmakerforbund og Østfold fylkeskommune som til søknaden som ble avslått i 2018, og har også merket seg at skolen ikke har hatt noen elever på Vg2 Urmaker etter at dette tilbudet ble godkjent fra høsten 2015.

Endelig viser direktoratet til at skolens søknad har vært til uttalelse hos Viken fylkeskommune (vertsfylke), hvor det i brev datert 25. april 2023 står at søkere som ikke lykkes med å få lærekontrakt vil ha tilbud om Vg3 i skole, og at det i inneværende skoleår ikke var noen søkere til Urmakerfaget som trengte tilbud om Vg3 i skole. Følgelig mener fag- og yrkesopplæringen i Viken at det ikke er behov for opprettelse av Vg3 Urmaker i skole, og mener at kompetansebehovet innen faget er ivaretatt med eksisterende tilbud.

Skolens klage

Plus-skolen mener direktoratet har en feil rettslig forståelse av bestemmelsen i privatskoleloven § 2-1 første ledd, jf. andre ledd bokstav g. Skolen mener forståelsen av bestemmelsen fremgår tydelig av Prop. 98 L (2021-2022), Innst. 404 L (2021-2022), herunder vedlegg: Brev fra Kunnskapsdepartementet v/ statsråd Tonje Brenna datert 20. mai 2022 og Prop. 80 L (2022-2023). Skolen trekker frem uttalelser fra forarbeidene, og er av

den oppfatning at privatskoleloven § 2-1 første ledd, jf. andre ledd bokstav g gir hjemmel til å imøtekomme søknaden om godkjenning av nytt tilbud, Vg3 Urmakerfaget.

Skolen anfører at det ved de lovendringene som er gitt og i regjeringens Hurdalsplattform fremgår med all tydelighet at regjeringen er opptatt av kulturarvskoler og ønsker å sikre skolens fremtid, og at innstramminger i loven ikke er ment å ramme kulturarvskoler som bl.a. Plus-skolen. Det vises så til brev fra Kunnskapsdepartementet v/ statsråd Tonje Brenna hvor det er gitt uttrykk for at det i vurderingene skal legges vekt på helheten i det opplæringstilbudet skolen ønsker å tilby.

Videre anfører skolen at det både er et nasjonalt og internasjonalt ønske å ta vare på gamle og tradisjonsrike håndverk og håndverksteknikker, og at slik situasjonen er i Norge i dag er det bare Plus-skolen som er posisjonert til å ivareta urmakerfaget.

Endelig anføres det at Plus-skolen har et unikt tilbud innen tradisjonshåndverksfag og tradisjonshåndverksteknikker i Norge. Skolen mener de hensyn som er lagt til grunn i forarbeidene til lovendringene er entydige i videre støtte til kulturarvskolene, og uttaler et ønske om å gi disse skolene en mulighet til å tilby et fullverdig opplæringstilbud og et solid fundament for videre drift.

På bakgrunn av de ovennevnte anførslene kreves det at skolen gis godkjenning av et nytt tilbud, Vg3 Urmakerfaget.

Direktoratets behandling av skolens klage

Direktoratet har vurdert saken på nytt, men opprettholder vedtaket. Saken er dermed oversendt til departementet for endelig klagebehandling.

Departementets vurdering

Klagen er fremmet innenfor klagefristen og Kunnskapsdepartementet er rett klageinstans. Klagen er derfor tatt til behandling i departementet. Departementet kan prøve alle sidene av saken, jf. forvaltningsloven § 34 andre ledd. Direktoratet har avslått søknaden fordi regelverket ikke åpner for å godkjenne Vg3 i skole. Departementet er ikke enig i direktoratets vedtak, og sender derfor saken tilbake til ny behandling.

Departementet er i utgangspunktet enig i direktoratets vurderinger. Da godkjenningsgrunnlag g ble innført i privatskoleloven ble det uttrykkelig lagt til grunn i forarbeidene at lovforslaget ikke vil åpne for godkjenning av Vg3 i skole ved privatskolene, jf. Prop. 84 L (2011-2012) punkt 7.4. På grunn av dette understreket departementet at adgangen til læreplass etter avsluttet opplæring i skole vil veie tungt i godkjenningsvurderingene. Dersom det er stor usikkerhet knyttet til tilgjengelige læreplasser, vil dette tale mot godkjenning av opplæringstilbudet.

I 2022 ble godkjenningsgrunnlaget i bokstav g endret ved at «verneverdige» ble tatt ut av ordlyden. Hensikten bak endringen var å sikre at eksisterende skoler som tilbyr opplæring i tradisjonshåndverksfag fortsatt skal kunne videreføre og utvikle et fullverdig tilbud.

I Innst. 404 L (2021-2022) la komiteen til grunn at det å ta ut «verneverdige» fra lovens ordlyd i bokstav g, gir rom for å godkjenne opplæringstilbud som sikrer muligheten for helhetlige opplæringstilbud innenfor tradisjonshåndverksfag ved den enkelte skolen. Etter en helhetlig vurdering forstår departementet komiteens uttalelse slik at det også er ment at det skal kunne godkjennes tilbud om Vg3 i skole dersom det er nødvendig for å gi et helhetlig tilbud i fagene som skolen tilbyr.

På denne bakgrunn oppheves direktoratets vedtak, og saken sendes tilbake til direktoratet for ny behandling av søknaden. I den nye behandlingen legger departementet til grunn at søknaden fra Plus-skolen AS om godkjenning av et nytt tilbud, Vg3 Urmakerfaget, innvilges forutsatt at de øvrige vilkårene for godkjenning er oppfylt.

Departementets vedtak

Departementet opphever direktoratet sitt vedtak 20. desember 2023.

Med hilsen

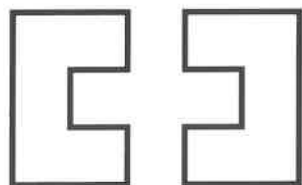
Lars Vasbotten (e.f.)
avdelingsdirektør

Ingrid Olsen Sterri
rådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Utdanningsdirektoratet

PLUS-SKOLEN

Postboks 26, 1629 Gamle Fredrikstad - Tlf.: 69 32 06 78 - Fax: 69 32 06 77

Besøksadresse: Færgeportgata 77, 1632 Gamle Fredrikstad - Org.nr. 912 155 528 - www.plus-skolen.no

Utdanningsdirektoratet
Schweigaardsgate 15 b
0109 Oslo

Gamle Fredrikstad 31.01.2023

Søknad om VG3 urmakerfaget i skole.

Plus-skolen har i dag godkjenning for 108 elever, og ønsker å søke om godkjenning for å tilby VG3 urmakerfag i skole innenfor rammen av de 15 elevene som vi allerede har godkjenning for på VG2 ur- og instrumentmaker. Vedlegg 1.

Budsjetter, økonomi eller godkjenninger av lokale vil ikke påvirke en slik endring, da vi ikke endrer noe i dagens struktur.

Ved st. mld 21 (2020-2021) fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden, så ser vi at å kunne tilby VG3 Urmaker ivaretar disse bærekraftsmål.

Det å kunne tilby en forutsigbarhet i utdanningen har gjennom de siste års forskning bevist at det fortsatt er for mange som står uten læreplass. Mangelen på læreplasser i overgangen fra Vg2 til lære er et strukturelt hinder for fullføring. Mens elever på studieforbereidende utdanningsprogrammer tas inn til et sammenhengende treårig løp, er ungdommer i fag- og yrkesopplæringen avhengige av å bli valgt ut av en bedrift. I 2020 fikk 76 prosent av alle søkere læreplass. Det betyr at 6 900 søkere ble stående uten kontrakt, og det får konsekvenser for veien deres videre. Andelen elever som fullfører selv om de ikke har fått læreplass, er 31 prosentpoeng lavere enn blant dem som får læreplass.

Fullført og bestått VGO er en av de viktigste forutsetningene for å delta i arbeids- og samfunnslivet og for å unngå utenforskap både i dagens og i fremtidens samfunn.

Regjeringen vil

- foreslå å utvide retten til VGO og gi alle elever rett til opplæring inntil de har fullført og bestått VGO med studie- eller yrkeskompetanse

Regjeringen ønsker at ni av ti skal fullføre VGO i 2030. For å nå det målet er det mange elever som trenger et bedre faglig utgangspunkt, og VGO må bli bedre tilpasset det mangfoldet av elever som begynner i Vg1 i årene fremover. Dette må sees i lys av at Plus-skolen nå har Vg1 HDP og ivaretar tidlig innsats inn i en yrkeskarriere.

VGO i 2023 er, som resten av samfunnet, preget av et større mangfold av bakgrunner enn i 1994 da Reform 94 ble innført. Med et større mangfold av utdanningsbakgrunner og språkferdigheter er det nødvendig å vurdere tiltak som kan bidra til å gi et likere utgangspunkt for å kunne fullføre og bestå.

I små fag som skolen tilbyr ser vi viktigheten av forutsigbarhet til fullføring av en yrkesfaglig utdanning

Fag- og yrkesopplæringen er et satsingsområde for regjeringen. Det har gitt gode resultater, men at flere er avhengige av Vg3 i skole for å fullføre.

Elevene som begynner i studieforberedende løp, risikerer ikke på samme måte som fag- og yrkeselever å ikke få gjennomført Vg3. Elever som begynner på et yrkesfaglig utdanningsprogram, må også vite at de kan fullføre med en verdsatt kompetanse uten mye venting, usikkerhet og store forsinkelser. Dette er viktig for å nå regjeringens mål om god rekruttering til yrkesfag og flere fagarbeidere. Regjeringen vil derfor innføre en *rett til læreplass eller et likeverdig tilbud*.

Likeverdig tilbud til dem som ikke får læreplass, Yrkesfaglig rekvalifisering

Regjeringen har satset stort på videreutdanning og spesialisering for fagarbeidere gjennom fagskoleutdanning, men det er også behov for at flere med fullført VGO kan ta ett nytt eller et første fag- eller svennebrev. Regjeringen foreslår derfor en yrkesfaglig rekvalifiseringsrett som gir alle med fullført studie- eller yrkeskompetanse rett til å ta en ny yrkeskompetanse.

Her imøteser vi den endringen regjeringen ønsker med fjerning av «voksne uten rett» med intill 44 elever som skolen har pr. i dag.

Dette gjennom utvidet rett til VGO, modulstrukturert opplæring, rekvalifiseringsrett og nye læreplaner.

Vi har gjennom 30 år med erfaringer på å utdanne elever på VG3 fått meget gode resultater med avleggelse av fag/ svenneprøver her ved skolen ca. 700 gullsmeder, 250 skomakere og 20 båtbyggere.

Basert på disse erfaringene så ønsker vi å kunne tilby våre elever en fullføringsmulighet på VG3 urmakerfaget i skole. Jfr. § 2-1 g. i privatskoleloven (vedlegg 2).

Bjørn Tønnesen

Rektor Plus-skolen

NOTER TIL BUDSJETTET FOR VG 3 URMAKERFAG

Note 1 Beregning av statstilskuddet

Det er beregnet 75 elever med tilskuddsats på 156.900,- og 85% av denne satsen og 50% av denne, pr elev blir da 133.365,- Dette ved høstens oppstartsår.

Det første driftsåret vil skolen øke med 5 elever og budsjetterer med 80 elever. Ved fullt utbygd skole er det budsjettert med 88 elever totalt. Vi ser at det realistiske budsjettet vil være på ca. 75-80 elever ved fullt utbygd skole da elevgruppen som søker seg til håndverksfag har flere av de allmenne fagene fra før og vil da regnes som deltidselever.

Note 2 Beregning av skolepenger

Det er beregnet 23.535,- pr elev og kr. 4.500,- pr . Elev som kapitaltilskudd.

Det er beregnet 75 elever høst oppstartsår med 50% sats, det er beregnet 80 elever første driftsår, det er beregnet 88 elever ved fullt utbygd skole.

Note 3 Andre inntekter

Det er ikke beregnet noen inntekter for skoleåret 2018/2019

Note 4 Lønnskostnader

	2017 høst	2018 1. driftsår
Lønn	2.425.916	4.851.832
Feriepenger	291.110	582.220
Arbeidsgiveravgift	383.100	766.200
Obligatorisk tjenestepensjon	110.000	220.000
Annen personalkost	15.000	30.000
Sum Lønnskostnader	3.225.126	6.450.252

Det er beregnet 9 heltidsansatte og 4 deltidsansatte. Alle ansatte følger KS sine satser for undervisningspersonale. De øvrige følger statens satser.

Note 5 Avskrivninger

	Omgjøring bygg	Færgeportgt. 77	Maskiner og inventar
Anskaffelseskost 1.1.17	1.485.628	10.708.870	3.722.082
Tilgang	0	2.500.000	1.500.000
Avgang	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12.17	1.485.628	13.208.870	5.222.082
Sum akk. avskrivninger	-567.974	-1.578.909	-3.767.578
Bokført verdi 31.12.17	917.654	11.629.961	1.454.504
Årets ord. Avskrivninger	184.000	269.000	625.000
Prosentstatts	10 %	2 %	20-30 %

Avskrivningene vi være linjære og det påvirker ikke skolens avskrivninger dersom man beholder det samme antall elever.

Note 6 Leie av andre lokaler

Skolen leier lokale av Fredrikstad kommune til trebåtbyggerlinja for 250.000,- pr. år

Det leies gymnastikklokaler av Fredrikstad kommune for 19.000,- pr. år

Note 7 Verktøy, inventar m.m

Det er beregnet innkjøp av verktøy og maskiner til 200.000,- høst oppstartår. De to neste årene er det 400.000,- første budsjettår og 800.000,- ved fullt utbygd skole til håndverktøy /utstyr til hele skolen og til urmaker vg3.

Note 8 Reparasjon og vedlikehold

Det er beregnet 200.000 til maling og elektrisk oppgradering i høst oppstartår. Det er beregnet 150.000,- i første budsjettår og 200.000,- i fullt driftsår for utbedringer av skolens undervisningslokaler for gullsmed, skomaker, båtbyggerlinje og urmakerlinje.

Note 9 Undervisningsmateriell

Det er beregnet innkjøp av materialer til 8 elever ved Urmakerlinja 400.000,- ved høst oppstart. Ved 1. Driftsår for alle linjene er det beregnet 700.000,- i undervisningsmateriell. Ved full utbygd skole er det beregnet 1.200.000,- for alle linjene. Det er også tatt høyde for noe høyere utgifter for vg3 urmakerlinje.

Note 10 Annen kontorkostnad

Det er ikke beregnet andre kontorkostnader

Note 11 Kostnad transportmidler

Det er ikke beregnet transportmidler

Note 12 Annen kostnadsgodtgjørelse

Det er ikke beregnet annen kostnadsgodtgjørelse.

Note 13 Kostnader forsikringspremie

	Høst 2017	Vår/Høst 2018
Elevforsikring 88 elever	20.500	41.000
Lærerforsikring 9 årsverk	7.500	15.000
Verktøy/løsøre	6000	12.000
Bygninger	21000	42.000
Sum forsikring	55.000	110.000

Det er beregnet 150.000,- ved fullt utbygd skole i forsikringspremie.

Note 14 Andre kostnader

I denne posten så inneholder det eiendomsavgift og gebyrer.

